

SCHADUWDAL

Floris van Vugt, 4v

Lente/Zomer 2000, voor KCV, 4wo

Inhoud

Inleiding.....	3
Proloog.....	4
Deel I.....	7
Deel II.....	20
Deel III.....	33
Deel IV.....	52
Slot.....	60
Logboek.....	61

Inleiding

Gefeliciteerd met uw aankoop van de oeuvre-catalogus van Floris van Vugt. Het is absoluut één van de meest complete verzamelwerken die op dit moment op aarde bestaan. De eerste vraag die in u opkomt is hoogstwaarschijnlijk de meest voor de hand liggende: hoe deze catalogus te gebruiken?

Welnu, dat ligt heel eenvoudig. In dit complete werk zijn alle bestanddelen van de verhalen die Floris van Vugt in zijn leven heeft gepubliceerd opgenomen. Anders gezegd: alle woorden kunt u hier terugvinden.

Het zal u ongetwijfeld ook opvallen dat de woorden niet meer in de juiste volgorde staan. Wat dat betreft moeten wij u inderdaad teleurstellen: dit bleek technisch vrijwel niet haalbaar. De volgorde van de woorden in deze catalogus is, in tegenstelling tot de meeste toonaangevende catalogi van deze tijd, volkomen willekeurig. Voor enige samenhang hiertussen kan de uitgever of de auteur dus onmogelijk aansprakelijk gehouden worden.

Nu vraagt u zich af: missen we dan niets door deze volgorde om te gooien? Ons antwoord daarop is: uiteraard niet. Het is net zoiets als je afvragen of water minder water te noemen is als we de watermoleculen opeens willekeurig rangschikken.

We geven u bij aankoop hiervan de garantie dat u alle woorden kunt terugvinden. Als u de experimentele vorm van deze willekeurigheid niet op prijs stelt, kunt u tevens de aankoop of inruil overwegen van de alfabetische uitgave van de oeuvre-catalogus. We raden u in dat geval echter aan meteen de Van Dale te kopen, die garant staat voor dekking van alle oeuvre-catalogi.

Nogmaals, enige overeenkomst met de werkelijkheid die u in deze catalogus terugvindt berust dus op louter toeval. Alle woorden zijn willekeurig met behulp van de computer afgedrukt. Dat enkele woorden dubbel zijn afgedrukt, hebben we helaas niet kunnen voorkomen. Dit draagt overigens ook bij aan de instandhouding van de ware verhoudingen waarin de woorden voorkwamen in de originele teksten.

Indien u geïnteresseerd bent in verdere uitgaven van ons kunt u een gratis catalogus afhalen bij elke betere boekhandel.

Wij wensen u veel plezier met het lezen van dit werk,

De uitgever

Proloog

Het was een avond, niet duidelijk te onderscheiden van de andere. Boven de horizon stond een heldere zon, ergens verderop hing een enkele wolk maar voor de rest was de hemel helemaal leeg. Op de hobbelige straten reed een enkele kar, ergens verderop zat een zwerver te bedelen naar een muntstuk.

Het was op diezelfde avond dat ik, met een dubbele maaltijd achter de kiezen, mijn villa verliet. Het was een hete dag geweest, maar nu de zon kracht verloor werd het koeler. Een kleine wind deed mijn toga enigszins opwaaien. Het was alsof dit ene beeld, stilstaand en constant, mij een voorspelling deed over wat er te gebeuren stond. Toch had ik het onmogelijk kunnen vermoeden.

Zoals elke avond liep ik op hetzelfde moment over de stenen vloer die naar de weg vlak naast mijn huis leidde. Ik ademde slechts kort, slikte nog een stukje kip door en zette een enkele stap. Alsof het de laatste keer dat ik dit stuk wat ik inmiddels al duizend keer gelopen moest hebben, deze dag voor het laatst liep.

Ik draaide mij om en keek naar de vensters op de eerste verdieping. Het was bijna te donker om te zien, maar in de kamer boven de deur was duidelijk een schim te onderscheiden. Het licht van de zon wierp een aantal stralen op het glanzende haar. Het was mijn vrouw.

Zij wist - niet minder dan een ieder hier - dat ik op dit moment altijd mijn avondwandeling deed. Als er iets is wat ik het meeste waardeer, is dat wel regelmaat, enige voorspelbaarheid. De mensen uit de omgeving die rond deze tijd met hun avondeten klaar waren, wisten dat ook.

Het geluid van mijn stappen werd weerkaatst op de kale muren en kwam als een schril geklak terug, wat me ongemakkelijk deed voelen. Het was als een vertrek, een afscheid zonder afscheid te nemen. Het was alsof een ieder wist wat er stond te gebeuren, zonder het te erkennen.

Moest ik nu teruggaan en haar omhelzen? Nee. Daar was geen aanleiding toe. Mijn tenen tikten op de onregelmatige straattegels. Vanavond voelen ze zo anders, zo onbekend, alsof ik ze nooit echt aangeraakt. Wie weet is dat wel zo. In het leven doe je zo veel onbewust, maar nog veel uitzonderlijker is dat we ons erover kunnen verbazen.

Ik draaide mij niet om. Ik wist wel beter. Als het de laatste keer was geweest dat ik mijn huis zag, dan moest dat maar zo zijn. Aan het lot kun je je toch niet onttrekken. Als ik me nu zou omdraaien, zou ik iets anders doen dan ik normaal deed, en daar was ik nu juist zo bang voor: dat er iets anders dan normaal zou gebeuren.

Toch hing er iets in het avondbriesje dat me rillingen bezorgde. Ik bad dat dat slechts de kou was. Nog een paar stappen brachten me elk weer verder van mijn huis. Een afscheid. Geen afscheid nemen. Misschien te laat, misschien te vroeg.

Toen versnelde ik mijn pas. Met een regelmatige snelheid passeerde ik de zwerver die nog altijd onbeweeglijk op zijn post zat. Ik betwijfel of ik hem wat had gegeven, zelfs als ik wat bij me had gehad. Nu had ik geluk me daar geen zorgen over te hoeven maken, er was toch geen keuze. Zelfs al was het de laatste keer dat ik hem passeerde, dan nog had ik geen uitzondering willen maken.

Ik liep de weg af en sloeg een kronkelig bospaadje in. Ook dit was volkomen mijn gewoonte. Ik wist al dat ik er dezelfde drie mensen tegen zou komen, die daar eveneens om dezelfde tijd altijd waren, hoewel het nog niet was gebeurd.

Plots, alsof ik het me had voorgesteld of had gewenst, werd de wind harder. Boomtoppen die eerst rustig hadden gedeind stoven plotseling heen en weer. De bloesem die op de takken was blijven hangen werd in grote wolken door het land geblazen, gedragen op de wind. Het kostte bijna moeite om me staande te houden, ik hield mijn stap in en bleef kijken naar het schouwspel dat zich voor mijn ogen voltrok. Op de achtergrond hoorde ik een diep, vaag gerommel, alsof het nog ver was, maar snel dichterbij kwam. Aan de horizon waren een paar flitsen te zien, het gerommel kwam dichterbij. Vlak naast me kraakte het plotseling, ik deed net op tijd een stap opzij om een vallende tak te ontwijken. Alles wat nog maar net vast had gezeten, werd plotseling losgerukt. Een wolk van bloesems, lichtgeel van kleur blies in mijn gezicht. Ik knipperde met mijn ogen, en veegde met mijn toga mijn gezicht af. Het was nat. Ik zweette. Het was ook veel te heet geweest in het huis. Ik had al veel eerder weg moeten gaan, dan was ik nu ook niet in de bui gekomen. Omkeren?

Ik zette weer een paar passen. Vlak om de bocht woei me opnieuw een wolk in mijn gezicht, ditmaal meer stof dan iets anders. De zand kleefde in mijn neus, oren en prikte mijn ogen. Doorgaan. Omkeren was geen mogelijkheid, ik had het verleden al afgesloten.

Om de bocht stonden de drie mannen zoals gewoonlijk. Het was als onwerkelijk, bijna een luchtspiegeling die ik me liever voor had gesteld dan hem werkelijk te ervaren. De drie zagen er nauwelijks meer uit als mannen, ze waren geworden als donkere schimmen, overladen door bloesems en zand. Eén van de drie aan de kant van de weg riep naar de anderen. Ze kwamen op hem toegelopen en bogen zich voorover om hem te kunnen verstaan. Toch schreeuwde hij zo hard dat ik het kon horen. 'Dat is Lucilius!' De anderen knikten. 'Zoals gewoonlijk. Altijd op hetzelfde moment! Staat je zonnwijzer wel goed?' Er werd gegrinnikt. Toch gaf het een droevig gevoel. De mensen, zich onbewust van mijn geschiedenis, mijn leven, mijn motieven, die zich over me verbazen. Met langzame pas, doende alsof ik hen niet hoorde, liep ik langs hen heen. Het pad maakte een paar kronkels en toen waren ze niet meer te zien.

Het leek alsof ik me in een leegte bevond. De vogels maakten geen geluid meer, de bomen ruisten slechts zachtjes, en overal waren zand en bloesems: in mijn oren, in mijn ogen, in mijn neus, overal. Langs de hemel schoot een bliksemschicht. De omgeving werd hel verlicht, één enkel moment overzag ik alles. Toen werd het donker. Donkerder dan voorheen, het werd avond. Een dikke bewolking sloot zich boven mijn hoofd. Er was geen weg terug meer. Ik had mij vrijwillig gegeven. Ik kon niets anders doen dan doorlopen, op dezelfde snelheid, onbewogen. Van binnen schreeuwde ik, tranen liepen over mijn wangen. Maar van buiten kan er niets aan me te zien geweest zijn. Er was niemand meer, in de volledige eenzaamheid bewoog ik mij verder.

Het gedonder kwam dichterbij. Langzaam, maar gestaag. Er was geen ontkennen aan, het was gekomen. Datgene waarvoor ik mijn hele leven angst had gevoeld, was nu gekomen. Ik voelde geen kou meer, geen pijn. Ik hoorde enkel het gerommel in de lucht, en de lichtflitsen die de omgeving iets onwerkelijks meegaven. Dit is mijn leven! Dit is zo lang als het duurt! Ik versnelde mijn pas, maar hield het ritme. Ergens achter me klonk een inslag, waarschijnlijk net buiten de stad, op de top van de berg. Ik kon me er niet druk om maken.

Er stak een kleine motregen op, honderdduizenden druppeltjes die door de bliksem helder werden verlicht, als een dichte deken die me van de duisternis probeerde te redden. Maar het hoefde niet. In de wolken, nu bijna vlak boven me, klonk een hard gerommel. Ik moest me

inhouden om niet mijn handen voor mijn gezicht te vouwen en op de grond te vallen. Ik hield stand, zoals ik dat altijd had gedaan. Ik zou me niet van mijn doel laten afhouden.

Ik kwam langs een eenzaam hutje dat langs de weg stond. Het was armoedig gebouwd en had altijd al op instorten gestaan. Maar vanachter het venster stond een schim, wiens contouren werden verlicht bij elke bliksemschicht. Opnieuw de onwerkelijkheid, alsof het alles slechts een droom was. De persoon – of het een man of vrouw was kon ik onmogelijk zien – bleef onbeweeglijk staan. Ook ik hield mijn pas in. Temidden van het natuurgeweld stond ik, samen met diegene onbeweeglijk, alsof wij het enige in de wereld waren dat nog voor rede vatbaar was.

Toen, plotseling, barstte het los. Een hels gedonder vlak boven mijn hoofd. Ik kon niet anders dan mijn ogen sluiten. Ik werd naar alle kanten geslingerd, er kwamen harde voorwerpen tegen mijn hoofd en rug aan, stekende pijnen vlogen door mijn lichaam. Het was onmogelijk iets anders te horen of zien, dan de razende donder die alles overstemde. Ik kon niet meer denken, niets meer doen. Mijn lichaam was in een dodelijke shock terechtgekomen.

Pas toen het weer heel rustig was, onwerkelijk rustig, durfde ik mijn ogen te openen. Maar ik zag niets meer. Ik zag niet de persoon die ik verwacht had te zien, nog immer staande achter het venster. Ik zag niet zijn of haar verwonderde blik die ik had verwacht. Ik zag niet de oude wereld waar ik in was gekomen.

Hij had gehoopt dat ik dood was. Hij had me weg willen brengen, op een kar naar de top van de berg en me daar willen begraven. Hij had me willen toedekken met een oude mantel en me daarna in de kuil willen leggen, om die vervolgens dicht te gooien. Maar hij had geen geluk. Ik was niet dood.

Ik leefde nog, zoals ik altijd had geleefd. Ik was nergens voor gestorven, ik had geen doel en ook geen reden om reeds heen te gaan. Ik was gebleven, ik was een terugkijkende schim in de wereld. Ik was verder gelopen, hij was slechts de laatste die me had gezien. Maar ik bleef altijd lopen, ik ben nooit gestopt. Het is eenvoudigweg altijd zo geweest; ik, die loopt, regelmatig. Er is geen stoppen. Er is geen begin aan te wijzen, zeker geen eind. Ik zou niet begraven kunnen worden.

Ik zou echter ook nooit meer gekend kunnen worden. Ik was vergaan in de wereld, maar bleef wel bestaan. Ik had mijn wortels vastgezet, en als de bloem die ik vormde was vergaan, bleven mijn wortels onzichtbaar aanwezig in de grond. Ik kon niet heengaan, ik kon niet worden vernietigd. Anderen hadden het gehoopt maar het was onmogelijk.

Ik stelde me voor hoe mijn leven zich verhiel tot die van anderen. Ik had reeds kennis genomen van de andere groten uit de geschiedenis, zoals Jesus. De onsterfelijkheid zelve had hij na zijn dood nog talloze levens beïnvloed. Met wat hij had gemaakt, met wat hij had gezet maakte hij levens van anderen, zelfs nog na zijn dood. Ik sprak met hem. Ik zei hem dat ik hem bewonderde. Hij lachte.

Aan de rand van mijn graf kijk ik terug op het gelopen pad. Een spoor van voetstappen, steeds slapper en vager vanuit het bos komen in mijn richting. Dit is mijn leven. Dit is het mijne! Ik ben niet dood, maar ga het wel binnenkort. Ik wil niet doodgaan. Ik wil blijven doorlopen. Het graf is een hindernis van het leven, die je slechts dient te nemen en kunt overwinnen.

Maar hoe had ik kunnen winnen? Hoe, met samengekrampde vingers, knijpende handen vraag ik me, vanuit het diepst van mijn hart hoe ik had kunnen winnen. En toen stierf ik.

Het Eerste Deel

I

Hij was er weer. Ik had me een tijdlang voor hem kunnen verstoppen. Hij had moeten zoeken, hij had dat ook gedaan, wist ik. Maar hij had mij niet kunnen vinden. Ik wist wel beter. Men had mij meteen na mijn geboorte, nadat het was gebeurd van mijn ouders verwijderd. Wat er sindsdien met hen gebeurd is weet ik niet. Maar toch, hoe goed ik ook verstopt was, hij wist mij uiteindelijk weer te vinden.

Dit is mijn verhaal. Het begint pas als ik 15 jaar ben. Sinds ik bij mijn ouders weg ben en in het weeshuis ben opgenomen, is iedereen me Julitta gaan noemen. Wat er vóór deze tijd gebeurde weet ik niet, wat erna gebeurde is niet van belang. Alleen dit telt.

Ik herinner me hoe ik die dag op het veld had gewerkt had en op de hooikar terug naar het dorp werd gereden. Mijn handen waren ruw geworden van het harde koren dat we moesten oogsten, in mijn armen waren hier en daar een paar pijnlijke schaafwonden gekomen. Maar ik voelde geen pijn. De zon, die boven mij in al zijn pracht scheen ontnam de wereld elke ruwheid en deed me niets anders voelen dan ontspannenheid.

Het paard voor de kar snoof, voorop de bok zat Grazie, die het werk altijd leidde. Ik kauwde op een strootje en ging met mijn hoofd de andere kant op liggen, zodat ik een paar arme boerderijen voorbij zag schuiven. Onze gang ging schokkerig, eveneens in schokken kwamen er beelden boven. Ik, in het immens grote veld, alleen, werkend. We hadden van Grazie een hoedje gekregen opdat we geen last van de zon zouden hebben, maar hoe dan ook was de warmte bijna ondraaglijk geweest. Nu - voor het eerst vandaag in totale rust - voelde ik hoezeer ik had gewerkt. In tegenstelling tot de anderen voelde ik niet die boosheid over het afbeulen. Meer voelde ik voldoening voor wat ik had gedaan. Ik schoof mijn mouwen weg tot mijn hele arm bloot was, en liet de verrukkelijke zonnestrallen mijn huid strelen. Ik sloot mijn ogen en droomde. Binnen een half uur zouden we terug zijn bij het weeshuis, waar we bijna direct aansluitend op onze terugkomst aan het werk gezet zouden worden in de keuken. Ik betwijfelde of ik genoeg kracht zou vinden om weer op te staan nu ik eenmaal was gaan liggen. Misschien kon ik beter doen alsof ik dood of op zijn minst ziek was, dan zou ik op de ziekenzaal terechtkomen en dan hoefde ik geen werk meer te verrichten.

Ik heet Julitta. Die naam heb ik noch mijn ouders bedacht. Van mijn ouders heb ik enkel nog flarden van herinneringen, losse beelden, uit hun verband gerukt en door de jaren heen door mij sterk geromantiseerd.

Ik streek door mijn haar en beet op mijn pink. Dat deed ik altijd als ik me iets probeerde te herinneren wat heel lang geleden was gebeurd. Ik weet nog wel dat mijn vader zwart haar had en mijn moeder blonde krullen. Ze waren alletwee niet echt groot, net als ik dat nu niet ben. Ook weer niet echt klein, maar gewoon, ietsje kleiner dan gemiddeld. Wat maakt het ook uit?

Ik opende mijn ogen en zag dat we door een nauwe steeg reden. Het gebonk van de kar op de onregelmatige straten weerklonk tegen de kille muren. Ergens hoog boven ons, vanuit een raam klonk wat geschreeuw en enkele klappen. Misschien had ik wel geluk, misschien was iedereen altijd onvriendelijk tegen kinderen. Wie weet waren de mensen in het weeshuis zelfs wel heel goedaardig, en veel rechtvaardiger dan de anderen.

Iemand die op de stoep stond sprong op de bok toen de kar op zijn teken was gestopt. Blijkbaar was het een bekende van Grazie, want ze begonnen een gesprek met enigszins gedempte stem. Mocht ik het niet horen? Dan was dit wel de meest onverstandigste manier om toch wat te zeggen, aangezien ik nu juist nieuwsgierig werd naar wat ze zeiden. Ik rolde een klein stukje naar voren maar zonk weer weg in het hooi. Wat maakt het ook uit, sprak ik tot mijzelf. Waarom maak ik me ergens zorgen over? Alles wordt geregeld, alles komt goed.

Met die gedachte en een glimlach om mijn mond sliep ik in in een heerlijke, zachte slaap. Het was geen onrustige, niet die van iemand die oververmoeid is, maar gewoon een slaap zoals je die ervaart als je op een bewolkte winteravond inslaapt en op een heldere lenteochtend met een vrolijk schijnende zon weer wakker wordt.

De zon scheen echter niet vrolijk, doch meer vijandig en hoewel het wel lente was, was het geen ochtend maar middag. Ook werd ik niet van mijzelf wakker maar van het geschreeuw dat heerste. Het kon niet missen: dit was de binnenplaats van het weeshuis. Nog steeds liggend keek ik om en zag de zware, houten poort waar we doorheen waren gereden. De kar was midden op het plein tot stilstand gekomen en de twee mannen waren van de bok af gesprongen en liepen net één van de deuren langs de muren in. Ergens verderop speelden de kleintjes een gek spel waarbij ze veel schreeuwden en opgewonden geluiden maakten.

Na een tijdje kwamen uit dezelfde deur als waar de mannen in waren gelopen drie van de zusters lopen die het toezicht hielden op de kinderen. Ze gingen naar de kar en riepen mijn naam. ' Julitta!' Ik bewoog niet, maar verzamelde kracht om dat het volgende moment wel te doen. ' Julittaklonk het weer. Ik bewoog mijn arm en draaide mijn hoofd naar beneden. In een wazig beeld zag ik de drie beneden mij staan. ' Julitta! één van de zusters trok een boos gezicht; met haar gefronste wenkbrauwen keek ze naar me op. ' Kom daar onmiddellijk van af!' Ik verzamelde alle kracht die zich nog in mijn lichaam bevond en liet me van de kar af rollen. Ik probeerde op mijn benen neer te komen maar zakte er doorheen en viel als een klein wrak in elkaar. Toen ik mijn ogen weer durfde op te slaan zag ik dat twee zusters streng naar beneden keken en de derde met een tedere blik bij me neergekniel was. Ik liet me door haar op de been helpen en stond tegenover de drie met een lege blik.

' We willen je spreken,' zei de tweede met een ernstige blik. ' Kom maar mee.' Beduusd volgde ik hen. Ik had toch op zijn minst een standje verwacht, maar ze bleken hier geen reden toe te zien, alsof er iets anders was dat veel belangrijker was. Ik wankelde op mijn voeten maar bleef - zij het onregelmatig - overeind. We gingen dezelfde deur binnen als waaruit ze gekomen waren en liepen een paar keer de trap op en sloegen vervolgens een gang in. Dit ging richting het kamertje van de hoofdzuster. Dan moest het wel iets zijn van heel groot belang, aangezien er meestal alleen maar grote mensen in mochten.

We bleven staan voor een grote deur - de grote deur. De tweede zuster pakte een sleutelbos van onder haar kledij en maakte de deur open. Tussen hen in stapte ik over de drempel en kwam binnen in een halfverduisterde kamer. In de hoeken stonden grote, dikke, witte kaarsen te branden en door hun flakkerende licht leek het alsof ik in een heilige plaats binnenging. In zekere zin was dat ook zo, want de kamer van de hoofdzuster gold als een heilig goed.

Achter een groot bureau met ontelbare laden zat de hoofdzuster met haar zwart-witte mantel. Ik bleef vlak over de drempel staan, uit angst dat ik dit moment zou verstoren. Mijn hart

bonsde achter in mijn keel en mijn handen voelden klam aan. Ik slikte en durfde niets te zeggen.

Maar dat hoefde ook niet, want de hoofdzuster sprak al.

' Julitta?

Het was alsof ze het tegen mij had gezegd, maar nog voor ik moed bijeen had geraapt om te antwoorden waren de zusters mij al voor.

' Jzeker.'

De hoofdzuster glimlachte. 'Kom maar wat dichterbij staan.'

Ik zette daarop een paar verlegen stapjes in haar richting, en bleef een paar passen van het bureau staan. Met elke stap die ik naderde leek ik meer en meer in haar macht te komen. Maar ze lachte. Ze was vriendelijk. Ik probeerde me mijn angst uit mijn hoofd te praten.

' Tot uw dienst.' Het klonk schor, ik had echter tenminste wat gezegd. Ze hield haar hoofd schuin en nam me van top tot teen op. ' Goed, goed.' Ze knikte en keek de zusters aan.

' Wat hebben jullie haar ervan verteld?

' Weinig, we wilden haar er nog niet mee lastig vallen.' Het was de derde zuster die gesproken had.

' Dan is die tijd nu gekomen,' onderbrak de hoofdzuster haar.

De anderen zwegen met respect. De hoofdzuster draaide zich om en keek me in de ogen. Ze had blauwe, heldere, diepe ogen, die eruit zagen alsof ze een geheim meedroegen. Tegelijk waren ze ook zo open dat er nooit een geheim in gelegen kon zijn. Ze krulde haar mondhoeken en even leek het alsof ze wat wilde zeggen, maar toen was ze weer stil.

' We hebben je niets verteld. We hebben het je niet willen laten dragen op zo' n jonge leeftijd, Julitta. Maar je moet sterk zijn. Soms moet je de waarheid aanvaarden zoals hij is, omdat je anders later in de problemen gaat komen.' Ik fronste mijn wenkbrauwen. De hoofdzuster stond erom bekend dat ze in raadselen sprak, maar dat het zo erg was had ik me niet kunnen voorstellen.

' Je weet niet wat er met je ouders gebeurd is, toch?' Ze sprak langzaam en plechtig, alsof het een passage was geweest uit de Bijbel. Op dat moment zou ik me daar ook niet over verbaasd hebben. ' Je bent hier in het weeshuis terecht gekomen, omdat je ouders niet meer bestaan. Ze leven niet meer, althans niet hier bij ons. Ze leven wel in het Rijk van God. Daarom kunnen ze niet voor je zorgen, en daarom hebben wij dat tot nu toe gedaan. Hier ben je veilig, bij ons. Maar hun dood was niet natuurlijk. Ik weet niet hoe ik dit je moet vertellen. Je ouders zijn gedood door iemand anders. Die persoon lijkt jou nu ook gevonden te hebben. We hebben ons best gedaan om je uit zijn handen te houden, maar vannacht is er ingebroken.' Ze zweeg een moment, alsof ze naar woorden zocht. ' We denken dat het dezelfde man is'

II

Het regende. Het regende en niet zón beetje ook. Het water viel bij bokken uit de hemel. Emma vershad haar hoofd onder het zwarte dek waarin ze door de zusters was ghuld. Haar was verteld dat ze zich sterk moest houden en dat alles in orde was. Ze kreeg een paar broodjes in haar hand gedrukt en een enkele appel. Vreugdens groette iedereen haar en moest ze meegaan met een grote man, gekleed in een lange, hangende jas. Ze had haar hoofd naar beneden gebracht om hem niet aan te hoeven kijken. Ze was bang. Bangen niet zón beetje ook. Ze had haar best moeten doen om niet te gaan huilen. Ze wist dat haar tijd in het weeshuis over was. Ze hield, maar wist niet waarom. Ze had niets te verliezen, erger dan in het weeshuis kon het toch niet zijn? Het was herhaaldelijk gebeurd dat anderen van haar leeftijd weg moesten. Die waren toch ook niet bang geweest? Die hadden toch ook niet ghuld? Toch was het onmogelijk te weten wat er ging gebeuren, want er was nog nooit iemand teruggekomen. De man trok een somber gezicht en pakte haar bij haar kleine handje. Hij kneep zo hard dat Emma op haar lippen moest bijten om het niet uit te schreeuwen. Haar blik werd verzigen haar benen konden haar maar nauwelijks dragen. Ze waren een paar trappen of gelopen en daarna de deur door naar buiten. Op de binnenplaats was een andere auto komen staan. De man was even blijven staan en had hij haar gekrield. 'Mijn beste, kijk nog maar een keertje achterom. Dit is de laatste keer dat je dit gebouw ziet. Ik weet niet wat je herinneringen zijn. Ik weet wel wat er met je gaat gebeuren. Droog je tranen, je zult gelukkig zijn. Gelukkig dat je hier ooit kunt worden.' Emma had zich niet bewegen. De sterke handen van de man pakte haar bij haar armen en draaide haar om. Als gelovigen had ze gekeken naar de kille muren, de legeranen en de vergtvensters van het klooster. Het was alsof een mist hing tussen haar en het gebouw. Een onbepaalde mist, maar toch kon ze alles zien. De kleinste details die ze zelfs niet had willen kennen, werden opeens allen duidelijk. Ze kneep haar ogen dicht maar nog altijd bleef een kleine straal licht binnendringen met weer onafgebroken veel details. Ze had willen schreeuwen, haar hoofd weg willen draaien, maar toch hield ze haar mond. Toen liet de man haar los en ging weer recht op staan. Hij draaide met zijn hoofd rond alsof hij de binnenplaats van het weeshuis uitgebrad opnam. Emma was eenzaam blijven staan, inengeklemd en verdrietig. Ze durfde zich niet te bewegen in de angst dat de grote man haar pijn zou doen. De onbepaalde blik van de man was via de bovenste vensterrij bij haar hoofd aangekomen. Ze had haar hoofd een fractie gebracht en keek recht in de donkere ogen van de man. Ze was bang. Vreselijk bang. Ze trilde haast op haar benen. Toen, als plotseling kwam de man op haar af en tilde haar ontfang. Ze verzette zich maar hij was te sterk. Het was net alsof ze in zijn armen kon zitten, alsof ze een gemakkelijke zede waren, waarin ze zich achter verre van rustig wadde. De man was gaan lopen en had haar op de bok van zijn rug gezet. Wat er verder gebeurde, na het verlaten van de poort van het weeshuis had ze zich niet meer kunnen herinneren.

Toen ik het inleverde, keek Pater Claus tevreden. Het was absoluut mijn langste ooit geschreven verhaal. In het weeshuis hadden we nooit aan verhalen schrijven gedaan. Daar moesten we altijd óf dingen leren óf iets doen wat goed was voor het 'nut van het algemeen', wat niet veel meer betekende dan de (af)was doen en dergelijke klusjes. Het zal daarom Pater Claus wel meegevallen zijn hoe bedreven ik erin was. Hij fronste zijn wenkbrauwen en begon te lezen. Ondertussen bleef ik aan mijn tafeltje zitten. Het lokaaltje was klein, door de vensters kwam een rode gloed naar binnen van de vroege ochtendzon. Het was voor Pater Claus en ik gewoon om vroeg te beginnen aan school. We hadden dan in de middag wat tijd vrij. Ik begon wat te spelen met mijn penseel. Pater Claus was nog altijd aan het lezen. Behalve hem zag ik slechts enkelen uit het klooster. Het was een mooi klooster, naar wat ik kon oordelen als ik vanaf de muren naar beneden keek. Er zat geen slotgracht omheen, maar verder had het alles wat je bij een kasteel voorstelt: een grote poort, een binnenplaats en met een put en eeuwigdurende drukte van mensen. Er liepen altijd wel mensen in de traditionele zwarte gewaden en de hoedjes op hun hoofd. Pater Claus had me uitgelegd dat zoiets een teken was van status. Als je zo gekleed was, had iedereen respect voor je. En zo hoorde het ook.

De ochtendgluren waren als een warme lucht die het lokaal binnenkwam en me van een versteend beeld maakte tot een persoon van vlees en bloed. Pater Claus had nog steeds gefronste wenkbrauwen en keek met vlug bewegende ogen over het blaadje. Misschien had ik hem boos gemaakt. Maar het was waar. Ik was op die dag vreselijk bang voor hem geweest. De dag dat hij me weghaalde uit het klooster dacht ik dat hij een streng iemand zou zijn. Dat was gedeeltelijk waar, maar het was niet zijn belangrijkste eigenschap. Hij was rechtvaardig, een warm iemand. Hij maakte zich zorgen om me en trok zich aan wat er met me gebeurde. Ik ken niemand anders uit het klooster die zich echt bekommerde om mij. Waarschijnlijk was dat ook niet hun werk. Iedereen had een taak die hij of zij uit te voeren had en daarnaast was niets toegestaan.

' Is het waar? ' Zijn stem deed me opschrikken uit mijn gedachten. Ik knipperde even met mijn ogen en zag hoe hij met zijn hoofd naar het raam gekeerd was en het blaadje op zijn bureau had laten liggen. Ik durfde nauwelijks te antwoorden.

' Ja, ' fluisterde ik, ' Het is waar. Het is zoals ik het voelde op dat moment. Het is eerlijk.' Hij keerde zich om.

' Dat vroeg ik niet, Julitta.'

Ik was verbaasd. Het laatste wat ik had verwacht, was dat hij zich hierover boos zou gaan maken. Zijn gezicht stond ernstig.

' Ik vroeg je of het waar was.'

Ik begreep niet wat hij bedoelde. ' Misschien herinnerde ik me wel iets niet goed. Het spijt me dan.'

Even was daar een glimlach om zijn mond. ' Het is goed, mijn kind. Wat ik bedoel, is dat je eigenlijk zelf eens zou moeten kijken naar wat je geschreven hebt. Je beschrijft hoe iets dat een ander gebeurt jou ook gebeurt. Wordt het daardoor minder echt?'

Ik schudde mijn hoofd. ' Ik weet het niet.'

Hij pakte het papier op en legde het voor me op de tafel. ' Lees het nog eens, hardop.' Gehoorzaam begon ik daarop voor te lezen wat ik diezelfde ochtend geschreven had. Op een paar foutjes na leek het me heel duidelijk wat ik me herinnerde.

Pater Claus ging weer zitten. ' Afgezien van het abrupte einde en het feit dat je de indeling in alinea's mist, zou ik zeggen dat het een prima verhaal is. Het beste dat je ooit geschreven hebt.'

Een gevoel van geluk ging door me heen. Het was tóch goed! Ik had niets fout gedaan! Ik kon Pater Claus wel omhelzen, hoewel ik nog niet begreep wat hij dan wel had bedoeld.

' Er is alleen één ding. Het wordt tijd dat je ook meer van anderen gaat leren.' Hij boog zich over de tafel en begon te fluisteren. ' Kom maar eens mee.' Hij stond op en ik volgde hem met aarzelende pas. Hij verliet het klaslokaaltje en ging in de gang een aantal trappen op. De treden kraakten onder mijn voeten, en ik was innig dankbaar dat hij voor me liep, omdat ik anders nooit kracht genoeg had gevonden om in het donker naar boven te lopen. We kwamen aan op een grote zolder, ongeveer even groot als vier van de klaslokalen bij elkaar. In het midden was een groot gebied helemaal leeg, langs de rand stonden in grote stapels en gammele kasten de meest uiteenlopende waren uitgestald: van grote kisten tot kannen en boeken. Het rook er naar stof en nog een andere mufte geur die ik niet kon thuisbrengen. Het was volkomen overbodig geweest van de kloosterleiding om dit tot verboden gebied te verklaren voor kinderen: niemand zou het ook maar in zijn hoofd halen om hier uit vrije wil naartoe te gaan. Mijn enige houvast was dat Pater Claus voor me liep en om me gaf. Ik drukte mijn kleed tegen mij aan en keek hoe hij naar één van de grote kasten tegen de wand liep. Op een tiental planken die van de vloer tot het plafond evenwijdig stonden gestapeld leken wel

duizenden boeken te staan: grote en kleine, dikke en dunne; werkelijk elke vorm die een boek kon aannemen was hier vertegenwoordigd.

Pater Claus leek hier de weg te kennen alsof hij er dagelijks kwam, hoewel ik me niet voor kon stellen dat dat waar was. Hij prevelde iets van Latijnse namen en pakte toen een boek uit één van de planken die voor hem op ooghoogte waren, maar voor mij nog verder dan onbereikbaar leken. Het was een groot en dik boek, als een bijbel en bijna evenzo betekenisvol, als ik de zorg die Pater Claus besteedde aan het oppakken ervan moest beoordelen.

' Dit is een belangrijk boek,' sprak hij met een gewichtige stem, en streek over de kaft. Er bleef een hoeveelheid stof aan zijn vingers kleven. Toen hij het eraf blies vormde het een grote wolk die langzaam uiteendwarrelde.

' Het is het nu misschien nog niet voor je, maar het zal het wel worden.' Hij sloeg de kaft open en keek naar het schudblad. In een oogopslag zag ik hoe er met statige, handgeschreven letters een paar Latijnse woorden stonden die ik nog niet kon vertalen.

' Je hebt nu een paar jaar les gehad, sinds je uit het weeshuis kwam. Je hebt nu een redelijke kennis van die oude taal om het te kunnen vertalen. Het is geen origineel werk,' sprak hij, en sloeg een volgend blad om, ' Het is door een oude bekende van mij overgeschreven. Hij schreef het weer over van iemand anders, en die weer van iemand anders. Maar de tekst is altijd hetzelfde gebleven. En evenzo het idee.' Met die woorden overhandigde hij mij het boek alsof hij me daarmee een belangrijk cadeau had gegeven. En ik was dankbaar.

III

Voorwoord

Het volgende werk wordt gekenmerkt door zijn onordelijke leeftijd en een zo grote invloed op het huidige denken in hoge maatschappelijke kringen. Het kan gezien worden als een grote prestatie toegeschreven aan de auteur maar door bestaan vanuit gerespecteerde milieus ernstige twijfels over, gezien de onverklaarbare oorroetheid waarmee hij gebeurtenissen in het verleden heeft weten te verspellen. Theorieën verhalen daarom aanval dat de oorsprong van het manuscript niet in de tweede eeuw voor Christus te vinden is maar eerder in een later tijdperk. De auteur zou dus ook niet Lucilius kunnen zijn, maar een ander persoon, in zijn anonimiteit nimmer gestonden.

Het is hierom dat ik de lezer wil waarschuwen voor de onstrekenheid omtrent de oorsprong van het werk alsmede dat het hierdoor aan te raden is het te lezen met een zekere voorzichtigheid.

TuO

Historie

Een geschiedenis als deze is voor mij in mijn huidige denken en laten steeds moeilijker om me te herinneren en steeds pijnlijker om aan herinnerd te worden. Toch is het als een last op mijn schouders die elke keer dat het

verteld wordt een gram minder wordt. Het is een eeuwigdurende kuelling maar het vertellen ervan brengt verlichting

Ik werd geboren op een vergeten dag in een vergeten oord. Mijn moeder was slaaf, mijn vader kende ze niet meer. Het leven van een slaaf als het was in die tijd zo erg als het je maar voor te stellen is. Mishandeling als orde van de dag. Ik weet me nog te herinneren hoe ik een keer door mijn meester werd geslagen omdat ik mijn werk niet had gedaan. Het werkende leven begon meteen en niemand kwam er onderuit. Ziekte betekende geen verzuim maar doorbijten en ongehoorzaamheid werd streng bestraft. Ik hoorde op een dag anderen praten toen ik 's avonds probeerde te slapen in het kleine verblijf waar we de nacht doorbrachten. Ze spraken erover dat ze als slaan nog geluk hadden gehad. De anderen werden vaak zonder enige reden geslagen en soms zelfs gebood. Onze meester was nog zo rechtvaardig dat hij dat niet deed. Ik keerde mij om en dacht na. Ik kon me moeilijk voorstellen hoe het leven nog erger of beter kon zijn dan het mijne. Ik had maar één leven gekend en ik was gebaad voor mijn leven ook slechts dat ene te kennen. Toch ben ik zo gelukkig geweest een grote dad na te mogen straven. Ik zou, in tegenstelling tot al mijn gelijken, de wereld in zijn uwe ontdekte vorm mogen aanschouwen. Dat alles slechts omdat ik één talent meer had dan de anderen.

De eerste die dat talent ontdekte was de vrouw van de meester. Er werd in hun huis altijd druk gemaakt aan toneel. De vrouw was er gek op en liet de kinderen altijd de meest uiteenlopende - meestal door haar bedachte - stukken spelen. Er werd slobotje gespeeld, of en toe zelfs een liefdesgeschiedenis maar vaak gewoon kinderstukken zoals fabeltjes. Aangezien ze vijf kinderen hadden waren er altijd genoeg spelers tot dat één een keer ziek werd. Het toeval wilde dat ik juist op dat moment binnen was en de rol kende omdat ik de tekst al ettelijke malen had gehoord. Mijn rector hield ik pas later besefte van hoe groot belang de was geweest, was het zeggen van dat ene zinnetje, waarmee ik bevestigde te kennen.

Ze keek me aan met een uitzeggende blik, alsof ze een niet wist of ze moest glimlachen of me aftronsden. Gelukkig koos ze voor het eerste en pakte me bij mijn hand. Enigszins hardhandig zette ze me tussen de andere kinderen en liet me mijn tekst herhalen. Ik weet niet wat het was dat me mijn bezem zo snel deed vergeten en me zo direct midden in het spel plaatste. Ik was niet zenuwachtig maar in een relaxte soort spanning waarbij ik de person die door me werd uitgebeeld nog dieper in mijn hart wadde. Ik speelde hoe ik werd gebod en weer opstond, hoe ik een dappere krijger werd en hoe ik een later echt stierf. Toen het stuk afgelopen was was het publiek niet meer beperkt tot de vrouwen alleen, maar ook alle andere hulpen uit het huishouden, in stilte en sommige zelfs met open mond, hadden toegekeken. Ik zou niet weten of dit alles kwam omdat het voor hen bijzonder ongemakkelijk moet hebben aangevoeld om een slaaf toneel te zien spelen of dat ik mijn rol goed aan had gevoeld, maar ik mocht hopen dat het een combinatie van de twee was. Het was sindsdien dat ik werd behandeld alsof ik bijzonder was, altijd met een bevoorrecht tintje aan de manier waarop ze me toeriepen, tot dat het of wat gaven. Ik moest wel mijn werk als slaaf blijven doen, ik bleef dezelfde karweitjes opkroppen en er was geen verbetering te zien in het dat ik kreeg of een vermindering van de straffen, maar er was wel heel duidelijk iets veranderd in hun houding tegenover mij. Ook mijn moeder werd sindsdien minder slecht behandeld, waarover ik me erg verheugde.

Het was een tijd later dat ik gevraagd werd voor een toneelstuk. Het ging om een stuk van de schrijver Ovidius waarin ook een slaaf speelde. Men achtte het wel heel toepasselijk omdat er ook werkdijk door een slaaf te laten vertolken. Hierom viel meteen de keuze op mij, en ik kon me niets beters voorstellen. Ik hoopte wat minder van mijn slaafwerk te doen, als ik me met repetities bezighield. Het bleefde een groots stuk te worden, de meest beroemde spelers uit de stad waren er voor aangebroken, en het zou opgevoerd worden in een theater dat voldoende plaats bood aan een groot deel van de rijkere van de stad. Derd die ik moest spelen stelde zo mogelijk nog minder voor dan de die ik in het stuk speelde waarin ik inviel, maar de belang van een groot publiek stond daar als een zuur blok tegenover.

Ik oefende mijn paar regeltekst over en over en ik liet iedereen die het wilde horen luisteren om aanmerkingen te leveren. Toen de dag van het opvoeren was aangebroken maakte de meester een zeldzaam gebaar van zijn goede wil: ik hoopte die geheel niet te werken, op voorwaarde dat ik 's middags gereed zou staan voor het vertrek van de stoet van spelers richting het theater. Ik bleefde dit maar al te graag en

shandde die dag uot rond op het terin. Ik was niet gewend niets te hooren dan en oerd te mogen ronkijken. Het was alsof ik een nieuwlaen binnertrad, net oer de drempl gestopt een paar glimpen op kon wongen. Entoch was het avontuur nog maar net begonnen. Die avond uerd het spel opgawerden uerden duerend sukses. Ik was zenuwchtig toen ik op moest komen, maar iedereen had me verzekerd dat het kon. Buiten mezelf van vragde dat ik dit alles bereikt had keerde ik rond middernacht in de slaerhut terug. Ik wilde iedereen vertellen van mijn beaenissen, maar kwam voor een teurstelling te staan.

Mijn slaoplaats was ingenomen door twee andere slaen die nu elk een half bed meer ruimte hadden. Toen ik voorzichtig vragde of ze op wilde shuiven zodat ik erbij kon, richtten ze hun woedende bliken op me. Ik dansde achteruit en stotte iemand anders uokker. Er klonk galoek en er uerden dingen geroepen als 'doo heb je dit tonel spel uer'. Ergens anders van dan uerd gehoord 'En, was het leuk? Iemand trok me op de grond. 'We hebben van dag de armen uit ons lijf gewerkt en jij staat hier vrdijk? Het laen is een hd. Een hd! Maar jij, jij krijg het uer beter. Waar heb je dit aan uerdend?' Ik sikte en wilde de hut uitlopen, maar de uog uerd versperd door twee jongens. Ik uerd van achter gegrepen en uerde hoe een klap naar kuomin mijn nek. Ik shrauwde het uit, en kon een stomp in mijn buik niet ontwijken. Ze shopten en tierden het uit, ik lag op de grond en brakte. Plotsding uerd de daur opengrukt en kwam een van de zonen van de meester aangevopen. Toen hij zag uot er gebeurde trok hij de jongens bij me uog en draigde hen met de ergste stroffen die ze zich maar konden voorstellen. Ik had geen kracht meer om op te staan en liet me door hem naar buiten dragen. Hij aarzede een maar bracht me toen naar het uorne huis uoor hij me bij het houtuur neerlegde en me uot dekens gaf om me te ueruormen. Hij sprek niet, hij keek me niet aan, maar deed het gewoon. Ik heb hem niets geroagd, hem niet aangekeken, maar na maan uot hij deed en uoerde het. Met een van de dekens stdepe ik de bloedende uord op mijn uorhoofd en op mijn linkerarm. Het uoren meer schoof uorden doordat ik tegen het bed aan was gekomen, maar ze deden geen pijn. Toen het niet meer bloedde merkte ik dat de zoon uog was gegan. Ik had hem willen bebrken, maar het toch niet gekund. Ik liet me uollen en uerd pas de uolgende morgen uokker.

De uorden deden nog steeds vresdijk zeer en aan de dekens te zien hadden ze vanocht ook gebloed. Het haarduur was uitgegan maar de ruimte was nog heerlijk uorm. Toen ik kort met mijn ogen heen en uer had gkeken in het halleje klonk er geluid en kwam de jongen uer binnen. Hij tilde me uer op en bracht me een paar kamers verder. Ik keek mijn ogen uit, ik had nooit gebacht dat het huis zo groot was van binnen. Namde slaen kwamen nooit binnen, het gld daerom ds een uorrecht dat nu uel te mogen. Maar stroks moest ik uer terug naar de anderen en die zouden nu nog bozer dan ooit zijn. Een rilling gdeed over mijn rug ds een gladde ad. Ik was op de grond uor het bureau van de meester gezet. Hij keek me met een glimlach aan en gebood toen met een handgebaar een slaaf. Deze verliet de ruimte en kwam een later uer terug met een aerd kleed en een la uoor uot op geschreven stond.

De meester sprek langzaam en plechtig ondertussen kijkerd naar deze spullen. 'Slaaf. Allereerst uil ik je zeggen dat ik gisteren aan uezig was bij het tonelstuk. Ik uord het fantastisch. Ik heb zden iemand met zo uel talent gezien. Je spelde de kleinsterd, maar maakte er het meest van. Ik bauonder je.' Hij droaide zich om en keek door het uenster naar buiten, alsof hij oer een merige uitsprek, vanaf een balkon. 'Maar ik heb een fout geroakt. Het was niet goed om je zo van de andere slaen of te zordren.' Op eens stond hij uor me en ues met een uijzende uingetje in het niets. 'Dat was niet goed. Je was nog steeds een slaaf. Je was, jongen. Je bent het niet meer. Ik bau van je kunnen uertuigd, het zou een shande zijn tegen uer de rest van de stad. Je niet vrij telaten. Trouwers het kon d niet meer. Wat dat betreft mag je je vrendjes uel dankbaar zijn, dat ze je ofgetuigd hebben. Daardoor kon ik het niet oer mijn hart verkrijgen. Je terug te sturen. Gaat heen, mijn slaaf. Zd je uerzallen naar hij die het uolgende spel organiseert, toevullig een goede vrend van mij. Hij zd je meteen ontuorgen en een rd gaan, daar bau ik zeker van. Gaat heen, en uerget niet me dtijd op de hoogte te stellen van je optredens. Ik zd erbij zijn!' Hij drukte me steig de handen liet me, nadat hij me nog de kleren had ggeuen, de kamer uerlaten. Het leek alles zo onuokerdijk. Deze wilde tijd uissden geluk en uerdiet elkaar in zo een tempo of, dat het onmogelijk was om bij te houden of ik nu moest huilen of lachen. Ik was

Blij eindelijk verlost te zijn van de ketenen van de slaerij, nooit meer zwaar werk te hoeven doen en aan het werk te kunnen als toneelspeler.

Dit is slechts een kort deel van mijn geschiedenis, in hooguit een jaar was ik van slaaf geroeid tot een volledig geaccepteerd Romeins burger. Sindsdien groeide ik verder, maar er was geen grotere stap meer te zetten dan deze

Heden

Inmiddels woon ik ook niet meer in hetzelfde stadje. Ik heb Iardum verlaten en ben getrokken naar het centrum van alles in het Romeinse rijk: Rome. Daar heb ik met langzame stappen mijn intrede gedaan en op het moment dat ik dit schrijf, zijn mijn invloed en verspreid over alle belangrijke kringen van Rome. Het is niet zonder enige trots dat ik het einde van dit verhaal vertel. Maar – vergeet niet dat het begin altijd hard is om aan herinnerde te worden.

Tegenwoordig noem ik me Lucilius, dat is een naam die ik zelf heb bedacht, op een moment kwam hij in me op, toen ik een nieuwe naam moest kiezen. Mijn moeder had me nooit echt een naam gegeven, omdat ze wist dat dat niet hoorde bij een slaaf.

Toekomst

Maar wie weet wat de toekomst nog voor mij in petto heeft. Ik heb al mijn levensdoelen bereikt: ik heb een huis, een trouwe vrouw en eerbare kinderen, die allen even bedreven zijn in de kunsten als ik. Ik heb gespeeld in een aantal van de grote spelen van mijn tijd, vaak met een behoorlijke roep. Ik kan de rest van mijn leven slijten in de afwachting van de voorzetting van mijn leven. Het schrijven van dit betekent namelijk niet het einde van mijn levensverhaal, maar eerder het begin van iets anders, iets waar ik nu alleen nog maar van droom. Dat het voor nog te worden (cani).

L.

IV

Mijn verhaal gaat verder als ik een paar jaar ouder ben. Ik zou onmogelijk kunnen nagaan hoeveel jaar, maar dat is ook niet belangrijk. Het zijn de jaren die ik van Pater Claus kreeg. Het leek bijna alsof hij ze voor een verjaardag gaf, zo vanzelfsprekend was het dat hij zich zo met me bezighield.

Het lezen van Lucilius' werk heeft me wel iets gedaan, ik ben ik zekere zin veranderd. Hoe, dat weet ik niet. Misschien heeft het me toleranter gemaakt, maar het heeft me ook meer doen vastgrijpen aan het geloof, dat ook een steeds grotere rol begon te spelen in mijn leven. Het geloof in God, het Christelijke geloof, naar het leven van Jezus. Na mijn komst in het klooster woonde ik ook elke dag de gebeden bij, waartussen ik les kreeg van Pater Claus. Hij was een vader voor mij en zijn les was als een heilig boek voor me. Ik hield van de Bijbel, hoewel ik er nooit in gelezen had. Pater Claus zei dat dat te moeilijk was, dat ik er maar beter

niet aan kon beginnen. Hij heeft natuurlijk gelijk, hoewel ik popelde. Alles komt op zijn tijd, was de wijze raad die hij me gaf. Hoewel ik van het geloof slechts flarden begon te begrijpen deed ik altijd even hard mee met het zingen in de kerk. Het was slechts heel af en toe dat ik buiten kwam, buiten het klooster. Er waren zulke hoge muren dat ik onmogelijk 'per ongeluk' zou kunnen ontsnappen aan het kloosterleven, en Pater Claus had me zo vaak verboden weg te gaan als ik het hem vroeg, dat er ook nauwelijks kans was het op een meer legale manier te doen. Slechts heel, heel af en toe nam hij me mee naar buiten.

We liepen dan over het kloosterterrein naar de grote poort, die voor Pater Claus altijd zonder aarzeling werd geopend. We gingen de wereld binnen en verlieten het klooster. Er was een soort gracht bij ons in de buurt, en een grote straat met allerlei winkeltjes. Ik keek me de ogen uit mijn hoofd, in de hoop alles te kunnen herinneren als we eenmaal weer terug waren. Ik wist dat het onbegonnen werk was, maar ik kon het op zijn minst proberen.

Op één van die zeldzame dagen ontmoette ik Roderik. Ik wist toen nog niet dat hij zo heette, en ik wist ook niet dat hij bijzonder was. In zekere zin was hij dat ook niet voor mij. Ik zag hem lopen, hij droeg twee zware houten emmers met water. Hij liep een beetje krom en had donkerblond haar. Ik kon niet lang kijken, want al snel was ik met Pater Claus achter de hoek verdwenen. Toch bleef het beeld op mijn netvlies gebrand. Er was iets met die jongen, waardoor ik zijn beeld maar niet kwijt kon raken. Er kwamen geen vragen in me op over hem. Er waren geen woorden die ik had kunnen spreken over wat het me gedaan had. Het beeld was er gewoon.

Maar het beeld kwam terug. Ik weet nog goed hoe warm het was. De hele dag had de zon fel geschinen en was het niet om uit te houden geweest. Pater Claus had me toestemming gegeven verderop van het dorp te gaan baden, maar een paar uur later zat ik weer onder het zweet. Mijn kleed kleefde aan mijn lichaam, alles voelde klef en nat. Ik kon dan ook de slaap maar niet vatten en bleef heen en weer lopen in mijn kamer.

Toen besloot ik iets gewaagds. Zachtjes tilde ik de klink van de grendel af schoof de deur open. Een vlugge blik naar beide kanten van de gang. Niemand. Ik sloop op mijn tenen naar daar waar die eindigde en liet me van de trap af glijden. Het was een stenen trap en het voelde verkoelend aan mijn hete voeten. Ik keek voor me en zag hoe de grote zaal er verlaten bij lag. Op het altaar helemaal voorin (het leek eindeloos ver) stond een paar kaarsen nog aan, die met hun gigantische schaduwen de ruimte nog honderd keer groter leken te maken dan overdag. Er klonk een getik, dat weerklonk op alle muren. Het leek van op het altaar te komen. Over de koele stenen, tussen de rijen banken door, zwetend van de hitte, liep ik verder, tot ik het altaar bereikte. Mijn hand ging over de kaarsen, de beeldjes. Ik hoorde nog eens goed. Waar kwam dat getik vandaan? Toen viel mijn oog op een klein kaarsje op de rand van het altaar. Het was bijna uitgebrand, maar de warme lucht bracht een klein radertje in beweging waardoor drie platte ijzeren engeltjes rond begonnen te draaien en daarbij een tikkend geluid maakten. Het was tegelijk prachtig mooi en beangstigend om dit in deze ruimte te zien.

Plots hoorde ik een geluid. Ik voelde hoe heel mijn lichaam koud werd. Mijn beweging stakte. Had ik het goed gehoord? Ik durfde mij niet te bewegen, al zou ik me moeten verstoppen. Waar kwam het vandaan? Honderd-en-één gedachten vlogen door mijn hoofd. Toen weer een klein geluidje, helemaal van achter in de ruimte. Mijn hand bibberde, maar ik durfde niet te bewegen. Ik hield mijn adem in en wachtte. Ik had het dus toch goed gehoord. Toen - een hele poos niets. Na tien minuten durfde ik me pas om te draaien. Er was niets meer te zien. Ik rook een rooklucht en zag hoe achter me het kaarsje met de engeltjes was uitgedoofd, een rooksiertje dreef in mijn richting. Ik zette mijn linkervoet voor de andere. Ik bewoog. Rustig,

alsof ik heel kalm was, liep ik terug naar de trap. Het leek alsof ik me met elke stap honderd meter verder van het einde van de zaal verwijderde, maar uiteindelijk kwam ik er. Geen blik meer terug in de ruimte, niet omkijken. Ik zette het op een lopen en kwam hijgend terug in mijn kamer. Ik sloot de deur achter me en probeerde op adem te komen. Maar daar was de grootste schrik. Ik moest me inhouden niet te gillen.

Voor me, op de stoel aan mijn bureau, zat... Roderik. Pas toen ik van mijn ergste schrik bekomen was zag ik dat er op zijn hoofd een grote wond zat. Toen hij zijn hand geruststellend ophief, zag ik dat ook zijn linkerarm verwond was. Het ware geen diepe wonden, meer schaafwonden, maar ze moesten gemeen pijn doen. Een vlaag van herkenning schoot door me heen. Waarvan? Dat wist ik niet.

Ik leek als door een onbekende macht gegrepen. Plotseling, alsof ik een wetboek gehoorzaamde, liep ik naar hem toe en nam een doek die over de vensterbank hing. Ik gaf deze aan hem, en hij stelde zijn wonden. Ik wist niet waarom ik niets vroeg. Het was alles even warm, alles even onwerkelijk. Ik had hoofdpijn, een stekende pijn vlak onder de huid. Ik deinsde even terug. Ik kon hem niet helpen. Hoe was hij hier binnengekomen? Dit was niet mogelijk. Ik moest Pater Claus roepen. Maar een gevoel van schaamte kwam over me. Het leek alsof ik Roderik daarmee verraden zou. Ik liet me op mijn bed zakken en keek naar hem. Mijn blik werd wazig en even zag ik daar de jonge Lucilius zitten, met twee wonden, even miserabel. Een kreet verstomde nog in mijn keel.

Het volgende dat er gebeurde had ik evenmin kunnen of durven voorspellen. Ik weet niet wat hij dacht, en of ik hetzelfde dacht, maar hij stond op en boog zich over me heen. Ik keek op. Een kus was op mijn wang gedrukt. Ik streek er met mijn handpalm overheen. Een stille vraag: wat gebeurde hier? Het antwoord vloog uit het venster, gedragen op fluisterende woorden van Roderik. Ik vroeg me af hoe ik wist dat hij zo heette. Hoe weet jij dat eigenlijk? Heb ik dat verteld? Ik weet het niet meer. Ik ben de draad kwijt. Mijn verteller heeft het opgegeven. Ik liet me in zijn armen vallen en hoorde zijn woorden als een loze echo op mijn trommelvlies. 'Ik houd van je.'

Hoe of wat weet ik niet meer. Waarom weet ik ook niet. Ik weet niets, die nacht viel al mijn kennis in een zwart gat. Het was alleen hij en ik. Mijn liefde en zijn liefde. Geen waarom. Geen omdat. Geen niets. En ik sliep met hem.

V

De volgende morgen werd ik wakker. Een paar sporen van bloed lagen in mijn bed, maar verder was Roderik verdwenen. Ik voelde me als in een roes, niet wetend wat ik had gedaan. Mijn huid voelde klam aan, mijn kleed had ik half aan half uit. Ik trok een laken over me heen en dommelde weer in slaap.

Roderik heb ik toen lange tijd vergeten. De rest van mijn leven is eigenlijk vergeten. Het is gek om achteraf te beseffen hoezeer je je hebt laten gaan. Maar hij was niet helemaal verdwenen. Hij had een boodschap achtergelaten. Met de penseel die ik van Pater Claus had

gekregen had hij op een leeg velletje papier een briefje geschreven. Het was een krabbelig handschrift met hanepoten en veel inktvlekken, maar als ik mijn best deed kon ik het ontcijferen.

Liaë Mitta

Ik weet niet hoe ik je dit alles moet uitleggen. Ik heb je maar één keer ontmoet, eerder toen je in de stad liep heb ik je gezien. Ik had je ontzield, je aardik hielde me bezig. Ik ben maar een arme ziel. Mijn ouders waren arm, we moesten hard werken voor het geld. Ik werkte tot voor kort bij meneer Egbert, een boer uit de omgeving. Maar toen ik er vannorgen aankwam, wachte ik me alsof ik gegrepen was door een buitenmenselijke kracht. Er vloegen wilde beelden door me heen van dat ik Egbert neersloeg met een houten stok, en zijn vonden uitkrookte met de scherpe punt. Pas toen ik me realiseerde wat voor een vreselijke dingen ik dacht lag hij daar, voor me op de grond, met kapotte vonden en nauwelijks meer laend. Ik werd een later gegrepen door de andere krachten en door hen ben ik gewond geraakt. Ik dank de Heer dat ik uit hun handen heb weten te ontsnappen. Ik heb niet gearzeld maar ben onder een vermomming dit klooster binnengeslopen. Hier ben ik beschamd door God. Ik wist alleen niet dat jij hier was. Ik had er niet op gerekend, ik weet dat ik een fout ben begaan. Het spijt me, maar kan ik niet zeggen.

Roderik

Het Tweede Deel

I

Het verhaal eindigde. Maar nog niet geheel. Er kwam een nieuw begin, het volgende deel van mijn relaas. Ik was inmiddels 19 jaar oud, dat weet ik nog goed, omdat ik toen voor het eerst het klooster in en uit mocht wanneer ik dat zelf wilde. Ik verheugde me erover eindelijk vrijheid te hebben verworven om te gaan en staan waar ik wilde, maar dat geluk werd overschaduwd door een groeiende onrust.

Ik stond voor het grote venster en keek over de kloostermuur naar buiten naar de stad. Een dik pak van wolken bedekte de hemel, en hield de vrolijke stralen van de zon tegen. Het dal waar de stad in gelegen was, dat altijd zo helder en vriendelijk had geleken, was nu een duister oord geworden, waar misdaad en onrust leken te overheersen. Ik kon een rilling die van boven naar beneden langs mijn rug gleed niet tegenhouden, noch ontkennen. Een koude, zachte bries blies door mijn haren. Ik draaide me om en zag hoe Pater Claus achter me stond. Hij moest er al een tijd gestaan hebben, want het was nu zo stil dat ik hem had moeten kunnen horen lopen als hij maar kortgeleden was aangekomen. Hij glimlachte. Ik verbaasde me hoe vervreemd ik was van die eenvoudige gebaren, hoezeer ik was opgegaan in de schaduwen. Het was donker, het was akelig. Gelukkig was Pater Claus er. Wat had ik, als zijnde een meisje, alleen in de wereld, moeten beginnen zonder zo iemand?

'Je ziet er zorgelijk uit, mijn kind,' sprak hij, kalm en rustig zoals altijd.

'Ik weet het,' antwoordde ik.

Het was weer even stil. Pater Claus was nooit echt spraakzaam geweest. Daarop was nu geen uitzondering.

'Je bent niet de enige. Kijk rond in het klooster en je ziet niets dan zorgen op het gelaat van de mensen.'

'Waarom dan? Alleen het weer? Dat gaat wel weer over.'

'Nee, er is nog iets anders.'

'Wat dan?'

Pater Claus zuchtte. 'Je vraagt veel, maar je hebt gelijk. Iemand als jij hoort te weten wat er gaande is.' Maar hij vertelde niets. Zijn mond was gesloten.

'Vertel het me dan.'

'Dat zal ik nog niet doen. Maar je krijgt het zeker te horen.'

'Er is vandaag een bijeenkomst voor alle volwassenen in het klooster. Ik vond dat jij daar ook bij moest zijn, dus heb ik dat gevraagd. De anderen waren het ermee eens. Het is vanmiddag, na het middagmaal.'

Mijn vreugde over deze erkenning was niet te beschrijven. Ik draaide me om en keek weer naar het dal. Het was een wilde tijd. Perioden van extreme vreugde werden overschaduwd door donkere momenten. Mocht ik blij zijn? Mocht ik werkelijk genieten van het leven of was dat voorrecht me ontnomen met het opgroeien? Ik bleef een tijdje staan wachten in

besluiteloosheid, niet wetend wat te moeten zeggen. Toen ik me weer omdraaide, was Pater Claus verdwenen.

' Welkom allen.' Het ware twee gewichtige woorden, die weergalmden op de verre muren aan de rand van de ruimte. Als ze terugkwamen waren het er geen twee meer, maar wel honderd, hard en zacht, ver en dichtbij. Aan de grote tafel zaten de broeders in lange rijen naast elkaar, met hun gezichten naar de man die aan het hoofd stond.

Hij wenkte één van de mensen die naast hem zat. Deze man, zoals allen in zwart gewaad gekleed, stond op en pakte een brief van de tafel terwijl de andere gingen zitten. Hij schraapte zijn keel en begon voor te lezen.

' Aan alle kloosterhoofden. In het land zijn verschillende opstanden uitgebroken die zich tegen de kerk en zijn leer keren. Het landelijk bestuur staat nog radeloos en ontbied een landelijke vergadering. Ieder klooster wordt verzocht een geschikte vertegenwoordiger te sturen, voor adresgegevens zie ommezijde. In het overleg hopen we de strategie voor de komende tijd uiteen te kunnen zetten. Aan allen Gods zegen, Landitis IV.'

Het was stil geworden langs de gehele tafel. Ik keek langs de rij en zag hoe een oude, wijs uitzierende man met zijn vingers om zijn penseel draaide. Zijn gezicht stond strak en zijn gelaat zag er somber uit. Ergens in de verte hoorde ik een zachte donderslag. Het was meer gerommel dan werkelijk geraas voor ons, maar toch deed het me iets. Het deed me denken aan de dood van Lucilius, hoewel dat niets met bliksem te maken kon hebben. Het was alsof ik de man, telkens door korte flitsen hel verlicht met het witblauwe bliksemlicht, voor me in levende lijve kon zien. Maar het was niet Lucilius, het was niet eens een tijdgenoot. Het was Pater Claus die was gaan staan.

' Wie sturen wij?'

Het was opnieuw weer stil. Blijkbaar was iedereen in gedachten verzonken. Hoewel de belangrijkste boodschap van de briefschrijver geweest moet zijn dat er iemand naar de bijeenkomst gezonden moest worden, was iedereen meer geschokt door de onlusten tegen de kerk. Iedereen moest het al geweten hebben, het kon niet zomaar iets zijn dat uit de lucht was gegrepen. Maar pas nu de hoogste top het probleem erkende, leek het serieus te worden, en leek het alsof er nu pas maatregelen genomen zouden moeten worden.

Ik had wat willen zeggen, maar hield mijn mond. Een andere broeder, helemaal aan de overzijde van de tafel, stond op en begon te spreken.

' Het lijkt me dat we iemand moeten sturen die goed bekend is in het klooster, maar toch nog in goede conditie is om de zware reis te volbrengen.' Hij keek met zijn doordringende blik de tafel rond. Zijn ogen waren donkerbruin, vasthoudend. ' Geëerde heer vader overste, wie denkt u hiervoor te kiezen?'

De man die hij aansprak, zat aan het hoofd van de tafel. Hij draaide zijn hoofd om en wachtte tot de broeder weer was gaan zitten en begon toen te spreken. Ik verbaasde me erover dat hij zelf niet ging staan als hij sprak.

' Ik dacht erover broeder Landitis te sturen,' en terwijl hij dit zei keek hij naar één van de mensen vlak naast me. Deze stamelde een paar verlegen woorden, en leek te bedenken wat hij moest antwoorden.

' Ik weet niet of het verstandig is. Ik voel me zeer vereerd, mijn vader, wegens dit vertrouwen, maar ik vraag me af of het wel verantwoord is voor mij om daarheen te gaan. U moet weten dat ik vrij kort geleden ben begonnen met mijn werk in het weeshuis, alwaar ik zeer nodige administratieve zaken regel. Ik vrees dat ik daar niet gemist kan worden. Bovendien weet ik niet of ik wel in staat zou zijn zo een lange en gevaarlijke reis te maken.'

De vader schudde zijn hoofd en slikte een keer. Hij schraapte zijn keel en begon te spreken.

' Goed. Als u het niet wilt, ben ik geenszins van plan u te dwingen. Maar bedenk wel: we zullen *iemand* moeten sturen. Het gaat slechts om een vertegenwoordigersrol. Wie voelt zich geroepen en in staat?

Een tijdje zei niemand wat. Toen hoorde ik een bekende, voorzichtige stem van achteraan te tafel.

' Ik, vader.' Alle blikken verplaatsten zich naar hem en ik zag hoe Pater Claus had geantwoord. Het een schok van angst ging er door me heen. Als hij ook al vertrok, had ik opnieuw niemand meer. Alsof de anderen geraden hadden wat ik dacht, vroeg iemand wat er dan met ' dat kind' moest gebeuren. Pater Claus antwoordde dat het al lang geen kind meer was. Hij vertrouwde me zelfs toe op zijn spullen te passen. Ik was vereerd, maar opnieuw bedroefd om zijn vertrek.

Het was de volgende dag al dat een ezel klaar was gemaakt met bepakkingen en al. Pater Claus had een wat gemakkelijker zittend gewaad aangetrokken en was aan alle kanten bepakt. Toen hij de trap afliep leek het even of hij onder het gewicht zou bezwijken, maar eenmaal weer op de rechte vloer richtte hij zich op en leek in staat de hele wereld rond te rijden.

Ik stond, temidden van de anderen van het klooster en keek toe hoe hij op zijn ezel steeg en zuchtte. Hij keek langs de mensen die zich hadden verzameld voor zijn vertrek. Zijn blik ging langs mij, maar bleef geen moment hangen. Het was alsof ik opnieuw slechts één van de velen was geworden. Ik had geen waarde, meer dan de anderen. Ik was niet bijzonder, ik was gewoon een vriend. Ik richtte mijn blik op. Hij, hij was wel bijzonder. Hij vertrok en iedereen kwam kijken. Wie zou er komen kijken als mijn tijd gekomen was?

Een angstig gevoel be kroop me. Niet omdat er niemand zou zijn, maar omdat de aanwezigheid van zo velen een plechtige sfeer maakte. Deze man, die hier zo rechtopgeheven en krachtig op zijn ezel zat, werd geëerd alsof hij zou sterven voor het vaderland. Hij zou niet sterven. Hij mocht niet. Niet nu.

Mijn lippen prevelden een paar woorden. Ik schudde mijn hoofd. Niet nu. Er klonken in de verte klikkende geluiden, hoeven op de binnenplaats van de kille tegels. Laat me hier niet achter. Gevangenis. Pater Claus! Je bent mijn vader! Mijn enige band met de omgeving was verbroken. Nee, toch niet. Wel. Nu niet. Niet nu. Pater Claus! Mijn hand kwam uit de modder omhoog en voelde de behaarde, sterke arm van Pater Claus. Kom hier!

Twee borzen, de poort werd gesloten. Vanuit twee spleetjes van mijn ogen zag ik hoe Pater Claus van zijn paard af was gevallen en in de poortopening lag. Ik huilde. Nu niet. Niet nu. Twee woorden, fluisterende lippen, roepende broeders.

Toen ik mijn ogen opsloeg was alles weg. Geen Pater Claus, geen roepende broeders, geen woorden, geen gefluister, iedereen was weg en de binnenplaats was leeg. Ik keek om me heen en vroeg me af *waar raartoe*. Mijn hoofd bonkte. Pater Claus was weg.

II

' Nergens aankomen. Je bent hier als waker,' zijn ogen stonden plechtig en dwingend. Ik keek hem aan en nam de grote sleutel uit zijn handen.

' Dank.' Meer kon ik niet uitbrengen.

' Je weet dat hij je dit alleen toevertrouwde omdat hij wat in je ziet. Stel ons allen niet teleur.' Met die woorden had hij zich omgedraaid en mij de kamer gewezen. Er was een grote deur waardoor je bij binnenkomst meteen al geïmponeerd werd. Daarachter stond een kamer die minstens vijf keer zo groot was als de mijne. Ik keek rond, liet mijn ogen glijden langs de boekenkasten, het grote bureau, het bed, langs alles wat nu onder mijn toezicht stond.

' We vertrouwen erop dat je niets aanraakt, Julitta.' Twee doordringende ogen, twee trommelende vingers op het tafelblad. Ergens vaag rook ik een wierooklucht, keek rond en zag ergens een half opgebrand stukje staan. Ik vroeg me af hoe hij zich voorstelde dat ik hier in deze kamer voor een paar maanden kon bivakkeren zonder ook maar iets aan te raken. Dat was ook vast niet wat hij bedoelde. Ik was nog een beetje in de war. Hoe moest dat zonder Pater Claus? Ik kende niemand in het klooster, wat moest ik als enige vrouw tussen al die mannen? Wat voor werk moest ik doen? Pater Claus had een paar boeken achtergelaten die ik kon lezen en vertalen. Als ik vragen had moest ik die bewaren tot hij terug was. Ik moest ze opschrijven of wat dan ook, als ik ze maar niet vergat.

De broeder was de kamer uitgelopen en had de deur achter zich gesloten. Ik bleef alleen achter en vroeg me af wat een woord als vergeten betekende. Wat als Pater Claus niet terugkwam, zou hij dan vergeten worden, net als een vraag die je niet op hebt geschreven? Het is een mooi woord, dat vergeten. Het geeft iets van vrijheid, opruimen en plaatsmaken voor iets nieuws.

Ik schrok op. Ik noemde Pater Claus en opruimen in één adem. Plaats maken voor iets nieuws. Hoe mocht er zoiets bestaan!

Toch heeft het een bedoeling. Mijn aanwezigheid dáár, in de kamer, als toezichthouder op de bezittingen van Pater Claus, heeft invloed gehad op mijn leven. Een naam die eerst geen enkele waarde voor me had, kwam in mijn leven en heeft zich diep geworteld in mijn bewustzijn. Een naam, vijf letters kort, maar toch zo oneindig lang als je erover nadenkt. PLATO, in grote hoofdletters op de kaft van het eerste boek waar ik het stof vanaf blies. Mijn eerste associaties waren ver van het onderwerp af, zelfs toen ik de eerste paar pagina's openploeg had ik nog geen idee wat ik er zou vinden. Het was een soort nieuwsgierigheid, het was een waardeloos verlangen naar meer. Het was bijna misdadig te noemen dat ik meteen de eerste dag van hun vertrouwen hen verried en koos voor mijn eigen wil. Het was ik tegen de rest. Ik met meer. Mijn lichaam lag op het bed en keek verdwaasd naar een stapel boek die zich naast me had opgestapeld. Het was niet ik, het was de stapel boeken die naar mij toekwam. Het was een deterministische vorm, het was van te voren vastgesteld dat het zou gebeuren.

Ik had het niet kunnen ontwijken, ik had het niet willen veranderen. Het boek was een vertaling, waar ik blij om mocht zijn, aangezien ik geen Grieks kon lezen. Er stonden af en toe een paar Griekse voetnoten, maar voor de rest was het gewoon normaal te lezen. Het boek had dikke bladeren, die ongemakkelijk in mijn handen lagen.

Plato. Wie was dat? Misschien had Pater Claus het al eenmaal over hem gehad, aangezien zijn naam me bekend voorkwam. Ik wist niet meer waar of hoe ik het had gehoord, maar dat het zo was leek bijna zeker. De bekendheid was niet beperkt tot de naam, ik wist meer van Plato. Tussen de twee maaltijden las ik. Er kwam niemand om zich om me te bekommeren, iedereen was te druk. Pas na de maaltijd sprak een broeder me aan om te vragen of ik hem morgen kon helpen met het brengen van een lading kruiden van zijn huisje buiten de stad

naar het klooster. Ik knikte en keek hem in de ogen. Het was alsof ik in een grote lege ruimte terecht was gekomen, er was niemand die zich om me bekommerde of me regels oplegde. Ik kon alles doen. Ik kon Plato lezen.

Het was maar een idee. Mijn idee. Ik zat in een grot, ongebonden. Op de rotswand waren flakkerende schaduwen te zien, weerspiegelingen van de ideeën die vlak voor de ingang van de grot langsschoven. Naast mij lagen de anderen, vastgebonden, met hun rug naar de grotopening. Ze hadden heel hun leven alleen de weerspiegelingen gezien. Ik keek naar mijn handen. Er zaten touwstriemen op. Ik was ook vastgebonden gezeten, maar ik moest mijzelf hebben losgerukt, dat ik nu vrij was. Ik kon mijn hoofd draaien en zag de ware beelden langs de ingang gaan. Ze gingen langzaam, schoven vloeiend over de afstand en wierpen snel bewegende schaduwen tegen de muur. Door de onregelmatige rotswand werden alle schaduwen vervormd tot rare figuren. Het was bijna irreëel, het leek zo doorzichtig, dat een ieder van de anderen die lagen vastgebonden het moest kunnen zien. Toch reageerde niemand toen ik lachte om de kinderlijke eenvoud. Alle gezichten stonden strak en leken welke humor dan ook van de situatie niet in te zien.

Ik draaide me om en stond met mijn rug tegen de zijwand. Een onbetekenend ongemakje groeide uit tot een doodsangst. Niemand luisterde, het was alsof ik er niet was. Mensen die achterovergelegen gebiologeerd naar de schaduwen bleven kijken, mensen die niet nadachten over wat ze zagen. Ze konden zich niet omdraaien, hadden nog nooit de oorzaak van de weerspiegelingen gezien. Er klonk gelach toen twee schaduwen in elkaar vloeiden. Ik keek op. Nu was ik degene die de grap niet zag. Toen realiseerde ik me dat de mensen moesten denken dat de twee schaduwen gebotst waren. In werkelijkheid passeerden de ideeën elkaar op veilige afstand.

Er schoof een paardenkop voorbij, toen een berenvel. Elke vorm bracht weer een steeds minder voorspelbare schaduw teweeg. Er werd gegrinnikt en gelachen. Ik bibberde. Waarom zag niemand het eenvoudige bedrog? Ik kneep mijn handen tot vuisten en stond op. Voor mezelf leek het alsof ik onverstaaibaar brabbelde toen ik hen vertelde dat ze slechts naar schaduwen keken. Ik maakte hen los en ze bleven maar naar de schaduwen kijken. Blijkbaar was het voor hen nu veel comfortabeler, want ze leken nog meer plezier te hebben.

Wanhopig porde ik één van hen in zijn zij en siste tegen hem dat het allemaal nep was. Hij keek me even aan en lachte toen.

‘Nep? Je weet niet waar je over praat. Het is toch geweldig? Zijn mondhoeken doken omlaag en zijn lippen vertrokken in een grimas. Mijn voorhoofd voelde koel aan van het natte, klevende zweet. Hoe moest ik hen ooit overtuigen dat ze naar de ideeën moesten kijken, vlak voor de ingang van de grot, en niet naar de weerspiegelingen?’

‘Alstublieft! Het zijn weerspiegelingen! Jullie kijken naar een waarvoorstelling! Dit is niet de echte wereld!’ Ik merkte dat mijn stem oversloeg bij het schreeuwen. Mijn ogen vielen bijna uit de kassen en ik wankelde op mijn benen.

Twee groot uitzierende mannen kwamen op me af. Ik herkende hen, ik had zelf hun boeien losgemaakt. Ze zaten driedubbel vastgebonden, blijkbaar waren ze de sterksten. Eén van hen greep me bij mijn arm en sleurde me voor de anderen. Hij schopte me, ik maakte me zo klein mogelijk. In mijn rug en armen voelde ik steeds weer hevige pijscheuten, ik had mijn ogen dichtgeknepen en rolde over de grond. Toen ik mijn ogen weer open durfde te doen zag ik een rode vloeistof op de grond druppelen. Mijn handen beefden en ik keek naar boven. De twee mannen stonden voor me, hoog boven me.

‘Nu zul je sterven,’ sprak de één, waarop de ander een grote bijl uit een blok hout losmaakte. Zijn ogen glinsterden en zijn haren zaten wild. Vanachter werd ik door twee handen gegrepen en met mijn hoofd op het blok gezet. Ik voelde mijn hartslag als doffe hamers achterin mijn

hoofd. De grond tolde en uit mijn neus druppelde bloed. Mijn bloed heeft al gevloeid, dacht ik bij mijzelf, en sloot mijn ogen. Er klonk gesuis, een klap. Twee handen lieten mij los. Mijn eigen lichaam liet me los. Alleen ik nog. Alleen mijn idee nog.

De volgende morgen werd ik wakker als een prinses. Ik had nog nooit zo goed geslapen, als in het bed van Pater Claus. Niet zonder enig schaamrood ontdekte ik dat het grote boek van Plato, opengeslagen op de helft, nog altijd op mijn schoot lag. Enkele van de dikke bladeren waren verkreukeld.

Ik streek mijn lange haren achterover en dacht na. Plato en zijn ideeënleer. Een idee is dus iets wat in onze wereld niet bestaat, alleen maar weerspiegelingen ervan. Het heeft wel heel veel invloed erop, want als je aan het werkelijke voorwerp iets verandert, veranderen alle schaduwen mee.

Ik stond op en waste mijn gezicht. Een idee, dat is net zoiets als het idee van God, het idee van Jezus. Het was een religieus idee, maar toch. Het was een idee. Het idee dat hij bestaan zou hebben, dat hij macht zou hebben. Het idee dat God bestaat heeft ook grote invloed op het leven. Veel mensen leven er naar, bidden naar God. Iedereen in het klooster en vast ook iedereen daarbuiten, was me verteld.

Eng was dat eigenlijk, als iemand het idee net even anders had bedacht, dan zou heel de wereld er anders uitzien. Als God net even anders was geweest, alleen die ene 'persoon', dan zou dat gevolgen hebben gehad voor de hele mensheid.

Ik trok mijn kleren aan, maar hield even stil. Als er iets aan mij veranderd werd, zou dat dan ook veel invloed hebben? Als mensen later van mij hoorden, dan zouden ze wel een ander idee van me krijgen als ik nu anders werd. En dus anders handelen dan wanneer ik hetzelfde bleef. Maar kun je wel hetzelfde blijven? Natuurlijk niet, je verandert aldoor. Je verandert doordat je lichaam groeit en volwassen wordt, je verandert... door je ideeën. Ik hield mijn adem in. De Romeinse kunstenaar Lucilius. Hij had zijn levensverhaal opgeschreven, net als dat met het verhaal van Jezus was gebeurd. Toch had ik mij in mijn handelen op geen manier laten leiden door zijn verhaal, maar wel door dat van Jezus.

Mijn brein werd als een legpuzzel. Er kwam nog een stukje bij. De jongen die hier was. Roderik. Hij schreef dat hij zich iets voorstelde, en dat het een moment later echt was gebeurd. Zijn idee, de voorstelling die hij had, werd werkelijkheid. Ook dat idee had invloed op de werkelijkheid.

- Er werd geklopt.

III

Het was geen Pater Claus. Het was ook geen broeder. Noch was het iemand anders van het klooster. Het was een dorpeling. Met bange ogen keek ik hem aan. Hoe durfde hij hier in het

klooster te komen? Wie had hem toegelaten? Waarom kwam er geen broeder met hem mee? Wat deed hij hier?

Hij leek even besluiteloos te zijn als ik, want hij bleef als genageld staan aan de grond. Ik keek hem van top tot teen aan. Aan zijn voeten had hij leren schoenen gemaakt, iets wat iedereen uit het dorp droeg. Hij had een lange, brede, bruine broek aan met omgeslagen broekspijpen. Het moest lang geleden zijn dat die voor het laatst gewassen was. Boven dit alles droeg hij een wollen vest over een witte bloes met een nettig kraagje. Zijn haren stonden wild en hij keek alsof hij ieder moment kon gaan hakken. Ik schrok, in zijn hand hield hij een houten stok, ergens kleefde er een rode vlek op... bloed. Mijn adem stakte in mijn keel en ik durfde mij niet te verroeren. Wat was er aan de hand? Waarom had niemand iets verteld? Hij bewoog weer, als een standbeeld dat door een goddelijke adem tot leven werd geroepen. Hij kwam op me af en liet zijn stok vallen. Met zijn beide handen greep hij me bij mijn schouders en trok me overeind. Ik kon een kreet niet onderdrukken en wilde iets doen, maar mijn handen werden langs mijn lijf gedrukt. Verzetten was onmogelijk, hij kneep mijn armen bijna dood. Verderop de gang hoorde ik gerinkel en een paar klappen. Toen we de kamer uitgelopen kwamen zag ik hoe overal de deuren open stonden. Er liepen nog meer dorpelingen met woedende blikken door de gangen te tieren. Met de harde houten stokken sloegen ze op alles wat bewoog. Ergens verderop lag een broeder in zijn lange, zwarte gewaad tegen de muur. Hij bewoog niet. De dorpeling die mij vasthield trok me met hem mee de trap af. Ik probeerde op mijn eigen benen te staan maar hij liep zo hard dat ik alleen maar getrapt werd als ik bewoog. Ik hield me zo stil mogelijk, maar trilde over mijn hele lichaam. Eenmaal beneden aangekomen zag ik hoe de hele ruimte was gevuld met dorpelingen. Daar waar eens mooie rijen stoelen stonden, stonden woeste dorpelingen. Er werd gegooid en gesmeten met alles wat los en vast zat: stukken bank en altaar vlogen overal heen.

De dorpeling draaide zich en ik zag hoe op het altaar de kaarsen aan stukken werden geslagen. De heilige Bijbels werden verscheurd en op een grote hoop gegooid middenin de ruimte. Stukken bank werden weggegooid en er kwam iemand met een fakkel. Vlammen laiden op en vulden de ruimte met een schroeiende brandlucht. Ik hoestte en de greep van de dorpeling verzwakte een moment. Ik was te zwak om iets te ondernemen en viel op de grond. Zijn zware stappen verwijderden zich en voegden zich bij het geraas van alle anderen. Een enkele straal licht kwam mijn ogen binnen en ik zag hoe ik temidden van aaneengeregen brokstukken van de banken vlak naast het altaar lag. Een wolk stof sloeg over me heen en ik hield mijn adem in en mijn ogen gesloten. Mijn neus zat vol met het vieze poeder, er klonk opnieuw geschreeuw. Het was alsof ik alles niet meer hoorde. Alsof het niet bestond voor mij. Dit kon niet gebeuren. Dit moest een droom zijn, een vaag idee. Een weerspiegeling.

Ik keek op en zag God. Hij stond op het altaar. Ik zag hem niet echt, maar wel zijn schaduw. Een grote, langwerpige schaduw die maar langzaam bewoog. Hij had geen cirkel boven zijn hoofd, er was geen aanduiding die ook maar aangaf dat hij het was. Ik wist het gewoon. Er vloog een vlammeende spaander door hem heen. Stukken van de prachtige beelden die langs de wand van de ruimte waren opgesteld vlogen alle kanten op. Een broeder werd voor het altaar gezet en in Gods armen genomen. Hij bleef maar wankel overeind staan. Twee dorpelingen kwamen met hun stokken en sloegen hem. In zijn buik, in zijn zij, tegen zijn hoofd. Ze sloegen net zo lang tot hij niet meer bewoog. Ze sloegen ook op God, maar konden hem niet raken. Hij was te ver weg. Hij was verdwenen. Ik zag alleen de schaduwen, het gebeurde heus niet echt. Ik neuriede een psalm. Ik had hem gisteren geleerd, het was de mooiste die ik kende. Er vlogen metalen stukken over het altaar, een half afgebroken pijp rolde door tot aan mij. Het kon me niet deren. Ik kon niets meer voelen. Komt, dorpelingen, komt allen. Gezellig met zijn allen bij de barbecue. We roosteren lekker een stukje vlees, we

hebben nog een pater om op te eten. Geen hout meer voor het vuur? Hier hebben jullie nog een Bijbel. Geen dank. Geen dank. Over mijn wang liep een traan. Ik voelde hoe het bittere vocht uit de zijkant van mijn oog gleed en langs mijn wang, tegen de hoek van mijn mond. Toen weer verder, helemaal naar beneden, weg in het diepe. Toen ik opkeek, was God verdwenen. Op zijn plaats stond een schroeiplek. Ik moest bijna lachen. Ze dachten God te kunnen vernietigen. Ze dachten hem te kunnen verbranden, of in elkaar te kunnen slaan. Ze hadden het mis. Het was niet zo.

Op mijn hand viel een druppel. Nog één. Gerinkel verderop, weer geschreeuw. Het geroep galmde door de ruimte. Een zilveren munt viel naast me op de grond. Hij stuitte en bleef toen liggen, doodstil. Weer een druppel op mijn hand. Het was een klevende vloeistof, nog warm. Ik lachte en huilde tegelijk. Ik had God gezien, maar ik lag hier, temidden van een grote rotzooi, besmeurd met bloed. Waarom kwam niemand mij doodmaken? Nu mocht ik dood. Waarom was iedereen mij vergeten? Ik was al dood. Daarom had ik God gezien. Leuk paradijs heeft die man in elkaar getimmerd. Ik vind het echt geweldig. Lang leve de lieve goeie Heer. Amen en Eva. Hoera. Ik snikte, mijn adem ging in horten. Mijn keel zat vol met stof, evenals mijn neusgaten. Ik had op willen kijken, om me heen willen zien wat er gebeurde. Ik had gewild dat men mij zag, voor me zorgde of me doodmaakte. Ik wilde dat God mij zag.

Maar niemand zag me. Op het altaar lag de broeder dood te bloeden. Ik moest helpen, maar kon niet. Ik was niet in staat ook maar iets te zeggen of ook maar één ledemaat te bewegen. Alles deed pijn en ik kon niets meer.

'Pater Claus,' fluisterde ik, 'Als u hierbent, wil ik sterven. Ik wil in je armen opgenomen worden, hoog boven in de hemel. Hier mag ik sterven.' Er klonk gegil, in een vlag zag ik hoe een broeder met een afgehakte arm in elkaar stortte. Dit is een hel. Waar was God gebleven? Op de muur was geen schaduw meer te zien. Er was alleen het gegil, de hele tijd door. Zonder onderbreking. Pater Claus moest ook komen. De wereld verging, maar dan wel voor iedereen. Het gegil vervaagde en mijn hartslag hoorde ik alsmaar duidelijker. Ik lachte. Mijn eigen hart had de waanzin overwonnen. De ziel zegevierde over het brute geweld. Ons kon niets meer gebeuren. Op mijn wang droop bloed van boven het altaar. Er klonk een gil, toen niets meer. Het werd langzaam stil.

IV

Het werd nacht en weer dag. Pas toen durfde ik mijn hand te bewegen. Het bloed plakte het aan de grond vast. Een dikke, donkerrode korst was gevormd en moeilijk los te rukken. In een uiterste krachtsinspanning kwam mijn hand eindelijk los. Mijn vinger begon meteen te bloeden. Ik zag hoe er een hak uit was. Een diepe vleeswond, een stukje hard bot was te zien. Ik beefde nog steeds en liet mijn hand weer op de vloer zakken.

Ik probeerde een been te bewegen. Mijn voet kon een stukje naar links, meteen klonk er geschuif van houten spaanders. Ik probeerde hem verder te bewegen maar ik werd tegen gehouden door iets hards. Ik zag en keek hoe een bebloede bijl tegen mijn voet aan lag.

Het was stil, angstwekkend stil. Het was stil op die manier waardoor je gaat denken dat er heel binnenkort iets gaat gebeuren dat zo erg is, dat je het niet kunt voorspellen. Mijn ogen sloten zich weer. Mijn hoofd lag in een ongemakkelijke houding, mijn nek bijna geknakt ten opzichte van de rest van mijn lichaam. Mijn oor raakte een linkerschouder. Van verderop klonk er gekreun. Ik schrok op uit mijn gedachten. Er was dus toch nog leven hier. Natuurlijk was er leven, dit was het klooster. Mijn gedachten waren niet meer helder.

Ik probeerde nu mijn hele been te verschuiven. Met wat moeite lukte het, nu ook het andere been. Er kwam langzaam wat meer gevoel in, alsof de bloeddorstrooming opeens weer op gang kwam, na een dag lang stilgelegen te hebben. Mijn lichaam als geheel kwam weer tot leven, ik kreeg gevoel en controle. Maar tegelijk kwamen ook pijn en verdriet. Mijn blik gleed rond langs de wanden van de zaal. Het was onherkenbaar. Het was onbeschrijflijk. Dat wat zo lang het vertrouwde klooster was geweest, was geworden als een ruïne. Een ruïne, een ondergedompeld gebouw met spoken.

Ik was een spook, zoals ik me oprichtte en begon te lopen. Ik schuifelde door het huis dat niet mijn huis was. Van alle beelden die langs de muren hadden gestaan waren nog slechts de voetstukken over, soms bedolven onder fragmentarische brokstukken van wat eens zo mooi en geordend was geweest. Alles was een chaos geworden, alle ruiten waren ingeslagen, banken waren vernield, kaarsen waren omgegooid en bloemen waren geknakt, een nasmeulend vuur kraagde aan de resten van wat eens alle Bijbels waren geweest. Ik moest mijn ogen toeknippen om niet te huilen bij het zien van deze ravage. Hoe lang had het niet geduurd om dit alles op te bouwen, in één dag was alles weer verdwenen, kapotgemaakt en geroofd. Een klein spoor van muntjes liep van boven aan de trap naar buiten. Ik wankelde en keerde mij om. Er lagen een stuk of tien broeders verspreid over de ruimte, geen van hen bewoog. Allen in lange zwarte gewaden, enkelen bebloed en de meesten dood. Op het altaar lag de broeder die door de twee dorpelingen in elkaar was geslagen. Ik snikte het uit toen ik zijn ingeslagen hoofd zag, het bloed dat uit zijn mond had gedropen, maar nu was gestold. Ik huilde om dit alles, wat er was gebeurd.

Waarom bewoog er niemand? Laat er iemand terugkomen, al was het maar om te zeggen dat ik niet alleen was. Me schuldig voelend keerde ik me om. Nu was ik toch ondankbaar. Ik was niet vermoord en nog klaagde ik. Maar wat betekende een woord als dankbaarheid nog, nu alles verloren was. Ik had willen sterven tezamen met allen, liever dan hier alleen over te blijven. Later zouden er andere rovers komen om de resten te verzamelen. Elk zilveren muntstuk van het spoor zou verdwijnen in de zakken van grijpgrage bandieten. Ze zouden me met harde stokken net zo lang slaan totdat ik ook dood was. Totdat ik ook bij God was.

‘O Lieve Heer...’ werd er achter mij gepreveld. Ik keerde me om en zag hoe één van de broeders, een kleine man met een wat vriendelijk gezicht, met zijn arm een gestolde wond beschermend. Uit zijn neus druppelde nog een klein beetje bloed, zijn ogen stonden leeg. Ze starden in het oneindige en ik vroeg me af of hij me kon zien. Ik liep met moeizame stappen op hem toe en zakte vlak voor zijn voeten in elkaar. Mijn hoofd rolde op de grond en ik bleef in een ongemakkelijke houding liggen, mijn blik op hem gericht.

Zijn stem was bang en fluisterend. ‘Mijn kind,’ sprak hij, elke letter spellend en met een vriendelijke glans in zijn ogen. ‘Mijn kind, laat je hier niet sterven. Je bent gespaard door een onbekende macht. Kijk om je heen. Iedereen is dood. Verlaat dit oord. Red je.’ Zijn gezicht vertrok in een pijnlijke stuiptrekking. Het deed me pijn een oude, verlaten man zo te moeten zien sterven. Maar mijn armen waren niet langer in staat nog iets te doen.

‘Ga!’ Zijn stem werd dringend.

‘Nee. Ik wil hier blijven,’ stamelde ik. ‘Ik wil sterven met alle anderen.’

Zijn ogen sloten zich, zijn mond bewoog alsof hij het niet zelf meer deed.

‘Je moet heengaan. Zoek in het klooster naar mensen die het overleven. Red hen. Het is je plicht. Je moet.’ Ik huilde.

‘Ik kan het niet. Ik kan niet meer!’

‘Ssst.’ Hij had zijn hand in zijn kleed gebracht en probeerde blijkbaar iets te pakken.

‘Wat wilt u?’ vroeg ik. Hij antwoordde niet, maar legde een witte doek voor me op de grond.

Ik keek ernaar en zag hoe de randjes keurig waren versierd.

‘Stelp hiermee hun wonden. Het is gezegend. Jij bent ook gezegend. Ga nu heen. Nu!’

‘Ik kan niet.’

‘Je moet.’

‘Ik moet u meenemen.’

‘Nee.’

‘Ik kan u niet meenemen.’

‘Neem de anderen mee.’

Ik zei niets, maar zuchtte. Mijn ogen vielen dicht.

Toen ik weer wakker werd, was het gezicht van de broeder donkerwit geworden. Het bloed in zijn lippen was blauw, zijn ogen stonden leeg open, zonder te knippen. Een onaanvaardbaar begrip maakte zich van me meester. Hij was dood. Hij kwam niet meer terug. Een zoveelste was gestorven. Voor me op de grond lag het witte doekje.

Vijf uur later reden we. Ik was door het klooster gelopen, net doende alsof ik alles niet zag, wat er aangericht was. Ik had een vrouw gevonden, iemand die altijd voor ons had gekookt. Ze kreunde zachtjes maar was duidelijk nergens gewond. Ze was oud en keek met een lege blik voor zich uit. Ze had niets gezegd, niets gedaan. Ze had gewoon gelegen. Ik had haar niet eens ontdekt als ik niet bijna over haar gestruikeld was. Het was haar leven dat ik moest redden. Het was zij over wie de broeder gesproken had. Het witte doekje had ik om haar hoofd geknoopt, zodat haar grijze haren bijeen werden gebonden. Ik had haar gedragen – gelukkig was ze niet zwaar. Voorzichtig had ik het dorp verlaten en was ik naar een willekeurig huis gegaan. Het was overal stil, alsof er niemand was. Achter het huis vond ik een stal waar een ezel stond. Ik legde haar erop en was zelf, nadat ik wat kleren had gevonden, erbij gaan zitten. De ezel leek bijna te bezwijken onder ons gewicht, maar het lukte. Het was weer avond geworden toen het puntje van de toren van het klooster niet meer te zien was. Het was een kruis, waarvan aan de linkerkant een stuk was afgebroken. Van ver was het nog te zien geweest. Van heel ver. Het was meer een herinnering. Het klooster zelf bestond niet, alleen de afspiegeling. Ik liet de ezel harder lopen en het torenpuntje verdween achter de berg. Waar we heengingen wisten we niet. We mochten hier in ieder geval niet blijven. We moesten ver weg gaan, en misschien nergens meer zeggen dat we uit het klooster kwamen. Ik stopte alle kleren die bebloed waren in een pakketje bijeen. De vrouw fluisterde iets onverstaanbaars in mijn oren. Ik maakte het met een touw vast tot het een zware, ronde bal was geworden. Ik liet de ezel stoppen en keek van de weg naar beneden, naar het dal. Er dreef een schaduw over het dorp, we gingen een donkere tijd tegemoet. Nog geen week geleden had ik naar hetzelfde gekeken, op dezelfde manier. Maar nu was alles anders. Alles was verloren. De ezel stond stil en er druppelde bloed uit een oog van de vrouw. Ze leek het zelf niet te merken, maar keek naar mij. Ik pakte het bundeltje kleren bijeen en slingerde het het ravijn in. Het leek oneindig ver te vallen, in de diepte werd het opgeslokt door de

schaduw. Meegedreven in de wind zou het ergens op een onbereikbare plaats vallen. Niemand zou weten dat we het overleefd hadden. Ik zou overnieuw moeten beginnen. Eén ding bewaarde ik voor mezelf. Het witte doekje. Er ging een schok door me heen. Het witte doekje! Dat zat bij de kleren die ik zojuist had weggesmeten. Ik keek over het dal heen, maar nergens was nog een spoor te zien. Het oude leven was verdwenen.

V

De hele nacht reden we door, ik wilde zo ver mogelijk weg zijn voor het weer licht werd. Op onze eenzame weg kwamen we geen enkel ander levend wezen tegen dan wijzelf. De vrouw had af en toe hevige hoestaanvallen en ademde voortdurend met een koude, zuchtende lucht de zuurstof in haar longen. Ze werkte, ze pompte, ze hoestte. Ze was vast ziek, hopelijk was het niet zo ernstig. Hopelijk was het niet besmettelijk.

Nee, dat kon niet zijn. Ik moest en zou het overleven. Ik zou leven voor de vrouw. Zo hobbelde de ezel de hele nacht door. De maan stond hoog aan de hemel, mijn metgezel had zich aan me vastgeklampt. Het was net als ik, ik klampte me ook vast aan het laatste wat ik had. Pater Claus, die was verdwenen. Het klooster, die lag in puin. Heel mijn leven was er niets meer over van waar ik van hield. Alles leek zo vergankelijk, behalve ikzelf. Ik moest altijd overleven. Ik mocht niet dood. Ik werd geschreven.

Naarmate de nacht vorderde, werden mijn gedachten steeds koortsachtiger. Ik begon hallucinaties te krijgen en angstaanvallen voor mensen op de weg. Toen de morgen aanbrak liet ik me doodmoe van de ezel glijden, in het natte gras langs de weg. Wat er met de vrouw gebeurde weet ik niet, ze bleef liggen of zitten, of wat dan ook. In het koude gras leek de wereld nog harder dan ze al was geweest.

Ik droomde dat alles nog bestond, dat iedereen er nog was. Dat alle waarden waar ik me aan vast wilde klampen en me door wilde laten inslapen, nog bestonden. Ik prevelde een kort gebed, maar het waren meer mijn lippen dan iets anders, die het deden. Mijn hersens werkten niet meer, niets in mijn lichaam deed het nog. Ik was kapot geslagen. Mijn verhaal lijkt helemaal kapot. Mijn verhaal lijkt saai. Het werd het niet. Ik had gehoopt dat het verhaal saai zou worden, ik had gehoopt dat het te begrijpen zou zijn. Maar het is het niet. Het was het niet.

Het was het wel, het was waar. Dat geklik, dat moesten voetstappen zijn. Langzaam kwam mijn hoofd omhoog, mijn ogen wendden slechts moeizaam aan het felle middaglicht. Tussen de dalen in de verte zakte de zon alweer omlaag, ik moest de hele dag geslapen hebben. Levensgevaarlijk, hier kon wel iedereen langskomen. Stel dat de bendes een soortgelijke route kozen. Het geklik kwam dichterbij. Het moesten wel paarden zijn, te horen aan de zware hoefslagen. Ik richtte mij op en zag als in een waas vanaf de bocht in de weg de kop van een paard naderen. Het is onmogelijk me voor te stellen waar ik de kracht vandaan haalde, maar ik keerde me om en gleed de begroeiing in. Het was een doornstruik, maar de wonden

konden me niet deren. Met mijn arm duwde ik een paar takken opzij, bloedende wondjes sprongen overal langs mijn hand open. Ik zag hoe twee grote, zwart-wit gevlekte paarden naderbij kwamen en halt hielden. Op de ruggen zaten twee mannen, woest uitziend. Ze waren gewapend met zwaarden en keken grimmig. De zadeltassen waren opgebald en er viel een enkele munt uit. Mijn vermoeden werd bevestigd. Rovers die hun slag sloegen.

Ik wilde me bewegen, maar pijn van overal in mijn lichaam schoot door mijn hoofd. Of het van de doornen kwam, of van alle inspanningen weet ik niet. Het maakt me ook niet. Vol ontzetting keek ik hoe de twee van hun paarden afstapten en de ezel bij de teugels pakten. De vrouw er vanaf en kwam in de modder te liggen. Ze bewoog haar arm.

Eén van de rovers greep naar zijn zwaard en stapte op haar af. De vrouw sloeg haar ogen op en keek naar haar belagers. De ezel werd weggeleid en de ander trok ook zijn zwaard. De vrouw richtte zich op en maakte zich op om de genadeslag te aanvaarden. Ze wilde dood. Ik wist het zeker, zoals ze daar zat. Ze vroeg erom. Ze wilde het. Ze smeekte. De rovers waren vriendelijk. Ze willigden het verzoek in. Vanuit de bosjes zag ik toe hoe één het zwaard hief, terwijl de ander alweer op zijn paard zat en de teugels van de ezel had gepakt. Met zijn zwaard had hij ze doormidden gekliefd zodat hij nu een lang handvat had. Hij gebaarde zijn metgezel voort te maken.

Mijn adem stakte in mijn keel. Mijn blik werd leeg en zwart. Of wit. Of geen van beide. Ik duwde met een kreet van pijn de doorstruik opzij en sprong naar voren. Opnieuw zouden de anderen sterven, en ik overleven. Dit keer niet. Dit keer wilde ik dood. Net als alle anderen. Doodgaan, hier, dat was een geschenk. Voor me was de grond besmeurd met bloed. De harde modder kleurde donkerrood, een grote plas vormde zich om het lichaam van de vrouw. Ik walgde, kokhalsde, maar bleef staan in een besluiteloze houding. In een reflex had de andere rover ook zijn zwaard getrokken. Een moment keek hij me aan en grijnsde toen.

‘Kijk eens aan, nog eentje. Het lijkt hier wel een optocht.’ Hij stak het zwaard weer in de schede en keek naar zijn kameraad. Deze had zijn zwaard omlaag laten hangen, er droop een klein beetje bloed van het blanke metaal af. Het zonlicht spiegelde erin, en viel in mijn ogen. Dat wil ik, dat wil ik in mijn nek. Ik wil nu dood.

Ik viel op mijn knieën en huilde. Ik had nooit echt gehuild om wat er gebeurd was, tot nu. Ik schreeuwde, mijn kreten weergalmden over het dal. Al mijn verdriet, alle onzekerheid, angst en wanhoop wierpen zich voor me op de grond. Mijn hoofd was naar beneden gebogen en mijn nek ontbloot. De rover had zijn zwaard opgeheven, maar deed niets. Ik zag niets meer, mijn ogen waren samengeknepen. Ik wilde niets meer, mijn hart was opgevouwen in mijn lichaam. De rovers. Laat hen me nu doden, nu meteen.

Alle beelden die me de afgelopen tijd hadden aangegrepen kwamen in een oogwenk aan me voorbij. Het was het zoveelste eind aan mijn verhaal. Maar nu wel definitief. Definitief einde van alle ontberingen, slachtpartijen en bloed. Het einde van een nieuw hoofdstuk uit mijn leven. Een vlag van geluk vervult me dat ik zover gekomen ben. Ik heb zo veel bereikt. Ik ben zo ver op weg. Ik heb me gered. Ik heb geleefd, ben geleefd en heb gedaan. Mijn lichaam heeft zich gesleurd door deze verdorven wereld. Ik heb en ben overleefd. Mijn hart is nimmer vergeten. Mijn idee is blijven bestaan. Alles wat ik heb gezien, is blijven bestaan en heeft zich groot gemaakt.

Toen mocht ik sterven.

Het Derde Deel

I

Dood is niet alles. Dood is maar een begin. Dood is koorts. Dood is weg zijn. Dood is een gebed prevelen, niet kunnen slapen en worden verzorgd. Dood is dorst. Ernstige dorst. Dorst die niet te lessen is, hoe veel je ook drinkt.

Dood is als een lange slaap, waaruit je zou willen ontwaken, maar waarover je geen macht hebt. Het is iets dat je opgelegd wordt. Iets dat je wilt ontduiken maar dat nooit kunt. Je mag de dood niet ontlopen, je kunt het ook niet. Een beetje wel, maar een beetje ook niet.

Een koude lap op mijn voorhoofd. Het was alsof de stoom er vanaf sloeg, en sissend het water deed verdampen. Over mijn hele lijf zit een rand zweet, die warm en klef aanvoelt. Iemand moet me wassen. Laat iemand me redden. Mijn ogen zijn gesloten, mijn mond vertrokken in een kramp. Is het bloed of zweet dat over mijn lichaam loopt?

Ik ril. Mijn voeten voelen alsof ze zijn ondergedompeld in een bad met kokend water, mijn vel wordt aan stukken geschuurd en toch heb ik het koud. Ik ril alsof het 's nachts is, midden in de winter en ik onder de volle maan naar buiten ben gerend. Mijn handen voelen klam aan, mijn huid is gerimpeld.

Ik ijl. Ik weet dat ik praat. Ik wil het stoppen. Ik kan niet. Mijn hart gaat als een wilde tekeer. Roderik. Ik zie weer zijn brief liggen, ik lees het weer voor de zoveelste keer. Ik zie een zwaaiende hand. Een hand. Wie is het? Ik knipper. Het is Pater Claus. Hij heeft zijn ene hand in zijn schouder, met de andere zwaait hij naar mij. Nee, niet naar mij. Hij zwaait naar de anderen. Ik wordt weer door mijn hele lichaam warm. Een zonnestraal neemt mij in zich op, ik lig in het vuur. In een haardvuur lig ik, temidden van de brandende spaanders. Een vlam scheert over mijn lichaam. Het is heet. Heel heet. Het is tropisch, ik wil het druipende zweet van mijn hoofd wissen. Ik wil uit mijn kussen naar boven komen. Het is alles dicht. Er is geen enkel lichtgat. Ik stik. Donker. Help! Laat iemand me helpen! Iemand! Waarom ben ik alleen? Iemand moet er toch zijn? Een lichtpuntje, ver boven me, boven de lakens. Er wordt gerommeld, het gat wordt steeds kleiner en het laatste lichtstraaltje heeft zich verwijderd. Het is totaal donker. Niets meer te zien.

Ik probeer me te bewegen, maar lig vastgebonden. Ik kan alleen maar kijken naar een rotswand met bewegende schaduwen. Er is iemand die zich heeft losgerukt. Ik weet dat het weerspiegelingen zijn. Hij zegt het. Het is een jongeman. Een knap iemand. Hij staat voor iedereen en maakt ons los. Mij niet. Ik vermoordt hem. Hij moet dood. Net als iedereen die het ziet. Ik wil het ook zien.

Een put is drooggefallen. Mijn lichaam rilt. De voeten liggen als geketend, mijn hart bonkt in mijn keel. Een laatste lichtpuntje is opnieuw achter de horizon verdwenen. Eindelijk geen schaduwen meer. Eindelijk alles afgelopen. Laat iemand binnenkomen en me ontdoen van deze touwen. Geen ideeën meer die worden aangezien voor schaduwen. Nee, andersom.

Waar is die jongen? Heb ik hem vermoord? Zijn bloed kleeft aan mijn handen, het schuurt over mijn lijf. Een blik water boven me leeggegoten. Dat wilde ik.

Mijn oren verdoofd. Een hard geluid. Niets tegen te doen. Ik kijk om me heen. Een ondoordringbare duisternis. Niets te zien. Ik spitste mijn oren. Een korte gezang. Een paar snaren aangeraakt. Wie speelt? Ik laat me terugvallen in het kussen en laat me meeslepen door de melodie. Er klinken korte, harde klanken, afgewisseld met lange, aaneengesloten melodieën. Ik wil mijn hand opheffen om mee te tikken of iets mee te doen, maar mijn lichaam heft geen kracht. Ik heb mijn spieren nooit gebruikt. Ze zijn nog nieuw. Ze moeten het leren. Ze moeten nog gevormd worden. Iemand moet ze oppakken en brengen naar waar ik ze hebben wil.

Opnieuw de martelende hitte. Een korte stoot van mijn hart. Het voelt als een paard met wagen dat zijn laatste adem uitblaast. Hart, laat me niet alleen. Verlaat me niet ook.

Ik zie mezelf weer lopen. Het is een bosomgeving, op de weg liggen takken verspreid. Het knapt en kraakt onder mijn voeten als ik de pas versnel. Ik moet uitkijken niet een boom te raken. Mijn schouder schuurt tegen een wilg aan die onderuitgezakt staat. Mijn hand zit onder et bloed. Het kan me niet veel schelen. Ik draai mijn hoofd om en zie en vlammenzee. Ik stop en klem me aan een eik vast. Een hoge, moedige boom. Hij is sterk. Laat hem me beschermen. Ik heb mijn armen om hem heengeslagen en laat mijn ogen dichtvallen. Ik geef me over.

Dan, plotseling wordt ik aangeraakt door een hert. Een angst bevalt me. Ik moet rennen, keihard rennen. Ik zet zo groot mogelijke stappen, ik lijk te vliegen. Niemand kan me pakken, ik ben ver voor de brand uit. Hoe lang houd ik dit vol? Niet belangrijk! Laat me rennen, de hele dag. Ver weg. Helemaal zelf.

Als ik na een halve minuut weer omkijk, zie ik dat de grote boom waar ik me zo-even aan heb vastgeklampt is opgegaan in de vlammenzee. Hoe mooi ziet het eruit. Hoe mooi was het geweest als ik me niet overal aan vast had geklampt. Hoe heerlijk was al het leven geweest als ik me niet had laten leiden door mijn ideeën. De ideeën. Schaduwen in een dal. Laat me werken. Laat me iets doen.

Een druppel van mijn eigen zweet komt in mijn mond terecht. Het smaakt zout. Sterk en zout. Ik wil het uitspugen maar het loopt naar achteren, over mijn tong naar achter in mijn keel. Het is een warme druppel die mijn lichaam vult. Ik kijk achter me. Ik kan me niet omdraaien, maar zie door ogen in mijn achterhoofd. Ogen die ik niet heb. Ze zien hoe alles aan stukken wordt gescheurd. Mijn verleden, mijn heden, alles brandt op. Alles waardoor ik me heb laten leiden verdwijnt, verschroeit en vergaat.

Een koude lap op mijn gezicht. Het is vochtig. Het is heerlijk koud. Ik houd mijn ogen gesloten. Ik ben opgesloten in de eeuwigdurende duisternis. Ik kan me oprichten en rondkijken. Ik kan het. Ik zou het kunnen, maar doe het niet. Ik wil het. Lichaam, doe het. Nu. Een krachtsinspanning. Mijn armen, nauwelijks een moment van het laken afgeweest, vallen weer terug in de natte plek. Ik lig in mijn eigen zweet, mijn eigen viesheid. Ik drink mijn eigen urine. Alles is vies. Alles doet pijn. Ik kan niets meer. Ik moet me overgeven.

Ik kan me niet oprichten. Ik moet weer terug in de droom. Ik moet me laten gaan. Ik moet me laten leiden. Daar is de zangstem weer. Er klinkt een paar keer het afstrijken van snaren. Het gaat precies samen met de muziek. Droom ik het, of is het echt? Ik weet niet wat echt is. Wat is een droom, als het gaat over afspiegelingen? Of gaat een droom zelf over ideeën? Ik weet niet. Ik kom er toch niet achter. Laat mijn ziekte ophouden. Laat me wakker worden of sterven. Sterven kan niet veel erger zijn.

Ik wil het natte doekje weer. Nattigheid op mijn voorhoofd. Koelte. Warmte. Ik ril. Geef me warmte. Nee, geef me koelte. Ik ben dood. Ik ben doodgeslagen door de rovers. Ik zag dat ze

me naderden. Hij hief zijn zwaard op. Ik zag het niet meer neerkomen. Hij heeft me doodgeslagen. Dit is de hemel. Ik werd in Gods handen opgenomen. Een traan gleed van zijn wang toen hij me in zijn armen sloot. Een kind dat terugkeert bij zijn vader. Een kind, uit haar omgeving weggesleept en losgerukt van al haar verbindingen. Ik ben het. Ik ben het kind. Ik ben die dode. Mij is niets overgebleven. Ik leef niet meer.

Opnieuw de dromen. Angstige dromen over opgesloten zijn, zich naar voelen en worden gedood. Het kille zwaard in mijn nek. De rovers. De oude vrouw. Ik zie haar weer, haar hoofd afgehakt. Geen kreet had ze geslaakt. Bloed, koel bloed over haar lichaam. Iemand moet mijn hoofd ook afhakken. Al dat koele bloed uit mijn warme lichaam. Verkoeling moet over me komen. Laat een koelte zich over me ontfermen. Ik wil iets. Ik wil nieuws. Ik wil dood. Ik wil leven.

Mijn lichaam neuriet een melodie. Ik doe niets. Mijn geest is opgesloten. Ik heb geen macht meer, geen kracht meer. Mijn lichaam wordt in een kist gelegd. Een lucht van wierook. Iemand die de kist afsluit. Een man met een metalen bekertje met een kaars erin. De kaars brand, een zwavellucht dringt mijn longen binnen. Ik wil kuchen, maar kan het niet. Het is stil geworden. De kist gaat dicht. Het wordt donker, al het licht gaat weg. Wat ik voor het laatst heb gezien, is verdwenen. Het is geen kist, het is een zak. Hij wordt dichtgeknoopt.

Mijn eigen mufte lucht komt opnieuw over mij. Laat me worden gelegen. Nee, die zin kan niet. Niets kan. Dit kan ook niet. Ik ben dood. Dit alles zie ik niet. Een doodsdroom. Ik ontwaak straks. Mijn kist wordt in de haard gezet. Vlammen overal om me heen. Ik ren weg, alles waar ik me aan vast heb geklampt is verdwenen. Mijn geest verbrandt. Hij gaat weg. Hij ontsnapt uit mijn handen. Laat iemand me helpen. Iemand moet de kist openen, me eruit laten. Me redden. Iemand. Maakt niet uit wie. Iemand. De vrouw. De vrouw die zingt. Zij moet me redden. Laat haar over me heen buigen en mijn haren strelen. Ik ken haar niet. Dat wil ik ook niet. Ze moet me redden. Maar ik ben verzengd door het vuur. Een dodelijke rust komt over mijn lichaam. Kerkgezag klinkt ver weg. Ik ben dood. Heerlijk dood.

Ik open mijn ogen om de dood te aanschouwen. Een klein beetje licht. Een zielig paar straaltjes dat over me komt. Iemand die zich had vergeten. Ik. Lichten, overal om me heen. Ik kijk rond, keer mijn gezicht. Boven mijn bed staat haar gezicht. De zangeres. Ik ken haar niet. Ik hoef naar niet te kennen. Spreek, Engel. Spreek van Gods rijk.

Ze zwijgt. Ze kijkt me aan. Ik kijk haar aan. Er is van alles te zien om me heen, maar ik zie alleen haar. Mijn lippen fluisteren een onbekend woord. Ik weet niet wat ik zeg. Mijn oren spitsen zich. Ze buigt voorover en fluistert in mijn oor.

' Welkom in Schaduwdal.'

II

Het duurde lang voor ik herstelde. Herstellen is hier ook een naam voor iets dat langer duurde dan een mensenleven lang. Het was het vergeten van oude waarden, het vergeten van

wat ik had gezien en gelezen. Het was het losgooien van elke verbinding met een antiek verleden. Het was onmogelijk, dat wist ik ook al toen ik eraan begon. Maar één ding was niet onmogelijk: ik zou herstellen.

Ik keek in de welkome ogen van Emma, ook wel Vrouwe Schaduwdal. Ik keek om me heen en bevond me in een kleine zolderkamer van een grote boerderij. Aan de wanden hingen kleine schilderijen, op de vloer een geweven kleedje en op het bed verschillende lagen dikke, verwarmende dekens. Ik voelde met mijn hand langs mijn lichaam. Het was echt. Ik was niet gestorven. Ik had gedroomd.

Mijn hand gleed langs mijn nek. Ik schrok, en trok hem terug. Aan de vingertoppen kleefde een stukje gestold bloed. Ik draaide mijn hoofd. Een pijnscheut sneed langs mijn ruggengraat. Ik verstilde in mijn beweging en hijgde. Ik was toch gewond in mijn nek. Hoe had ik het dan overleefd?

Er werd zacht geklopt op de deur en het houten gevaarte schoof open. De vrouw kwam erachter vandaan. Ik had mijn hoofd zó liggen dat ik, als ik mijn ogen tot het uiterste afboog, haar net kon zien. Ze was gekleed in een lang gewaad en kwam met ingehouden stappen de deur binnenlopen. In haar handen droeg ze een blad met daarop een kom en een bord. Haar gezicht stond vriendelijk en in haar ogen leek het schijnen van de kaarsen langs de wand weerspiegeld te worden. Ik probeerde me te bewegen, maar een pijnscheut bij elke verandering van houding ontnam me de wil het nog langer te proberen. Emma legde haar handen op mijn hoofd en nam een wit doekje van het dienblad. Het koele, vochtige stof siste bijna op mijn warme voorhoofd. Ik besepte nu pas hoe erg ik zweette. De doorweekte mouwen van mijn pyjama kleefden aan mijn armen. Het was moeilijk te bewegen zonder de schurende stof over mijn vel te laten gaan. Emma keek me liefdevol aan, alsof ze keek naar een kind dat ze zelf geboord had. Ik dronk gretig uit de kom water die ze aan mijn lippen bracht. Het koele vocht gleed over mijn tong en vloede mijn keelgat binnen. Evenzo vloede ik in de hoeve binnen, als koel vocht, over de tong die me door Emma werd aangedragen. Het was heerlijk. Het was genieten. Ik kwam er, bleef er. De hoeve had een even raadselachtige naam, als het voor mij raadselachtig was hoe ik er gekomen was: Schaduwdal.

' Je hebt erg geluk gehad,' Emma sprak met kalme woorden. Ik was inmiddels in staat weer te spreken. Ik had voor mezelf besloten hen niets te zeggen van mijn afkomst bij het klooster. Misschien hadden ze even grote afkeer van mensen van de kerk als de dorpingen. Gelukkig stelden ze geen vragen. Ze hielp me.

' Hoezo geluk gehad? Ik voel me naar.'

' Ik bedoel dat het erger had kunnen aflopen. Zo te zien ben je door iemand aangevallen. Zo' n snee in je nek heb je niet van de teugels van je ezel, liefje.'

' Ik herinner me iets van rovers.'

' Daar was Christiaan al bang voor.'

' Christiaan?'

' Mijn man.'

' O.'

Het was even stil. We keken afwezig door het raampje naar buiten. Er was een klein veld te zien, omringd door bossen.

' Wat zou ik graag naar buiten gaan. Wanneer mag ik?'

' Je mag zo gauw je weer beter bent. Je ziet nog erg bleek. Straks wordt je weer ziek.' Ik knikte.

' Hoe kan ik u bedanken voor al uw goede zorgen. Het was erg met me afgelopen als u er niet was.'

' Zeker met al deze opstanden.'

' Wat?

' Opstanden, mijn kind. Je had er gemakkelijk in verstrikt kunnen raken.'

' Waartegen opstand? Tegen de regering?'

' Nee, dit gaat verder.'

' Wat dan?'

' Je stelt te veel vragen. Rust liever wat uit. Alles komt op zijn tijd. Je moet nogal verward zijn. We hebben daar veel begrip voor. Probeer wat op krachten te komen, dan beloof ik je dat ik op alles zal antwoorden wat je vraagt.'

' Dank.' Het was slechts een woord, maar meer kon ik niet uitbrengen. Ik was nog steeds zwak. Ik wilde naar buiten. Ik wilde het zo graag, dat ik me niet kon inhouden. Toch wist ik dat het niet mogelijk zou zijn. Ik bleef liggen en viel vrij snel in slaap.

Het werd zomer. Alles was vergeten. Wat er te vergeven viel, was evenwel vergeven. Ik lag op mijn rug in de warme zon die met haar warme licht de hele wereld weer vriendelijk maakte. Schaduwdal, dat stond met grote letters voor me op de boerderij. Het was een titel die ik niet kon begrijpen, nu ik hier zo in de zon lag. Ik had mijn ogen gesloten, maar zag nog steeds licht. Veel licht. Ik beet zachtjes op mijn lippen. Het leven was heerlijk. Christiaan was voor me naar de stad gereden met paard en wagen. Hij had de mooiste kleren voor me gekocht. Ik, die alleen de kloostergewaden gewend was, vond het eerst wat ongemakkelijk zitten, maar al snel raakte ik eraan gewend en begon ik ervan te houden.

Ergens verderop klonk het gezang van een vogel. Het erf van Schaduwdal werd omringd door bomen. Misschien dat deze zo een grote schaduw afwierpen in de winter, dat de hele hoeve in een mantel van schaduw was gehuld. Bij het eten zou ik het vragen aan vrouw Schaduwdal. Misschien was het gewoon een naam.

Opeens bedacht ik iets. Ik zou het natuurlijk nooit kunnen vragen, want dan zou ze weten dat ik kon lezen. Het moest ook niet. Ik moest alle banden met het verleden loslaten. Alles afwerpen, alles laten gaan. De twee mochten er niets van weten. Ik zou het geheim houden. Het zou geen geheim worden dat ik bij me bleef dragen, maar iets wat ik van me afwierp. Een verleden dat ik vergeet.

Ik streek met mijn ontblootte bovenarm over mijn voorhoofd. Een paar zweetdruppeltjes bleven eraan kleven. Het was geen zweet zoals dat van iemand die hard heeft moeten werken. Het was zweet van iemand die genoot, het waren parels van geluk. Ik had een halsketting vol, elke dag kwam er ééntje bij. Elke dag als ik Heer en Vrouw Schaduwdal hielp.

Ze waren typisch boer en boerin. Heer Schaduwdal liep altijd in zijn werkkleding, zijn bruinige kleren met stevige schoenen. Altijd was hij vuil van de modder en de plantenresten. Hij had een warm gezicht en twee donkerblauwe ogen. Het was vaak genoeg onmogelijk je in te denken wat er zich achter afspeelde. Het was een soort geheim dat hij altijd bij zich droeg. Niemand wilde of hoefde het te weten, het was meer een achtergrond zonder lichtbron. Ik noemde hem altijd Heer Schaduwdal, aangezien dat mooier, eerbiediger klonk. Ik moest geluk hebben gehad dat hij zo welwillend tegenover me stond. Dat hij me hielp. Een ander zou even gemakkelijk me hebben laten liggen, me mijn eigen boontjes hebben laten doppen. Maar hij, net als Vrouwe Schaduwdal, had me opgetild, naar zijn huis gedragen, en verzorgd.

Ik zat met hem en Vrouw Schaduwdal aan tafel. We aten; rustig, ongedwongen. Er werd nauwelijks gesproken, het was altijd zo dat als ze iets te bespreken hadden, ze wel ergens anders naartoe gingen. Het waren niet mijn zaken en zo accepteerde ik dat ook. Het hoefden mijn zaken helemaal niet te zijn. Ik bracht weer een lepel naar mijn mond, en kauwde een paar keer. Mijn blik gleed van het grote lichaam van Christiaan naar dat van Emma. Haar slanke haren waren voor haar gezicht gevallen, alsof ze wilden verbergen wat ze dacht. Dat

was toch onmogelijk bij een vrouw als zij. Een enkel grijs haar had ze, hopen dat ik het niet zag, uit haar hoofd getrokken. Ik had het wel gezien, en het als een teken van wijsheid gezien, dat een vrouw grijs werd. Misschien dat ze het niet wist, maar ik had diep respect voor haar. Mijn blik gleed terug. En voor Christiaan. Wat had ik graag gewild dat deze twee mijn ouders waren. Gewoon mijn ouders. Ouders. Een loze overpeinzing. Het was een verleden. Ik moest leren nu voor het heden te leven. Mijn nieuwe start was succesvol geweest. Christiaan en Emma waren tevreden met me, ze leken niet van plan me ooit alleen te laten. Ik kon op hen rekenen. Waar moest ik zonder hen naartoe? Een klooster – weg. Pater Claus – weg. Alles weg.

Ik had me afgevraagd hoe het kon. Na een tijd deed ik dat niet meer. Terwijl de donkere bladeren van de herfstbomen vielen, vielen evenzo talrijk de herinneringen aan vroeger uit mijn geheugen. Het ware donkere bladeren geworden, verschroeid door de tijd. Mijn hele boom maakte zich leeg. Leeg voor een nieuwe periode. Leeg om nieuwe bladeren te laten groeien. Leeg om weer in het heerlijke schijnsel van de zon te komen. Elke lichtstraal moest ik genieten. Alles zou ik opvangen. Van alles zou ik nieuwe bladeren maken, die mijn takken zouden sieren. Ik zou leven. Ik zou opnieuw genieten. Alles nieuw.

En het kon! Ik danste van plezier door de wijden. Een genot, geluk. Voor Emma en Christiaan deed ik klusjes, ik hoefde me niet langer overbodig te voelen. Vaak moest er water gehaald worden, er moest af en toe naar de stad gegaan om dingen te kopen. Ik leerde hoe ik met dieren om moest gaan en hoe het leven op een boerderij in zijn werk ging. Al het nieuwe begon zijn glans kwijt te raken, alle onbekende doornen waaraan ik me had kunnen bezeren waren weggenomen. Ik lag, als een prinses, te slapen op een bed van rozen. Buiten, de hoeve omringend, plantte Emma en Christiaan een prachtige, dichte bos van stekelige doornstruiken aan. Welterusten.

III

Het was een dag zoals alle anderen. Toen ik 's ochtends opstond had ik hetzelfde schone gevoel dat ik altijd had gevoeld als ik bij het ontwaken de eerste zonnestralen door mijn venster kon zien priemen. Het was herfst, maar dat kon me niet deren. Ik ging in mijn ondergoed naar buiten en waste mijn gezicht in de frisse ton met water. Het water had er de hele nacht gestaan en was ijskoud. Een gezond mens had het verschrikkelijk gevonden; *ik* genoot van top tot teen.

Toen ik me had aangekleed en mijn haar had gekamd, liep ik de krakkemikkige trap af naar beneden en trof daar Emma en Christiaan aan, zitten aan de ontbijttafel. Er stonden een paar kommen en een grote homp brood. Ik ging zitten.

‘Een goede morgen.’

Ze antwoordden me niet, maar dat verbaasde me niets. Ze waren niet gewend dat men elkaar zo 's ochtends groet.

'Waarmee kan ik u vandaag helpen?' Ik probeerde een glimlach op te zetten, maar het werd meer een scheve grijns. Bang dat ze dit niet op prijs zouden stellen keerde ik mijn hoofd af, en stopte een stukje brood in mijn mond. Met een slok melk spoelde ik het door mijn keelgat. 'Ik heb Emma gevraagd vandaag eens de kamers op te ruimen. Zeker boven, bij onze spullen is het een beestenbende. Ik ga met de dieren aan de gang. Julitta, zou jij Emma dan willen helpen?'

Ik knikte en lachte. 'Natuurlijk, heer Schaduwdal.' Hij beantwoordde mijn vrolijke blik niet. Het was onmogelijk om te zeggen of hij het op prijs stelde dat ik hem zo noemde of juist niet. Ik hoopte het eerste maar.

Ik schoof een luik opzij en proestte. Een wolk stof vloog over me heen. Emma stond onderaan de trap en keek weifelend naar boven.

'Wees voorzichtig, lief.'

Ik knikte. 'Maak u geen zorgen.'

Aan mijn beide handen trok ik mij op en zat midden tussen de boeken. Niemand had me verteld dat ze hier zo een grote hoeveelheid spullen hadden. Links van me een kist met een groot hangslot. Ergens rechts tussen de werktuigen lag iets dat op een sleutel leek. Boven en onder me vooral heel veel spinnenwebben en een klein vogelnestje. Ik keek omhoog, door het kleine trapgat en keek Emma aan.

'Hier is een tijdlang niemand geweest.'

'Nee, ik durf het niet meer en Christiaan vond het onzin. Er ligt toch niets goeds, zegt hij. Maar misschien kun jij er wijs uit worden.'

Ik probeerde op mijn knieën te zitten, maar stootte mijn hoofd.

'Het is hier ook veel te krap!'

'Rustig aan, kind. Geen paniek. Nergens voor nodig. Ik haal wel even een lap.'

Ze verdween en stond een paar tellen later half op de trap en gaf me een doek met een aantal gaten erin aan. 'Hier, gebruik deze maar.' Dankbaar nam ik het hulpmiddel aan en begon een aantal grote spinnenwebben weg te maaien.

'Het heeft geen zin, het zijn er zo veel!' Ik probeerde me een weg te banen naar de grote kist met het slot. Het leek bijna onmogelijk dat gevaarte ooit hierboven gekregen te hebben, maar zo te zien was het toch mogelijk geweest. Ik morrelde wat aan het slot, tot mijn verbazing viel het van ellende uit elkaar. Toen ik het wat nader bekeek snapte ik het. Met een vijl moesten de zijkanten al kapot zijn gemaakt. Ik twijfelde. Waarom zou dat gedaan zijn?

'Emma?'

'Ja kind?'

'Er staat een grote zwarte kist met een slot dat zojuist uit elkaar is gevallen. Verder nog wat gereedschap. Misschien heeft Heer Schaduwdal daar wat aan?'

Een hoofd stak omhoog. 'Aha. Ik zal eens kijken. Misschien wel. In ieder geval, kunnen we het hem vragen.' Ze keerde haar hoofd om en knikte naar de kist. 'En, wat zit daar in?' Ik schudde mijn hoofd.

'Geen flauw idee.'

'Hm. Is het zwaar dan?'

'Nee, hoezo?'

'Maak het dan open, liefje!'

Ik gehoorzaamde. Blijkbaar was zij ook nieuwsgierig wat erin zou zitten. Dat zou betekenen dat Christiaan had gevild. Maar waarom had hij er dan geen bijl voor gebruikt? Tenzij het iemand anders was. Iemand van buiten. ... Mijn hart begon sneller te kloppen. Hier kon een

antwoord op de vragen in verstopt zitten. Misschien was ik er slechts nog een enkel moment van verwijderd.

Met beide handen omklemde ik het hengel en trok uit alle macht. Geen beweging in te krijgen. Ik hijgde.

‘Probeer het nog eens!’ drong Emma aan. Ze stond met haar hoofd net door het luik, en wilde nog liever weten wat erin zat dan ik. ‘Kom op!’

Ik had met beide handen het handvat weer gepakt en verzamelde al mijn krachten. Inademen, uitademen... Nu! Met een schreeuw trok ik zo hard ik kon. Het deksel vloog open en ik viel achterover. Mijn achterhoofd viel midden in een spinnenweb. Ik had opnieuw willen schreeuwen, maar hield net op tijd mijn mond. Een klein insect gleed van mijn voorhoofd langs mijn nek naar beneden. Ik ademde niet. Het was stil. Ik draaide mijn hoofd en zag hoe Emma met open mond naar de kist keek.

Moeizaam kroop ik overeind en liet mijn blik naar de kist glijden. Tot mijn grote verbazing zat hij tot de nok vol met... boeken. Het was wel het laatste wat ik hier verwacht had. Het was evenzogoed het laatste wat ik gehoopt had te vinden. Boeken. Een laatste herinnering aan het verleden. Een laatste verbinding, en juist die kwam nu aan het licht. Mijn blik werd vazig. Wat moest ik doen? Ik ging op mijn knieën zitten en boog mijn nek. Vanuit een ooghoek zag ik hoe Emma me aankeek. Ik pakte een stapel boeken en legde deze naast me neer. Ze waren stoffig en voelden ruw aan. Een harde, leren kaft. Net als de boeken van... nee, niet aan denken. Die tijd was over. Ik was gewoon een schoonmaakster. Ik was wat aan het opruimen voor heer en vrouwe Schaduwdal. Ik wist niet wat dit betekende. Mijn ogen gingen langs de boeken. Plotseling bleef de blik hangen. Ik wilde hem verder dirigeren, maar hij volgde zijn eigen wil. In mijn handen lag een boek met de grote titel...

‘Plato.’ Ik had het hardop gelezen. Ik schrok, toen ik hoorde hoe mijn eigen stem als een koel mes in de stilte sneed. Meteen had ik het woord weer willen inslikken. Nu wisten ze dat ik kon lezen. Ik had het woord gezegd. Of niet? Mijn mond trilde.

‘Wat zeg je?’ Emma keek me verwaasd aan.

‘Ik?N-niets.’ Mijn hoofd werd rood.

‘Julitta, wat is er? Voel je je niet goed?’

Ik voelde het licht uit het trapgat duizelen. ‘Nee. Ik voel me goed. Het... het is niets. Ik zal het vertellen. Maar eerst naar beneden.’

De trap kraakte onder mijn voeten. Toen ik op de helft was, keerde ik om naar boven en pakte een paar van de boeken, waaronder Plato’s onder mijn arm. Ik landde veilig op de grond en voelde me alweer een stuk beter nu ik weer gewone lucht kon inademen in plaats van die bedompte zolderlucht. Emma pakte de trap en zette hem tegen de muur. Het luik naar de zolder bleef open. Geopend.

Ze had me een glas te drinken aangeboden en was naast me aan de tafel geschoven. ‘Wat is er toch kindje? Ik maak me zorgen.’ Ze streek met haar hand door mijn haar. Ze mocht het niet doen, ze was mijn moeder niet. Jawel, ze was het wel. Ik wilde het zelf. Ze sprak weer, deed me opschrikken uit mijn gedachten. ‘We dachten dat alles zo goed ging, maar we horen je praten in je slaap.’ Ik had mijn hoofd in mijn handen willen verbergen. Ook dat nog. Vaarwel nieuw leven. Het ga je goed. Het gaat mij vreselijk. Emma keek me recht in de ogen. ‘Waar kom je vandaan? Waarom was je op reis? Waarom was er een oude vrouw bij je? Weet je het nog?’

Ik snikte. Het waren horten, stoten van herinneringen die terugkwamen in mijn geheugen. Ik zag niet veel meer dan verwrongen beelden, koortsgedachten. Mijn nek gloeide. Ik kon niet meer denken, daarom begon ik maar te spreken. ‘Ja. Ik weet alles nog. Emma, ik stel het zozeer op prijs dat je zo voor me zorgt. Dat je om me geeft. Ik zal je proberen alles te

vertellen.' In een uur vertelde ik haar wat me was overkomen. Ik vertelde haar van het weeshuis waar mijn eerste herinneringen lagen. Dat ik niet wist wie mijn ouders waren. Dat ik geen idee had waarom ik naar het klooster moest. Van Pater Claus en de andere broeders. Van het leren lezen en schrijven, het kerkgezag en het kloostergebouw. Dat toen dorpelingen kwamen, alles vernielde. Hoe ik halflevend achterbleef, van het witte doek en de oude vrouw. Daarna over de rovers, hoe ze hen tegengekomen waren, alles hadden vernield. Toen ik klaar was met spreken was het stil. Het was een stilte die zo stil was dat ik een speld had kunnen horen vallen. Buiten floten de vogeltjes. Ik hoorde ze nu pas, ze waren stil geweest toen ik mijn verhaal vertelde. Haar slanke haar was voor haar gezicht gevallen. Verbeelde ik het me, of was haar haar weer een tintje grijzer geworden? Het maakte ook allemaal niet uit. Het was gewoon zoals het was. Ik zou niets willen veranderen. Het was gewoon de wereld.

Ze snoof en slikte. Ik keek haar aan.

'Och, mijn kind. Je bent ook nog zo jong. Ik moet je niet lastigvallen.'

Ik fronste mijn wenkbrauwen.

'Hoezo? Ik waardeer het zo in u dat u zo om mij geeft.'

'Dat bedoel ik ook niet, lieverd.'

'Maar wat dan?'

'Dat komt nog wel. Laten we ons geen zorgen maken. Je hebt een naar verleden.' Ze zweeg even. 'We kunnen beter zorgen dat je een goede toekomst hebt.'

'Waarom troost u mij niet?' Ik keerde mijn hoofd om. De vraag klonk raar, veel te direct. Veel te sterk. Niet passend.

'Omdat je er niet voor gekozen hebt, maar bent beïnvloed.' Ze boog zich naar me toe. 'Wat weet je over die Plato?' Ik verbaasde me dat ze zo snel van onderwerp kon veranderen.

'Plato?'

'Ja.'

'Gewoon. Ik heb wat van hem gelezen. Hoezo?'

'Vertel dan.'

'Het is vrij ingewikkeld, maar ik denk dat ik het wel kan navertellen. Hij stelt zich de wereld voor als een grot, waarin iedereen ligt vastgebonden. In het echt is dat niet zo, maar volgens hem wel. Daardoor kun je namelijk alleen maar de schaduwen zien van de dingen. *De dingen* zoals wij die voorstellen, dat zijn ook alleen maar schaduwen. Alle paarden die wij zien zijn schaduwen van het idee *paard*. Daar is er maar één van. Omdat iedereen ligt vastgebonden, kun je niet zien wat de schaduw maakt. Een idee in zijn pure vorm zie je nooit. Alleen de afspiegelingen die vervormd zijn door de onregelmatige rotswand.'

Emma keek schuin. 'Wat een eigenaardig idee. Was hij ook een kloosterling?'

Ik lachte half, tussen de opgedroogde tranen door. 'Nee. Hij was een Griek. Een oude Griek. Hij schreef over een man, Socrates. Die stierf omdat hij de mensen op de theorie had gewezen.'

Ik kneep mijn mond dicht. Socrates. Stierf. Op theorie had gewezen.

'Zo zie je wat voor invloed ideeën hebben op het dagelijks leven. Je hebt ook een idee dat heeft geleid tot het geloof. Geloof u dat er een God bestaat?'

'Laten we het daar niet over hebben.'

Ik was even stil, beduusd. 'Goed. Maar ook anderen ideeën, zoals mensen die denken dat God niet bestaat, hebben invloed. Al die ideeën maken samen een werkelijkheid. Mijn gedachten spelen zo ook een rol.' Ik was gestopt met spreken, maar in gedachten ging ik door op wat ik gezegd had. ... Roderik had zich door zijn idee laten leiden. Roderik. Waar was hij? Hoe ging zijn idee? Bestond het nog, of alleen maar de afspiegeling?'

Hij had haar een brief geschreven. Ik had de brief verbrand. Ik had elk spoor uitgewist dat hij bestond, maar de dikke sneden die hij had achtergelaten in mijn geheugen waren nog niet geheeld. Mijn lichaam was als een onbestuurbaar schip geworden. Hij was een klipper, waarop ik stuksloeg. Ik was blij dat hij mij had opgezocht. Ik was ook blij dat hij nu weg was. Het maakte allemaal niet veel uit, eigenlijk.

Emma boog zich over me heen. Haar adem rook naar een eigenaardig kruid. Ik kende de naam niet, hoefde het ook niet te weten. Ze fluisterde in mijn oren:

‘Christiaan heeft het niet zo op de kerk.’ Met een betekenisvolle blik keek ze langs me heen. ‘Ik ook niet echt, maar het zal tussen ons tweeën blijven. Wij alleen mogen ervan weten. Onthoud dat goed. Als hij het te weten komt, moet je weg. Meteen. Laat hem niet weten dat je kunt lezen. Laat hem niets ervan weten. Houd alles geheim tot het laatste moment. Beloof je me dat?’

Ik keek haar aan. Ik wachtte even, en knikte toen heftig. ‘Ja, dat beloof ik.’

Plotseling begreep ik haar afwezige reactie. Hoe had ik zo dom kunnen zijn, haar alles zomaar te vertellen. Natuurlijk hadden ze afkeer van de kerk. Net zoals ieder mens in deze omgeving. Nergens was ik geliefd. Ik was als verstoten door een wereld vol vijanden.

Opeens begreep ze de wereld. Er was een strijd van ideeën aan de gang. Zij had het idee van God gevolgd. Maar het andere idee was net zo sterk, net zo aardig. Het idee dat Heer en Vrouw Schaduwdal aanhingen. Het idee dat er geen God bestond. Het idee dat het allemaal verzonnen was, dat het nergens goed voor was. Dat idee bestond ook. Aanhangers van beide ideeën gingen elkaar hierom te lijf. Zo erg was de invloed van een idee op de realiteit. Ideeën maakten de realiteit, net als voorwerpen hun schaduwen maken. Plato was heilig, maar de strijd niet. Ondertussen trokken in groten getale de Christenen ten strijde met de heidenen. In de klem tussen de ideeën vonden honderden de dood. Duizenden. Allemaal slachtoffers van dat die twee ideeën. De invloed was eng. Net als Roderik's idee. Hij had zich laten leiden. Een moment dacht hij aan iets, even later was het waar. De ideeën controleren de wereld.

Maar het kon erger, ik was nog niet. ... Nee, nog niet. Socrates, mijn vriend. Emma stond op en ruimde de glazen van tafel, maar ik hoorde enkel mijn hart bonken. Socrates, ik ben net als jij. Ik ben zo dom. Ik weet dat ik dom ben. Niets weet. Ik heb het verteld. Ik heb van geheimen gesproken. Ik heb het verklapt. Ik zal sterven, net als degene in de grot, die de anderen op de ideeën wees. Het kan niet anders.

IV

Ik had mijn kleren op de grond gesmeten en was naakt in bed gaan liggen. Ik had de dekens over mij heen getrokken en had besluiteloos gewacht tot de slaap me overwon. Lang lae het laen. Vanocht was de laatste keer geweest. Een laatste blik in het orandje. Bij het ontwaken morgen zou ik mijn oude kleren weer aanben. Ik zou weer voor altijd herinnerd zijn aan het oude laen dat ik net los had gaten. Ik zou een mantel aan maken, zoals die die ik in het klooster had gebracht. Ik zou elke dag bij het opstaan het gezicht

van Peter Claus zien. Er was geen ontsnappen aan. Het was absoluut onmogelijk nog een keer opnieuw te starten.

Op de hoer zou ik hetzelfde werk kunnen doen. Deze dag zou geen verschil mogen betekenen dat voor Christiaan merkbaar was. Het moest lijken zoals altijd. Het moest zijn zoals altijd. Maar dat was niet mogelijk. Dat kon niet meer. Niet meer van nu. Niet meer na Plato.

Een slaag van moedeloosheid ging door mijn lichaam. Ik had mijn ogen gesloten en was op mijn rug gaan liggen. Met gekruiste armen wadde ik mijn koude handen op mijn borstbeen. Ze gleden langs mijn zij naar beneden, langs mijn dijen. Het was geen fijn gevoel. Het gebeurde gewoon. Ik dacht niet na. Of ja wel. Ik dacht dat ik een vrouw was. Ik was een vrouw geworden. Ik dacht voor het eerst na over wat er met mijn lichaam was gebeurd. Ik had me alles laten doen. Ik had niets geraagd toen er voor de eerste keer bloed in mijn ondergoed zat. Ik had niets willen weten toen mijn borsten groeiden. Het was allemaal alleen maar mijn lichaam. Het had niets te maken met mij. Het stond gewoon los. Los! Het bestond niet. Er was geen haar op mijn lichaam gekomen. Maar wat wadde ik daar? Was dit niet echt? Stelde ik me dit voor? Stelde ik me voor dat ik een vrouw was of werd? Ik was oud genoeg om volwassen te zijn. Sinds Peter Claus hield niemand meer bij hoe oud ik was, inclusief mijzelf. Toch had het nog gelden, alsof ik nu te ver zou gaan. Alsof er geen enkele hand meer was met de omgang om me terughoudend te maken.

Ik schrok op. Mijn handen lagen naast me in bed, alsof er niets was gebeurd. Ik was een vrouw. Gewoon een vrouw. Ik was een soort kleine Emma. Mijn hoofd draaide tot ik schuin op het kussen lag. Het de wereld leek een kwartslag gedraaid. Iedereen zou over de muur lopen. Maar er was niemand om over de muur te lopen.

Opnieuw de moedeloosheid, die zich over me ontfermde. Een zwarte mantel. Het laen was afgelopen, mijn lichaam was gestopt in de ontwikkeling. Ik had me nergens zorgen over moeten maken.

In een angstige jagende gebeurtenis zag ik mezelf terug in een rol van slachtoffer en misdadiger tegelijk. Wie had het idee terug laten komen in mijn laen. Wie had het verstoord? Ik had deegre willen vermoorden? Nee, ik was het zelf. Ik had het idee terug laten in mijn laen. Ik was deegre die was opgestaan en zich van zijn boeien had bevrijd. Laat me opnieuw laen. Geef me een moment de tijd. Ik kan toch niet slachtoffer en misdadiger zijn?

Mijn blik gleed over de vloer, in het schijnsel van de maan leek alles slechts te bestaan uit blauwe contouren. Misschien was dat ook wel zo. Misschien dat de zon alleen maar een illusie erbij creëerde. Wellicht was dit de meest pure vorm van de werkelijkheid om zich voor te doen. Ik probeerde mijn hoofd opnieuw te draaien, maar er kwam geen beweging in. Mijn been gleed uit bed en kwam neer op de koude vloer. Een flits zag ik mezelf, een meisje. Haar waaie op de koude vloer. Nee, ik ben groot. Mijn voet op de koude vloer. Mijn andere been volgde en droeg me de kamer uit. Op de gang keek ik door het venster naar buiten. Het was donker, maar een volle maan hing helder boven het landschap. Een maan, hoeveel licht geeft zo een prachtig iets? Ik staarde. Nee, een maan is ook maar een weerspiegeling. Licht van de maan komt van de zon. Alleen dat uist ik niet. Het maakte niet veel uit.

Zo maakte het ook niet uit of ik zag of niet dat een schaduw via de muur dichterbij schoof. Was het een schaduw of een echt persoon? Het maakte niet veel uit. Het was deegre die het vormis kuem udtrekken. U, u staat hierbij terecht, Jolitta. U wordt aangeklaagd herhaaldelijk de dood te hebben ontlopen. Hiervoor zult u gestraft worden. Er bestaat geen rechtvaardige straf voor dit misdrijf, dan de gifbeker. Aangezien u ook deze zult ontlopen, hebben wij ervoor gekozen u te laten onthoofden. De zool was weggegaan, ik bleef alleen achter. In het schijnsel van een zidige maan. Alleen een maan. De schaduw kroop dichterbij.

Ik was niet één, maar twee mensen. Een oude man, een grijzige vrouw. Waren het Emma en Christiaan? Nee, het waren anderen. De grijzige vrouw leek op mij, zoals ik me voorstelde dat ik zou worden als ik later oud was. De twee mensen. De man was haar man. De vrouw was zijn vrouw. Ze hadden kinderen. Meerdere. Ik en anderen. Ik had hen willen onthouwen, maar dat was moeilijk, omdat ik hen zelf was. Onze schaduwen viden samen.

Plotsding.. een flits van een mes. Het kort, op de muur. Ik zag het duidelijk, daar, naast het tafeltje. Vlak boven de deur. Het was duidelijk een mes. Er is hier iemand met een mes. In huis. Hij zit achter mij aan. Hij wil me vermoorden. Het is hem. Ik wil hem. Hij wil mij. Hij heeft een mes en kan aard komen. Ik kan niet vluchten. Als ik beweeg weet hij dat ik er ben. Als ik niets doe, mijn adem inhoudt, gaat hij misschien weg. Geen geluid maken, niets doen. Niets laten horen. Stille. Niets horen, niets doen. Nog langer stilte. Geen schaduw meer op de muur, geen waastoppen te horen.

Ik heb het koud. Een ijzige wind waait langs mijn naakt lichaam. De koude deur onder mijn voeten. Toch durf ik niet te bewegen, want ik weet dat hij hier is. Als ik zelfs goed luister, hoor ik hem ademen. Het zachtjes, want hij wil niet dat ik hem hoor. Hij is slim. Ik moet hem niet ontdruken, want dat heeft geen zin. Hij weet waar ik ben. Hij kent elke stap die ik zet en hij heeft al mijn bewegingen berekend. Hij weet wanneer hij toeslaat. Hij steekt het kille mes in mijn lichaam. Hij achtervolgt me, vindt me. Hij is aard en nergens tegelijk. In kleine lichtjes ver achter me. Onder mijn bed, als ik slaap. Achterin de kamer, onder de badkuip die ik meebreng. Hij is er. Hij wacht. Hij wacht geduldig op het juiste moment. Dan slaat hij toe. Kahard, direct, meteen. Ik kan hem niet ontsnappen. Hij wil me hebben.

Een schaduw glijdt vloeiend langs de wand. Dat is hem. Ik weet het zeker. Hij, die ook mijn ouders vermoorde. Hij is het. Ik fluister:

‘Waarom?’

Een echo, mijn stemkeert van hem terug. Het is anders geworden. Het is niet meer wat ik uitsprak, maar een heel andere zing geworden. Ik kan het horen. Het is hij die spreekt via mij.

‘Ik wil jou.’

Mijn keel slaat dicht. De ademen stopt.

‘Waarom?’

Opnieuw een ugecho, nu een kort tussenpoos.

‘Ik wil jenu. Ik ben achter je. Vlak achter je. Het is donker, niemand ziet het. Nu.’

Een koud mespunt in mijn rug. Ik had willen schreeuwen, maar mijn mond brengt niets uit. Help! Iemand! Dan plotsding, net als ik verwacht de genackloze pijn schat te voelen van een mes dat mijn hart doormidden kliëft, wordt alles heel stil. Er is geen geluid meer. De mespunt is uit mijn rug verdwenen. Ik sta tegen de kruk van de deur. Ergens in de verte een stem die verdwijnt.

‘Je bent niet zij die ik zoek...’

Ik hijgde. Toen wist ik het.

Hij is het. Hij heeft me gevonden.

V

De ontmoeting was pijnlijk. Ik had niet verwacht dat uitgerekend hij het zou zijn. Het was de tweede verbinding met het verleden. Na de eerste had ik gehoopt dat de tweede uit zou blijven. Maar ook daar viel niet aan te ontdruken. Alles stond vast, je kon niets meer veranderen. Alles stond vast zoals het zou gaan gebeuren en als je iets wilde veranderen, moest je eerst een uitgebreid verzoekschrift in vijfvoud inleveren. Aangezien dat te veel

moeite was (en ze heer Schaduwdal in de waan wilde laten dat ze niet kon lezen of schrijven), was ze gedwongen de ontmoeting toch aan te gaan.

Zijn gezicht was veranderd. Hij was duidelijk ouder geworden. Het was niet meer dezelfde glinstering in zijn ogen die ze die ene avond had waargenomen toen hij bij haar was gekomen. Zijn handen, zijn armen, alles was sterker geworden. Als hij niet onderaan zijn brief met dezelfde hanenpoten als in zijn eerste brief had gekrabbeld dat hij Roderik heette, had ze hem onmogelijk kunnen herkennen. Het moest ook daarom geweest zijn dat hij haar had kunnen volgen om de brief te bezorgen zonder dat ze het merkte. Meestal had ze haar ogen goed open, zeker als ze voor Heer Schaduwdal naar de markt moest, omdat ze graag goed op zijn spullen paste.

‘Hoe gaat het met je? Zijn stem klonk zwaar en robuust door de herfst sfeer die om het bospad hing. We liepen samen, op veilige afstand van elkaar, en volgden het kronkelige weggetje dat door het woud slingerde. Ik antwoordde niet op zijn vraag, maar keek om me heen.

‘Waarom heb je hier afgesproken? Iedereen kan ons horen!’

Hij glimlachte. ‘Wat zouden ze moeten horen? Weet jij nog iets van mij dat niemand anders mag weten?’

‘Dat je’s avonds in het klooster gekomen bent. En dat je mij een brief hebt gestuurd.’

Hij zuchtte. ‘Dat is waar. Zeker. Maar bestaat dat alles niet alleen maar in je hoofd?’

Ik keek hem verbaasd aan. ‘Je spreekt in raadselen Roderik. Alleen een dwaas kan hier wat uit verstaan.’

‘Wees dan eens een dwaas. Als dat je wijzer maakt.’

‘Roderik!’

‘Het spijt me. Maar ik vraag me af hoe je al een jaar bij die anti-kerkelingen kunt leven zonder ook maar een keer te hebben geknokt om je ideeën.’

‘Wat?’

‘Je bent toch in het klooster geweest?’

‘Ja.’

‘Welnu. Daar heb je toch zo’n mooi verhaaltje over God geleerd? En dat hij geweldig is, en de heidenen verdorven? Dat is toch jou idee?’

Ik was verbaasd hoe goed hij mijn gedachten kon weergeven, maar toch tegelijk zo stuitend kon bekritisieren. Het kon niet anders dan hem heel geloofwaardig maken. Ik keerde mijn gezicht om en keek hem aan.

‘Wat wil je toch zeggen, Roderik? Ik weet inderdaad niet wat we gedaan hebben, noch het waarom. Maakt het allemaal wat uit?’

‘O, jazeker. Het is van absoluut levensbelang.’ Even zag ik daar, in zijn ogen, weer die glans, die ik als vanouds herkende. Het was het enige dat hem nog Roderik maakte. Voor de rest was hij gewoon een willekeurige voorbijganger.

‘Wat denk je ervan als ik je vertel dat ik je ontrouw geweest ben?’

‘Ontrouw? Mij?’

‘Ja.’

‘Wat is er dan ontrouw aan mij te zijn?’

‘Ontrouw aan je idee.’

‘Welk idee?’

‘Je geloof.’

Ik zweeg.

‘Je geloof in God. Dat hij bestaat. Aan dat idee ben ik ontrouw geweest.’

‘Geloof je er niet in?’

‘Dat maakt niet veel uit. Echt niet. Maar ik zal je vertellen waar het wel om gaat. Ik ben op kruistocht geweest. Ja, op een echte. Ik heb me er als een kind binnen laten loodsen, ik geloofde alle mooie praat die eromheen werd verteld. Alles van God vond ik heerlijk, ik genoot van alles wat ermee te maken had. Er werd ons verteld dat er heidenen waren die alles voor ons stuk wilden maken, en dat we konden gaan strijden tegen hen, en er nog voor betaald kregen ook.’

Ik stootte hem aan. ‘Ik neem het je in geen geval kwalijk dat je hebt gevochten. Je hebt zuiver voor je idee gestreden en dat is een goede eigenschap. Het betekent dat je waarmaakt wat je zegt op de momenten dat dat nodig is. Vergeet die ene dode toch!’

Roderik snikte. ‘Je snapt het niet. Ik ben pas begonnen. Het komt nog. Jij met je kerkelijke ideeën! Enig idee waar daar bij Constantinopel mijn maten sterven? Enig idee? Jij denkt zeker dat die voor je God sterven? Dat dat helden zijn in de strijd voor onze geloofsovertuiging. Dat wij, de Christenen daar gekomen zijn om hen te vertellen over onze Bijbel? Dat wij echt met zuivere gewetens daar vandaan komen?’

Ik keek hem verbaasd aan. ‘Maar natuurlijk gaat het daar toch over? Ik neem tenminste aan dat er daar echt voor geknokt wordt!’

‘Geknokt wordt er zeker. Maar niet voor wat jij denkt. Jij denkt in termen van geloof. Die kruistochten niet. Dat gaat om het grove geld. Goud, dat is wat hen interesseert. En er valt veel te halen bij die heidenen. Gelovig zijn ze niet, maar rijk wel. Als er hier één ding is waarvoor gestreden wordt, is het dat wel. We hoorden ze praten, ’s avonds, wij, de gewone soldaten. Na een zoveelste bloederige slachtpartij hoopten we op een aanmoedigend woord van een priester. Het enige wat ze mee hadden genomen was een derderangs dominee, die zo vaak zo dronken was dat hij geen letter meer kon lezen. Heilige strijd, wat een nonsens.’

Ik wilde me omdraaien en weglopen. Het niet horen. Een zoveelste idee, uit zijn verband gerukt. Alsof mijn eigen geloofsovertuiging nog niet genoeg te twijfelen bood. Het was een allesverzendend vuur dat zich over me uitspreidde. Het vrat aan me. Alles wat ik geloofde brandde weg. Niet alleen al het menselijke waar ik me aan vast had geklampt vervaagde, maar zo ook alle ideeën. Ik had het niet willen horen. Ik probeerde om te draaien en weg te rennen, maar zijn stevige arm drukte me terug op de boomstronk waar we op waren gaan zitten.

‘Alsjeblieft Roderik, doe me dit niet aan!’

‘Nee, Julitta! Er is meer! Veel meer!’

‘Nee, niet nu!’

‘Jawel, je moet luisteren. Hoor het aan! Na een paar slagen kregen we er genoeg van. We waren niet gekomen om ons rijk te maken, maar om die mensen daar te helpen. Niet voor het geld, maar voor de overtuiging ging het. Met een paar gelijkgezinden kwamen we bij elkaar en maakten een plan. ’s Nachts, toen alles donker was, verlieten we het kamp. Het werd een barre, koude en natte tocht. Toen het weer dag werd, waren we voorbij de linies van de Saracenen. Het was een vernietigd land, het deed pijn aan mijn hart zo veel ellende te zien. De bevolking was uitgeput door de aanhoudende oorlog en de continue treiteringen van de indringers. Iedereen zag mager en bleek, en we gaven al ons voedsel weg. Onze wapens hadden we godzijdank achtergelaten in een bos. Toen een patrouille ons vond waren we helemaal aan het eind van onze krachten. We werden meegenomen naar een groot kantoor, waar belangrijke legeronderdelen zaten. We waren bang geëxecuteerd te worden, maar we hadden geluk. Er zat een jonge, vriendelijke tolk, die meteen zag dat we geen kwade bedoelingen hadden en die een goed woordje deed bij een één of andere baas. Het kwam er in ieder geval op neer dat we van onze uitrustingen ontdaan zouden worden, maar in de stad mochten blijven, omdat we daarnaar gevraagd hadden. Buiten onszelf van zo een geluk bleven we in de stad. Steeds meer begonnen we de ellende te zien die we zelf hadden

aangericht. Ook wij konden nauwelijks meer iets te eten kregen, hoewel we van de tolk een paar goudstukken hadden gekregen. Het was voor ons alsof we tegelijk slachtoffer en misdadiger waren. We probeerden het zo lang mogelijk uit te houden, maar uiteindelijk begon de honger toch te knagen. We deden ons uiterste best om in te houden, maar moesten wel een bron van inkomsten vinden. Omdat er niets anders was, besloten we in het leger te gaan. Zo waren we in een paar maanden tijd volledig van kamp gewisseld. We wisten dat we vreselijke dingen riskeerden als iemand van de oude kameraden ons halfgewond op het slagveld aan zou treffen. Helaas gebeurde iets soortgelijks. Ik werd als krijgsgevangene teruggevoerd, aan handen en voeten gebonden, maar gelukkig door niemand herkend. Dat was het ergste, toen één van mijn oude kameraden mij herkende. Door de zon was ik zozeer geblond dat niemand het verschil zag tussen mij en een Saraceen, ik had gedaan alsof ik geen woord sprak. Er werd ook niets gevraagd, dus was dat niet moeilijk. Hoe dan ook – ik werd herkend. Ze zonderden me af van de andere gevangenen en moest met een speciaal konvooi naar een kasteel ergens in dit land. Het ergste wat ik me kon voorstellen, werd me daar aangedaan.'

Ik sloeg mijn handen voor mijn gezicht. Ik kon niet langer aanhoren hoe slecht de medemens was geweest. Ik huilde, bittere tranen. Ik zag voor me terwijl hij door vertelde. Hij, geketend aan de muur, twee mensen met stokken. Bebloede armen, benen, buik. Nauwelijks meer kunnen ademen, zwakheid. Ik huilde. Ik huilde om hem. Om de onbekende, de Roderik.

'...uiteindelijk heb ik weten te ontsnappen. Het is me nog steeds een raadsel hoe, maar toen ik iets herstelde kon ik vrij gemakkelijk wegglijpen. Ik probeerde terug te keren in het gewone leven. Mijn verwondingen verborg ik tot ze weer hersteld waren. Maar ik was nooit dezelfde. Ik verborg mijn ware gevoelens, mijn echte verdriet. Tot op een moment, een avond. Ik was bij een priester. Zoals gewoonlijk deed ik mijn biecht. Maar hij zei een woord, ik weet niet meer welke. Ik kreeg opeens een voorstelling, dat ik hem neersloeg. Het andere moment was het echt gebeurd. Ik had een geestelijke neergeslagen. Ik stond nog minutenlang in dezelfde houding als waarin ik hem geslagen had. Het kon niet waar zijn. Ik was ontrouw geweest. Niet alleen aan jou, maar ook aan mezelf. Ik vluchtte, en kwam naar jou toe. Ik heb je dit laatste ook in je brief geschreven.'

Het was een wazige wolk van gedachten. Er was niets uit op te maken, maar ik wist wel dat alle stukjes van de puzzel aanwezig waren. Op één na.

'Waarom vertel je me dit alles?'

'Omdat ik je broer ben.'

VI

Het was een oude klem. Een klem tussen twee ideeën. Een parallel die zich ontwikkelde. Roderik en ik hadden elkaar vaarwel gezegd. Niemand kon weten dat wij broers en zuster waren. In het weeshuis moesten we van elkaar gescheiden zijn. Hij had later mijn spoor gevolgd en me gevonden. Dat was duidelijk, maar veel was dat nog niet.

We waren twee onbekenden. We waren uit elkaar gegroeid en hadden ons onafhankelijk van elkaar ontwikkeld tot verschillende individuen. Niet alleen verschillend in geslacht, maar ook verschillend in idee. Drastisch verschillend, als we geen familie waren geweest, waren we vijanden voor elkaar. Het viel niet te ontkennen hoeveel er was gebeurd. We hadden samen een gelijke start gemaakt. Alletwee in het weeshuis. Maar zo verschillend waren we geworden. Ik was een vrouw en hij was een man. We waren wel ongeveer even oud, slechts een jaar verschil, een afwijking die wegviel als je onze leeftijden naast elkaar zette.

Hoe kon ik nog mensen liefhebben, als ze waren verdeeld over de fronten? Waarom blijkt het uiteindelijk allemaal zo complex, hoewel de ideeën zo duidelijk waren?

Ik wordt moe. Moe van het vertellen van het verhaal. Ik ben nu al tijden bezig, er komt geen eind aan. Het is een verhaal met een duidelijk begin, maar waar moet ik het eindigen? Ben ik verplicht tot in de eeuwigheid hiermee door te gaan, of kan ik eens stoppen? Is er ergens een lijn die ik kan overgaan, waardoor ik genoeg zou voelen voor wat ik heb bereikt? Waarom vertel ik een verhaal als het deze?

Mijn voeten droegen me niet sneller dan ik wilde. Ik wilde helemaal niets. Bomen gleden langs me voorbij. Ik bewoog niet, zij bewogen om me heen. Alles achter me brandde af. Ik wilde het niet meer zien, ik had mijn blik afgewend. Ogen op oneindig ver weg, bijna dromend. Alles vergeten. Niets meer weten, alleen maar doorgaan. Recht voor me een bospad, kronkelend door het woud. Mijn stappen, stuk voor stuk harde klanken die weerkaatsten op het harde boomschors. Klik, klak. Ik ben mijn eigen vijand, ik maak mezelf af. Nu meteen. Een mes ligt in mijn handen. Mijn moordenaar komt aangewandeld. Ik heb hem geroepen.

Ik spits mijn oren, luister met toegeknepen ogen. Wat voor een klanken weergalmen daar tussen de bergtoppen? Hoe lang is het geleden dat ik zo'n top heb gezien? Hoe lang geleden zag ik voor het laatst een schone bergwand, begroeid met dichte grassen? Ben ik echt zo oud geworden, dat ik het vergeten ben? Is mijn lichaam veranderd, zonder stil te staan bij wat er was? Mijn naam is nog steeds Julitta. Het enige. Eén enkel bewijs dat ik nog dezelfde ben. Een bewijs dat ik het accepteer, dat ik het wil.

Mijn pas versnelt zich. De bomen lijken om me heen te tollen, alsof ik een rondje loop. Ik werkelijkheid loop ik rechtdoor. Voor zover er een werkelijkheid bestaat buiten mijn bewustzijn. Natuurlijk niet, die werkelijkheid zijn alleen maar de weerspiegelingen. De werkelijke ideeën zitten in mijn hoofd. Die hebben de uiteindelijke macht. Een schaduwbeeld de maker hiervan niet beïnvloeden. Het omgekeerde kan wel. Daarom telt mijn geest, niet dat daarbuiten. Zonder mijn geest, zonder de ideeën, kan niets bestaan. Het is een weg die maar één kant op gaat. Eenrichtingsverkeer dat zich door het kromme bospad slingert. Het is een wilde route, een soort achtbaan. Ik hijg, mijn hoofd doet pijn. Ik moet het halen. Ik moet hem zien. Wie? Dat weet ik niet. Ik weet niet alles! Alsjeblieft, hou je mond. Waarom praten jullie zo hard tegen mij? Waarom doen jullie mij pijn? Kan ik de wereld niet gewoon ervaren zoals hij is, liefst zonder ontberingen? Mijn oogleden naderen elkaar. Door een spleet van licht zie ik een rood schijnsel. Mijn hand bloedt. Niet hard, maar wel gestaag. Ik voel niets, omdat ik zo hard loop. Ik loop alleen maar. Naast lopen bestaat er niets. Geen vooruitgang. Als ik loop, bestaat zelfs het niets niet. Dat kan niet, maar ik kan ook niet eeuwig blijven lopen. Mijn hart bonst in mijn keel. Waar loop ik naartoe? Een onbeantwoordbare vraag. Ik loop gewoon in het niets. Planten bezwijken onder mijn zware stappen, ik verstoor een mierenhoop, een vogelnestje en een stel kevers. Iedereen uit de weg. Ik ben gek.

Laat iedereen het ook vooral weten en toegeven. Als je gek bent, ben je dat gewoon. Plotseling waren er mensen tussen de bomen. Mensen met bleke en bange gezichten. Sommige verscholen zich tussen de bomen, anderen trokken struiken over zich heen. Met

donkere, diepe kuilen van oogkassen keken ze me aan. Honderden, duizenden. Allemaal bekenden. Velen had ik niet langer dan in een oogwenk gezien. Bijvoorbeeld als ze in de stad voorbijkwamen als ik met paard en wagen reed. Anderen kende ik goed, er ging een schok door me heen als ik hen herkende.

Ik hoorde geen voetstappen meer. Het was helemaal stil. Ergens viel een schim onderuit. Bloed stroomde als een kabbelend beekje door het bos heen. Het stinkt. Alles ruikt vies. Als ik mijn hoofd voor de zoveelste keer omdraai, zie ik een brandende massa naderbij komen. Allesverzengend vuur raast over het bos heen. Boven, onder, alles ruikt naar rook of de vieze mufte lucht van iets onbekends. De één nog angstaanjagender dan de andere.

Mijn hart bonkt. Het bonkt in mijn keel. Helemaal boven in mijn keel, alsof het er elk moment uit kan vallen. Plato. Ik zie hem staan. Holle oogkassen en een baard op zijn onderkaak. Zijn gezicht staat wijs, zijn mond raar geplooid. Het kan helemaal niet. Hij heeft een zwart gewaad aan, als die van een priester. Ik loop hem voorbij, maar hij haalt me in. Hij kan veel harder dan ik. Ik heb ook helemaal geen haast, hoor. Hij hijgt niet eens. Ik wel. Zijn ogen staan zielig, ik vind hem alleen maar eng. Ik wil hem ontvluchten, maar het kan niet. Er staan nog honderden anderen, netjes in de rij om mij de stuipen op het lijf te jagen. Iedereen een kaartje kopen. Netjes één voor één, niet dringen alstublieft. Dank u wel. Het lijkt alsof mijn ogen uit mijn oogkassen vallen. Alles waarvan ik dacht dat vastzat aan mijn lichaam zit het niet meer of alleen nog maar heel lichtjes. Ik kijk rond en zie hoe de schimmen samendrommen om me heen. Ik moet over de skeletten klimmen, er wordt aan me gegrepen. Ik ben alles kwijt, mijn wandelstok is hij mijn hand gegrist. Mijn zekerheid heb ik achter de derde eikenboom van links verloren en mijn goeie verstand heb ik nooit gehad. Dat is nog eens een voordeel, dat ik nooit verstand heb gehad. Nooit gedacht dat ik daar nog eens plezier van zou hebben. Ik weet helemaal niets.

Dat wat ik dacht te weten, was nep. De ideeën waar voor gevochten werd, waren niet de echte ideeën. Toch hadden ze heel veel invloed. Als twee simpele ideeën zoals het bestaan van God en zijn exacte tegenovergestelde een hele mensheid tegen elkaar op konden zetten, moest je toch toegeven dat het een bijzondere kracht om zich heen had hangen. Of niet? Het maakt ook niet veel uit.

Liever kom ik van dit bospad vandaan. Een pad van skeletten waar ik overheen klim. Allemaal bekenden. Allen blijven liggen om te worden opgevreten door het vuur. Hun armen, benen, botten en lijf worden door de vlammen verteerd en vermaald tot as. Iedereen mag achterblijven en sterven, alleen ik niet. Ik moet doorgaan. De twee rovers komen naar me toe. Ze zien er kwaadwillig uit. Breed en lang zien ze eruit, nog steeds, nu ze alleen maar uit botten bestaan. Ik zou hen willen uitlachen, dat het hen niet gelukt was, mij te doden. Ze hebben gefaald. Gelukkig maar.

Maar ook de anderen zijn er, iedereen is verzameld. Dit is het slotstuk in mijn verhaal, met allen bij elkaar. Net als in een echte detective, maar dat had je in die tijd nog niet. Een grote slotsom, conclusies die worden getrokken en vonnissen die worden geveld. Opnieuw sta ik voor de rechtbank, ingeklemd tussen God en de God van de atheïsten. Die hebben geen God, maar ook weer wel. Niemand kan zonder een God. Ik niet tenminste.

Ik ben aangeklaagd. Aangeklaagd mezelf te hebben vermoord. Is dat dan strafbaar? Ja, dat is heel erg strafbaar. Daar staat de ergste straf op. Maar gelukkig is die straf al uitgevoerd. De zitting wordt opgeschort, u mag naar huis.

Maar ik ben nog lang niet thuis. Door de misselijkmakende stank van de bergen met schimmen moet ik me een weg banen. Ver vooruit is een kleine lichtvlek te zien. De bomen schermen al het licht van de zon af, slechts een klein beetje bereikt mijn netvlies. Ik zie er nog net door hoe de broeders aan me voorbij trekken. Het klingelt. Ik zie waarom; ze hebben

metalen kruisbeeldjes en sieraden aan. Het lijkt een soort avondvierdaagse, maar dan minder vrolijk. Ook hebben ze geen bekertjes met vet, maar eerder water. Heilig water. Ik heb dorst, ernstige dorst.

De lichtvlek groeit, het wordt steeds groter en groter. Ik zie een wereld, ééntje die ik niet ken. Het kan niet. Dit was het slotstuk. Het is nu afgelopen. Wat er na het slotstuk gebeurt hoef ik gelukkig niet meer te vertellen. Laat me gaan. Steeds groter wordt de lichtvlek, tot het een soort venster is geworden, waardoor ik alles kan overzien. Met open mond kijk ik naar alle details. Nog steeds groeit het, en groeit het. Hoe kan er zo veel te zien zijn in één blik? Dan wordt de lichtvlek oneindig groot. Al het donkere is verdwenen. Ik vlieg op.

Rechtovereind wrijf ik de slaap uit mijn ogen. Opnieuw een nachtmerrie van het bospad. Ik lig tussen het gras, het is rond het middaguur. De zon staat hoog aan de hemel. Om me heen zie ik groene en gele grassprietjes. Ik wil blijven liggen, mijn haren door de war, maar hoefgetrappel doet me opschrikken uit mijn overpeinzingen.

Er nadert een ruiter. Zo te zien is hij afkomstig van het klooster. Het is een broeder. Ik sluit mijn ogen. Het is erger dan ik had gedacht. Ik had gedacht dat mijn oude leven alleen in mijn hoofd was teruggekeerd. Dat ik mijn nieuwe leven nog wel gewoon kon ervaren. Maar het was niet waar. En het zwarte van zijn gewaad vertelde me dat het voorgoed was afgelopen. Het was een droom waar ik uit ontwaakte. Of ik viel nu eindelijk in slaap, omdat ik nooit wakker ben geweest. Wat doet het ertoe? Ik vroeg me iets soortgelijks af.

Hij stapte van zijn paard af en liet deze wat grazen. Hij kwam op me af en bood me zijn arm aan om me aan op te trekken. Toen ik overeind stond en het stof van mijn jurk af sloeg, tikte hij op mijn schouder.

‘Hier, een brief.’

‘Dank je.’

Hij glimlachte, ik wendde mijn blik af. Ik wist dat hij naar me bleef kijken, maar het deerde me niet. Ik lachte terug en keek hem weer aan. Hij draaide zich om en stapte op zijn paard. Het hoefgetrappel verwijderde zich.

Ik keek naar het papier dat ik in mijn hand had. Er zat een rode zegel op, die plakkerig aanvoelde van de hitte. Met mijn twee handen verbrak ik de zegel, maar wachtte even met het openmaken van de brief. Toen ik omkeek, zag ik in de verte een dal liggen. De zon was verdwenen, een donkere wolk wierp een dikkige schaduw over het stadje, daar ver beneden. Een dal van schaduw. Opnieuw. Het was teruggekomen in mijn leven. Niet een klein beetje of een klein stuk, maar alles en helemaal. Een totalitair systeem.

Toch glimlachte ik, en maakte de brief open. Met ingespannen blik las ik. Toen ik klaar was met lezen, bedacht ik me niet langer, maar begon in stevig tempo terug te lopen. De woorden hamerden als zware inslagen in mijn hoofd.

Peter Claus is teruggekeerd. Hij is severde. In de uerige momenten dat hij bij bouwstijn is, vraagt hij naar Jolitta.

Het Vierde Deel

I

Ik was weer terug. Terug alsof ik nimmer weg was geweest. Geen moment, geen uur. Geen minuut, geen seconde. Toch was alles oneindig veel veranderd. De goede broeders hadden geprobeerd alles weer zo goed mogelijk op te bouwen, maar het was een onmogelijke taak alles weer te laten zijn zoals vroeger. Bepaalde dingen waren onherstelbaar beschadigd, zoals de mooie beelden langs de wand. Gelukkig keek niemand daarnaar. Wat iedereen interesseerde was de kist die voor ons op het altaar stond.

Ik vroeg me af of ik het mocht. Houden van hem. Liefde voelen voor iemand wiens partij ik was gaan haten. Haat. Dat is het gevoel dat ik nu voel.

De stappen die ik zette, de stappen die me opnieuw in deze ruimte brachten zijn mijn laatste geweest. Ik voel me als een pelgrim die een lange tocht heeft volbracht. Een tocht vol ontberingen, gevaren, verdriet en concentratie. Ik voel me bereid te knielen en deze grond, die zijn heilige glans voor mij niet heeft verloren, te kussen. De enige reden dat ik het niet werkelijk doe, is dat ik de argwanende blikken van de broeders wil ontwijken. Het zijn niet meer dezelfde blikken. Het zijn andere mensen, maar ze kijken ook anders, ze denken anders. Alsof ze door een nieuw idee worden geleid. Maar dat kan niet, want de beeldenstormen, die ook alleen maar schaduwen konden zijn, hadden toch nooit een idee kunnen beïnvloeden? Dat was tegen Plato in. Dwars tegen de koers. Recht tegen elke logica.

Het verbranden van de Bijbels is in feite een loze bezigheid. Je kunt toch het idee van de Bijbel nooit vernietigen, zelfs al vernietig je al zijn weerspiegelingen. Het idee blijft. Zo was ook het idee van dit klooster gebleven. Het is slechts daarom dat ik nu, met voorzichtige stappen kan terugkeren in dat wat eens mijn thuis is geweest. Het is een terugkeer zonder een wil, slechts aan me opgedrongen. Het lijkt alsof iedereen alleen maar gedwongen is, om me heen zwarte gedaanten met lege blikken. Allemaal bekenden en half-bekenden. Pater Claus is niet teruggekeerd. Althans, voor mij niet. Voor mij is hij nog steeds vertrokken, voor eeuwig op weg. Zijn beeld, de zwaaiende man op zijn ezel, is vervlogen in een wolk van stof. Hoe angstaanjagend is het dat een man zo snel kan verdwijnen, maar toch ook nog zo aanwezig kan voelen.

De stoet gedaanten waar ik mezelf in vond, had zich in beweging gezet en had de ruimte gevuld. Iedereen zocht een plaats, in rijen stroomde de zaal steeds verder naar achteren dicht. Ik zit op een bank waar ik het hout van omklem. Weer dezelfde stof tussen mijn vingers. Ik kijk verwonderd hoe op de bank een wit doekje ligt. Een traan rolt over mijn wang, maar ik veeg hem snel weg. Niemand mag het zien, als ik niet nog verder wil wegzakken in deze modder, waar ik uit ontsnapt dacht te zijn.

Naast me, voor me, achter me – overal dezelfde droevige gezichten. Hier en daar gesnik, een enkele kuch. Mijn hart bonkt niet in mijn keel. Ik hoor niets, helemaal niets. Ik denk alleen. Maar ik denk zo hard, dat iedereen het moet kunnen horen. Een wereld van wazige wezens

om mij heen. Niemand die iets voor me betekent. Zittend in een gerenoveerd klooster. Nieuwe mensen, nieuwe beelden, nieuwe banken. Alles nieuw. Ook Pater Claus. Hij is niet meer dezelfde. Hij ziet zo bleek, haast ongezond. Hij zou wat meer buitenlucht moeten krijgen. Reizen maken. Dat zou goed voor hem zijn. Ik schrok.

Heb ik hem hier naartoe gezonden? Ben ik de schuldige? Alle einden worden aan elkaar geknoopt, het net wordt gespannen. Ik ben erin gelopen. Hier zit ik, midden in het net waar ik uit had willen ontsnappen. Een ontknoping ontvouwt zich voor mijn ogen. Een waarheid, erger dan ik had gevreesd. Slechts een tipje van de sluier laat al meer verdriet zien dan een mensenleven kan verwerken. Mijn leven. Ik ben schuldig. Ik ben moordenaar en slachtoffer. In het dal van mijn eigen schaduw keer ik terug.

Een geestelijke heeft het spreekgestoelte beklommen en schraapt zijn keel. 'Mag ik u allen vanuit de naam van de Heer welkom heten. Wij zien het als een Goddelijk teken dat u in zo grote getale aanwezig bent bij deze plechtigheid.' Hij schraapte nogmaals zijn keel en keek een moment de zaal in. Zijn blik raakte de mijne, alsof hij me werkelijk zag. Het is meer een vorm van staren, maar ik staar ook naar hem. Ik glimlach.

Hij spreekt verder. Zijn woorden vervliegen echter in de leegte. Een onzichtbare hand grijpt ze uit de lucht voor ze mij bereiken. Ze worden afgevangen, opgeborgen en weggevoerd. Ik hoef het niet te horen, mijn geest dwaalt afwezig af.

In korte flitsen zie ik weer hoe het was. Hoe de dorpingen het klooster binnentraden, alles kort en klein sloegen. Ik voel me ongemakkelijk, kleine, minuscule zweetdruppeltjes parelen over mijn hoofd. Ik ben terug. Ik, de schuldige. De man die daar staat te spreken is de rechter. Hij zal straks een vonnis uitspreken. Het slachtoffer ligt in dat houten kamertje daar, hij heeft allemaal bloemen gekregen uit medeleven. Straks wordt hij ter getuigenis geroepen.

Zal Pater Claus mij aanklagen? Zou hij ooit zoiets kunnen? Ik betwijfel of hij wel genoeg kracht zou hebben om op te staan en me aan te kijken. Eigenlijk moet ik boos zijn op hem. Hij heeft mij de Bijbel aangepreut zonder er bij na te denken. Hij heeft niet getwijfeld toen hij me de eerste psalmen leerde. Zo zal hij ook geen schuld hebben gevoeld als hij een ander had opgeleid, die niet later het tegendeel hoorde, maar voor de geldzucht van anderen stierf in Constantinopel. Dat zou uiteindelijk zijn schuld zijn geweest. Hij is ook schuldige. Maar dat is de volgende zaak. Dan ben ik slachtoffer.

De rollen wisselen elke dag. Eigenlijk elke seconde, als je heel goed kijkt. Je ziet alles omdraaien, je ziet verschil gemaakt worden. Slachtoffer en schuldige lijken zo hetzelfde te zijn, maar in feite ben je ze nooit alletwee te gelijk. Wel om en om. Dan weer de één, dan weer de andere. Dat is de kern van de ideeënleer.

Ik schrik op. Een oude vrouw die naast me zit kijkt geërgerd op als ik voor de zoveelste keer zucht. Ik draai mijn hoofd en zie hoe de volle zaal aandachtig het verhaal van de priester volgt. Het is een wat oudere man, hij staat een beetje krom, alsof hij moe is van het leven. Laat hem dan lekker sterven, Pater Claus wilde nog niet. 'Waarom is er altijd onrecht? Waarom zijn er altijd schuldigen?' ik vraag me halfbewust af of ik dit zelf dacht of dat de priester dat zojuist zei. Waarschijnlijk is het laatste het geval, want hij heeft het over het afbreken van het klooster. De arme man, zelf zal hij het niet meegemaakt hebben. Misschien ben ik echt de enige. De oude vrouw die ik had willen redden had het niet gehaald. Niemand had het gehaald, als ik zelfs met zo veel moeite de laatste niet nog kon redden.

Ik wis met een wit doekje het zweet van mijn voorhoofd. Als ik ernaar kijk, vraag ik me opeens af waar ik het vandaan heb. Het maakt niet uit, onbelangrijk. Ik kan beter op de priester letten, misschien zegt hij nog iets belangrijks. Maar ik kan me absoluut niet concentreren. Geen van zijn woorden bereiken me. Het valt weg. Het vervliegt in het onmogelijke. Mijn handen voelen klam aan, ze liggen bij elkaar in mijn schoot. Ik trek wat aan

de draadjes van mijn lange, zwarte gewaad. Lieve lieve Emma, die haar beste kleding aan me had uitgeleend. Dan nog wel voor een lange reis. Wie weet wat er kon gebeuren? Ik had kunnen vallen, de kleding had beschadigd kunnen raken, noem maar op. Maar het was allemaal niet gebeurd. Ik zat hier, overdreven netjes aangekleed, te schreeuwen om een antwoord. Ik schreeuw, maar niemand hoort me.

Ik ben toch de verdachte? Of nee, ik ben de schuldige. Iedereen weet het al. Laat ze dan luisteren naar wat ik te zeggen heb. Naar mijn waarom. Naar mijn vragen. Laat iemand het horen! Het maakt niet uit wie, al is het de laatste waarvan ik het wilde. Maar iedereen hoort alleen de predikant. Hij predikt niet eens goed. Hij praat langzaam, haast onverststaanbaar zacht en monotoon. Ik wil weg. Nu.

Maar ik wacht geduldig af. Het verhaal gaat over onbegrijpelijke zaken. Ik hoef het niet te weten, ik luister niet. Ik wordt pas weer wakker als de mensen om mij heen in beweging komen. Er klinkt gefluister, een bodem van geroezemoes vult de ruimte. Mensen staan op en lopen het gangpad door. De kist is een paar meter verplaatst, met bloemen versierd. Ik sta op en loop zachtjes, tegen de stroom in naar het altaar. De mensen botsen tegen me op, ik zeg herhaaldelijk 'excuseert u mij' en 'pardon,' maar er is toch niemand die het hoort.

Ik sta vlak voor het altaar, met mij handen op de verhoging. Om de kist heen liggen de meest prachtige bloemen. De kist zelf is nauwkeurig versierd; de randjes zijn met een precieze figuurzaag afgewerkt. Wat is het toch ironisch, dat een dode zoveel eer krijgt. Zou hij het echt zelf merken? Als hij in de hemel is, maakt hij zich vast geen zorgen meer om wat er hier gebeurt.

Nee – dat mag je niet zeggen. Fout. Je mag het zelfs niet eens denken! Ik moet blij zijn dat Pater Claus niet vergeten is, hoewel bijna alle mensen die hem goed kenden overleden moeten zijn. Ik mag blij zijn dat hij niet losgelaten is door de nieuwe generatie die het klooster heeft overgenomen. Ik mag me gelukkig prijzen dat er nog iets hetzelfde is: eerbied. Wat hij zelf altijd zo had nagestreefd, wordt hem nu gegeven.

Maar waarom ben ik dan niet blij? Waarom voel ik me zo opgesloten? Ik voel dat het einde van deze geschiedenis nadert, het papier raakt op en mijn stem wordt kil en droog van het vertellen. Het wordt steeds erger, mijn handen trillen ervan. De zachte bladeren van een roos raken mijn vingertoppen. Het is net alsof ik Pater Claus zijn zachte huid voel. Als ik een moment mijn ogen sluit gebeurt het ook werkelijk.

De stilte is over. Als een donderend geraas heeft het koor een requiem ingezet. Van wie – dat weet ik niet. Hoe – dat interesseert me niet. De muziek zelf. Heftige klanken die door mijn hoofd dreunen. De muziek die het leven beheerst. Ik keer me om, tranen vliegen over mijn wangen, als uit een onuitputtelijke bron stromen ze omlaag. Ik houd mijn handen voor mijn gezicht, maar er is niets aan te doen. Waarom hij? Waarom hij nu al? Zo vroeg, gestorven. Ik hield van hem. Werkelijk. Een echte liefde, onbeschrijflijk. Mooi, als in een droom. Maar pas nu de liefde er niet meer is, nu hij uitgewist is, als mijn weerspiegeling op het wateroppervlak. Nu pas besef ik dat het zo was. Dat ik die liefde kende. Nu, nu het eindeloze leven samen niet meer mogelijk is.

Mijn schouders schokken, mijn gewaad kleeft aan mijn lichaam. Ik voel me hulpeloos, alsof ik overgegeven ben aan een onbekende macht. Mijn hart trilt onder mijn borst, de slagen zijn onregelmatig en hard. Nee, het is de muziek. Het is het kerkkoor. Een requiem voor hem. Mooier kon het niet. Toch huil ik.

Ik had hem zelf verstoten. Ik, ik ben schuldig aan zijn heengaan. Ik heb het zelf gewild. Ik heb zelf gewild dat hij verlaten werd. Het was mijn idee. Ik wilde zijn schaduw nimmer meer zien. Ik stortte me liever vol liefde op het nieuwe leven dat me gegeven was in Schaduwdal.

Daar had ik mijn nieuwe wortels willen planten, nadat ik woest uit de vertrouwde grond was gerukt, voor de zoveelste keer.

Het klinkt droevig, alles om me heen. Mijn neus zit verstopt, ik snak tussen het snikken naar adem. Er is niemand die me troost. Niemand die een arm om me heen kan slaan en me in vertrouwen neemt. Ik sta alleen, recht voor het altaar, samen met niemand.

Ik vraag me af waarom ik huil. Ik betwijfel of ik werkelijk huil voor Pater Claus. Ik kan onmogelijk ontkennen dat ik eigenlijk huil om mezelf, om alles wat ik meegemaakt heb. Alle herinneringen die bovenkomen als ik hier weer ben. Daar huil ik ook om. Pater Claus? Een vader. Mijn tweede vader, ik verslijt ze per dozijn. Ik ben vreselijk. Ik maak de wereld stuk. Alles wat ervan rest maak ik stuk. Tot het laatste blok, tot de laatste steen wordt afgebroken door mijn hand. Niet dat ik het zelf wil, ik zou nooit zoiets verlangen. Het gebeurt wel.

Ik draai me om en zie hoe de hele ruimte leeg is. Iedereen is naar buiten gelopen. De zonnestralen komen door de openstaande deuren binnenvallen en verlichten de contouren van de beelden aan de wanden. Beelden met afgehakte delen en vluchtig in elkaar geknutselde stukken. Dit, dit was alles mijn huis. Hier heb ik geleefd. Geleefd voor niets. Kapotgerukte banken zijn weer bij elkaar gezet. Mijn blik dwaalt als een lege schim over alles wat ik niet wil zien. Alles wat ik had willen vergeten, maar nu, door een enkele herinnering weer opduikt in mijn geheugen. Als een doek dat ik er overheen heb gelegd. Een doek dat niet kan verbergen dat het nog krioelt van het leven onder de bedekking.

Maar het is maar een waanbeeld. Een waanbeeld dat het mogelijk zou zijn. Mijn hart, hebbend liefgehad, heeft zich laten bedriegen. Een beeld, het was aangepaat. Het klooster is niet vernieuwd, niet gerenoveerd. Ik loop in de oude gangen waar ik vroeger ook liep, samen met Pater Claus. Een beetje voelt het alsof hij er nu nog loopt, samen met mij. Ik zie weer alle omgevallen beelden, en nu zijn ze echt. Deze gangen zijn nog niet zo vernieuwd als de rest van het klooster. Het zijn de oude gangen die nu de kern vormen van wat door de schuldigen verborgen werd. Op deze plaats heeft een dikke laag onkruid de restanten die als enige nog waar kunnen getuigen van de slachtpartij die zich hier heeft afgespeeld overwoekerd. Het zijn vriendelijke planten. Ze maken alles groen, om het net even wat vrolijker te maken dan het is. Het zijn dezelfde planten die straks, als Pater Claus onder de grond ligt, over zijn lichaam heen zullen groeien. Langzaam, gestaag, maar aanwezig.

Ik kijk weer om me heen en zie hoe alles zo ontzettend angstaanjagend dichtbij lijkt. Het klopt allemaal; ik voel aan het trillen van de grond dat het slotstuk nadert. Alles komt terug bij het werkelijke begin. De wortels. Het begin van mijn verhaal; het weeshuis is echt vergeten. Het klooster niet. Dat is waar het eigenlijk allemaal is begonnen. Het klooster waar ik Plato leerde kennen, waar zijn ideeën mij beïnvloedde. Het klooster waar ik Lucilius las, die ook terugkomt in mijn denken. De artiest in de klassieke oudheid. Plato tegen Lucilius, Lucilius tegen Jezus, Jezus tegen de heidenen. Het lijkt een eeuwige strijd, een eeuwig slotstuk. Maar er bestaat wel degelijk een conclusie. Het is een conclusie die je kunt horen komen, dwars door de onherbergzame gangen, langs alle kapotgeslagen deuren, over de omgegooiden beelden heen. Het is een conclusie die zich niet stoort aan wat zich om hem heen afspeelt. Het is de conclusie in de meest pure vorm. Ik begin te hijgen, het is weer dodelijk stil nu de broeders met hun requiem klaar zijn. Er klinkt geen geschuifel maar een eerbiedig stilzwijgen. Van verderop, ver weg, achter de horizon klinkt het gebrom van de conclusie. Het slotdialoog dat nadert, als een colonne soldaten, allemaal klaar voor de strijd. Een laatste slotoffensief dat het einde van de oorlog moet betekenen. Een einde van alle pijn, al het verdriet. Maar vooral een einde aan het onbegrip. Een verhaal lang heb ik je laten gissen over wat er ging gebeuren. Ik heb je in ongenoegen mijn gevoelens en mijn gedachten laten ervaren. Ik heb zo hard als ik kon gewerkt aan dit verhaal, om je precies genoeg te

vertellen dat je zou weten waar het over gaat, maar precies te weinig om een vaststaande interpretatie aan te maken. Alle spanning nadert een hoogtepunt, ik leg dit punt hier. Alle touwen die door sterke mannenarmen zijn vastgehouden worden bijeengebracht en aan elkaar geknoopt, evenals de stukjes van de losse puzzel. Hier, in mijn oude omgeving, waar alle oude herinneringen en mensen zich verzamelen, hier zal het slotstuk plaatsvinden. Het slotstuk dat een einde inluidt aan de vragen, alsmede aan het eindeloze schrijven.

Nu ik zo dicht bij het einde ben, kan ik haast niet anders dan ook werkelijk toegeven aan de richting die het verhaal zelf op wil. Het gaat zijn eigen leven leiden. Van nu af aan laat ik het los. Ik heb in een uiterste krachtsinspanning de lijn zo lang mogelijk vastgehouden, tot het mij te zwaar werd. Om te voorkomen dat ik zelf in het ravijn val, laat ik het los.

Net voordat het laatste eind achter de rots verdwijnt, begint de conclusie. Het slotdialoog wordt ingeluid door een stilte, vlak voor de storm. Maar het dialoog heeft ook een naam.

‘Wat doet u hier?’

Van ergens, veel verderop hoor ik een afwezige stem. Het is de stem van de predikant. Ik kijk niet naar hem, maar houd mijn blik gericht op de ingeslagen deur die eens naar mijn kamer leidde.

‘Ik ben Julitta.’

II

‘Julitta?’

Hij kijkt me met doordringende ogen twijfelachtig aan. We waren gaan zitten op krakkemikkige krukjes aan een lage tafel. De ruimte waarin we zitten is wel van het nieuwe deel van het klooster. Hij had me er met een weifelende blik naartoe gebracht.

‘Julitta? Ik ben Daniël, ik doe nu ongeveer wat hij eerst deed. Vanaf zijn terugkomst tot zijn overlijden heb ik Pater Claus verzorgd. Hij heeft me veel over u verteld.’ Hij schuift wat dichterbij naar me toe. Ik beweeg niet. ‘Ik had me u heel anders voorgesteld. Hij sprak van een zwak, klein meisje met bangige ogen. Dat is niet meteen een beschrijving die ik zou formuleren. Maar – bekend is van Claus dat hij dingen altijd op een andere manier zag dan de meeste mensen. Dat is ook alleen maar een deugd.’

Ik kijk naar mijn eigen armen. Het zijn sterke, forse armen geworden. De goede voeding en het werken op Schaduwdal heeft me geen slecht gedaan. Ergens op mijn bovenarm zit een blaas, van het werken met dat lastige, grote gereedschap. Ik voel hoe ik mijn benen vrij kan bewegen en mijn voeten kan draaien. Ik ben veranderd, inderdaad. In nog geen jaar tijd ben ik onherkenbaar geworden. Hoe zou Claus het vinden als hij me zo zag?

‘Zoals ik zei sprak hij veel van u. De arme man kon op het laatst nauwelijks meer praten. We konden helaas niet eerder een bode naar u sturen. Herstelwerkzaamheden, begrijpt u wel.’ Hij schuift wat achteruit en laat zijn blik van me afglijden. Ik zucht.

‘Wat zei hij over mij?’

‘Meestal wilde hij u graag zien. Hij vertelde hoe mooi hij het had gevonden u te onderwijzen. Hij heeft erg genoten van uw aanwezigheid. Altijd als hij erover sprak of zelfs maar leek te denken, twinkelden zijn ogen net zo mooi alsof hij aan de Heer zelve dacht.’

Hij is even stil, en laat me nadenken. Mijn hoofd gaat als een wilde tekeer. Plotseling schieten een paar tranen uit mijn ogen. Het zijn nog steeds tranen om hetzelfde, maar nu ik Daniël zo hoor praten lijkt het allemaal weer even erg als eerst.

‘Och arme. Je moet heel wat meegemaakt hebben. Het was bijna een onmogelijke opgave te achterhalen waar je was.’

Hij neemt me in zijn armen. Het voelt vreemd, hij is veel forser en veel sterker dan Pater Claus is geweest. Ik voel zijn hart onregelmatig kloppen onder zijn borst.

‘Ik neem mezelf kwalijk dat ik niet huil om Pater Claus.’

Hij drukt me van zich af en kijkt me doordringend aan. Het zijn dezelfde ogen als daarnet, toen hij me voor het eerst zag. Onderzoekend, nieuwsgierig, allesverzendend.

‘Waarom huil je dan?’

Het was de vraag die eens had moeten komen. Het was een vraag die ik mijzelf ook had gesteld, maar niet had durven te beantwoorden. Ik heb het ook gedacht toen ik voor het altaar stond. Ik wist dat het antwoord in me lag, maar ik wilde het niet zoeken. Pas nu, nu er zo direct naar gevraagd wordt, nu pas durf ik te zeggen wat het werkelijk is.

Het is werkelijk alleen maar het idee. Mijn angsten voor het idee, mijn dubbele rol van schuldige en slachtoffer, mijn ontmoetingen met Roderik, de invloed van het idee in mijn leven en in dat van anderen, alles waar ik mijn hoofd over had gebroken op de reis hiernaartoe.

Na een tijdje ben ik klaar met vertellen. Mijn hortende, snikkende stem is weer een beetje gewoon geworden. Ik heb mijn blik afgewend en kijk naar een lege muur. Hier stortte ik mijn hart uit, denk ik, en hier hoop ik het antwoord te vinden. Laat die muur niet de enige zijn die naar mijn relaas heeft geluisterd.

Gelukkig was het waar. Hij had met toegeknepen ogen geluisterd en bleef nu wachten, alsof hij zich afvroeg of er nog meer volgt. In werkelijkheid zal hij aan het nadenken zijn, aan het overpeinzen over wat ik zojuist heb gesproken. Zijn stem, een diepe, warme klank doorbreekt de afwachtende stilte die tussen ons hing.

‘Je hebt zeker Plato gelezen?’

Ik knik. ‘Ja.’

‘Juist. Je hebt in zekere zin gelijk gehad. Veel is veranderd, veel is ook gelijk gebleven. We hopen dat de juiste dingen zijn veranderd, en eveneens de juiste dingen niet. Dat is de hele vraag.’

Met gefronste wenkbrauwen volg ik hem. Hij loopt met zware passen door een achterdeurtje naar buiten. We komen in de tuin, waar de zomerzon met zijn warme stralen de omgeving fel verlicht. De hoge bomen temmen het licht een beetje, waardoor de temperatuur aangenaam wordt. In het gras laten we ons vallen en kijken elkaar aan. Daniël heet hij, denk ik in mijzelf.

‘Waar je me eigenlijk naar vraagt, is de invloed van ideeën op de werkelijkheid. Je hebt gelijk dat deze invloed onschatbaar groot is. Een idee kan een hele werkelijkheid op zich zijn, terwijl losse afspiegelingen dat niet zijn. Als een idee verandert, zouden alle afspiegelingen daarvan de gevolgen moeten ondergaan, terwijl bij het veranderen van één schaduw, niets aan de beelden zelf zou gebeuren.’

Hij zucht en gaat door. ‘Maar... Er is één grote ‘maar’ aan deze zaak. Je vergeet dat Plato schrijft over werkelijkheid en bedrog. Het is het oude karakteristieke verhaal van Socrates en de Atheners. Socrates die hen op de werkelijkheid zou wijzen en de Atheners die dit, ondankbaar, niet willen.’ Hij kijkt me recht in de ogen. ‘Dit bedrog is doorgevoerd, Julitta.

Wat jij dacht dat een zuiver idee was, was een misleiding. Het geloof is vaak een misleiding geweest. Niet alleen ons geloof, maar ook dat van anderen. Omdat mensen er zo veel waarde aan hechten en de opgelegde regels zo exact volgen, is het nogal aantrekkelijk om er iets aan te veranderen, zodanig dat het in het voordeel van bepaalde groepen is. Zo hebben bepaalde mensen het geloof gebruikt om hun geldzucht en machtzucht te bevredigen. Ja, je kijkt nu vreemd, nu je het hoort. Er is je altijd voorgehouden dat het de gelovigen alleen maar om het geloof te doen is, en niet om het geld. Bij het overgrote deel is dat ook zo, maar een nog groter deel van de minder strenge volgelingen vaart een veel vrijere koers. Een koers die via geloof naar geld en macht leidt, in plaats van naar God. Het zijn deze mensen die je hebben laten geloven dat de strijd in de wereld een strijd van ideeën is.'

Hij strekt zich uit en kijkt richting de zon.

'Het moet je hebben geleken alsof je met al die kruistochten de wereld werd beheerst door een grote oorlog tussen twee ideeën. Maar dat is niet juist. Niet juist! Het ging niet over God tegen niet-God. Het ging om geld tegen geld. En macht tegen macht. Het waren gewoon mensen tegen mensen, niets ideeën. Niets waarden. Het is een goddeloos avontuur geweest.'

Ik had vol aandacht geluisterd naar wat hij zei en keek nu op.

'Maar hoe kun je dan ooit het verschil zien tussen een idee en de misleiding? Hoe weet je of iets zuiver is of niet?'

Hij glimlacht. 'Dat is inderdaad de grote vraag, die waarop ik eerder al doelde.' Hij had zijn handen gevouwen en keek als in een hopeloze daad naar de hemel. 'Het antwoord, dat ligt ergens voorbij de sterren. Niemand weet het. Je zult moeten accepteren dat het verschil nooit echt zeker te zien is. Er zijn altijd tussenfiguren. Wij mensen zijn nou eenmaal niet geboren met het vermogen om echt van nep te onderscheiden. Wat ik je wil zeggen heeft hier ook mee te maken. Want eigenlijk hoeft het helemaal niet uit te maken wat echt is, en wat nep. Je hebt een schaduwwereld en je hebt een ideeënwereld. Die beiden hebben veel met elkaar te maken, je kunt ze niet los van elkaar koppelen. Maar in welke van die twee werelden je leeft, of in welke wereld je denkt – dat kan werkelijk verschillen, zie Roderik – maakt niet veel uit. Het is net zo zinloos om je af te vragen of jij bepaalt wat je schaduw doet, of dat je schaduw bepaalt wat jij doet, of zelfs dat jullie toevallig telkens hetzelfde doen.'

We staan op en beginnen een stukje door de tuin te lopen. Het is een kronkelig pad dat ons tussen bomen door voert, verder en verder weg van het klooster. 'Maar de Lieve Heer heeft ons niet op aarde gezet om na te denken over deze vragen. Je kunt het antwoord waarschijnlijk ook niet vinden. Je mag er dan nog wel over nadenken, dat kan nooit kwaad. Maar laat je leven niet beheersen door die gedachten, door dat idee! Waar het uiteindelijk allemaal op neerkomt, is dat je in deze wereld goed handelt, in deze wereld mensen helpt en in deze wereld gelukkig wordt. Alles wat daartoe tegelijk kan leiden is in wezen juist, of het nu om schaduwen, weerspiegelingen of werkelijkheden gaat.'

Hij spreekt deze laatste woorden als een bandje dat een speech afdraait: zelfverzekerd, bepaald en afsluitend. Ik kijk om me heen. Het is waar wat hij zegt. Met zijn paar woorden heeft hij me een antwoord weten te geven op de vraag die me bleef achtervolgen. Het is nog steeds niet helemaal te begrijpen, dat hoeft naar mijn idee ook niet.

Ik omarm hem en snik nog een paar keer, maar niet langer van verdriet. Er is iets van mijn schouders gevallen, iets zwaars. Ik kan weer op een normale manier in het leven staan. Er is niets meer dat mij tegenhoudt.

Als ik mijn ogen weer open, zie ik tegen de wand van het klooster in de verte een donkere schaduw. Het is de mijne, gemaakt door de ondergaande zon. Mijn schaduwbeeld leeft ook. Op de wand van het klooster kom ik *Zijn* schaduw weer tegen. De schaduw van God, die me beschermt en in Zijn armen neemt. Hij is mij niet vergeten. Hij heeft mij nimmer verlaten. Ik

Schaduwdal

ben een vrouw geworden, die in het leven staat. Ik heb mij niet langer laten bepalen, maar
ben geworden.
En ben zoals ik wil.

Slot

Het heeft nog enige moeite gekost het verhaal weer zo te construeren dat het een samenhangend geheel is geworden. De uitgever heeft zichzelf verantwoord geacht de missende delen zo consequent mogelijk te reproduceren, hoewel dit vaak ook berust op louter giswerk.

Als laatste wilt u natuurlijk een antwoord op de vraag hoe de schrijver van dit hele relaas, Lucilius genaamd, in zijn tijd reeds een zo gedetailleerde beschrijving heeft weten te fantaseren van de toekomst. Ten eerste denken wij dat hij op één of andere wijze al kennis heeft genomen van de geboorte van Jezus, waardoor hij die invloed reeds kon voorspellen. De aard van het werk wordt dan ook uiteindelijk gezien als een vergelijking tussen de invloed van zijn leven als idee tegen de invloed van het leven van Jezus als idee. Of het werkelijk pessimistisch was bedoeld is onduidelijk, hoogstwaarschijnlijk niet, aangezien hij na zijn levensloop meer reden tot een optimistische levenskijk had.

Meer is er niet te vertellen. We hebben ons hart volledig uitgestort. We hopen dat u uit alle restanten nog wat nuttige informatie heeft weten te putten. Het enige wat nu rest is een eigen interpretatie met veel vraagtekens. Accepteer dat sommige hiervan ook niet te verwijderen zijn.

Logboek SCHADUWDAL

2 weken van te voren	Idee om een verhaal te schrijven in plaats van een werkstuk besproken met Hans. Gelukkig staat hij hier positief tegenover.
29-3-2000	1 uur op internet gezocht, voor het eerst ook echt wat gevonden. Het tweede uur de informatie van Willemijn doorgespit. Heel verrijkend, ik moet nu het verhaal goed in elkaar gaan steken, ik heb al de losse ideeën. Hopelijk komt er nog meer.
12-4-2000	Een week activiteitenweek en dus niets aan kvv gedaan. Het begint krap te worden, in die mediatheek kan ik echt niets doen. Ik heb wel een goede verhaallijn maar wil nog wat meer historische onderbouwing. Ik doe mijn best.
19-4-2000	Verbazend, ik heb gelezen in het boek Sociale geschiedenis van de kunst, die ik van Hans heb geleend. Er staan echt heel wat nieuwe ideeën in. Het wordt wel lastig om er echt een wetenschappelijke onderbouwing voor te gaan maken, maar ik ben op weg. Ik heb info nodig, maar een leuk verhaal begint ook te komen.
20-4-2000	In het studieuur nog wat nagedacht over de verhaallijn, ik heb een boeiend idee, nu moet ik het nog op een natuurlijke wijze koppelen met het info zoeken over de creativiteit.
27-4-2000	De tijd begint te dringen! De laatste zoek-les, de volgende week (na de meivakantie) wordt het beginnen, anders heb ik niet genoeg tijd. Ik wilde vandaag nog wat opzoeken op het internet maar er was weer eens geen aansluiting! Heel vervelend, ik zit erover te denken de verhaallijn nog fundamenteel te veranderen...
10-5-2000	Hans weg, ook nog examenstunt, er viel niet veel te werken. Als klap op de vuurpijl deed ook internet het niet; ik vind dat echt heel slecht. Zo kan ik toch niets doen? Gisteren uitgebreid een verhaal bedacht. Natuurlijk wéér helemaal anders. Ik moet zo veel oude ideeën overboord gooien! Dit nieuwe is wel zo boeiend, dat is erg fijn. Ik had vandaag willen beginnen, maar dat wordt dan later. Buiten wild groep: examenstunt.
17-5-2000	Eindelijk dan maar begonnen, anders komt het er nooit van. Inleiding af, nog bezig met proloog. Ik hoop thuis nog wat te kunnen doen, want dit is wel een bijzonder en ambitieus plan.
24-5-2000	Het loopt eindelijk een beetje lekker, hoewel ik me afvraag hoe ik ooit het geheel nog af moet krijgen. Er zijn nog vijf tot zes weken, wat betekent dat ik per week 1 deel af moet hebben! Dat is echt veel, want één deel is al een verhaal op zich. Ik weet niet of Hans het zal waarderen omdat het misschien niet echt kvv-ondergrond heeft. Het is vooral kunst, maar ik vind het mooi. Proloog af, hoofdstuk 1 deel 1 bijna.
31-5-2000	Ik had gepland om vandaag deel I af te hebben, maar dat was echt te veel. Ik weet niet hoe ik het ooit af ga krijgen, ik werk tussendoor wel maar er moet gewoon ontzettend veel gebeuren. Bezig met deel I Hoofdstuk III.
7-6-2000	Ik had vandaag gepland om Deel II af te hebben, maar ik ben nog steeds bij hoofdstuk I daarvan, hoewel ik moet zeggen dat die wel bijna af is. Ik hoop ongeveer op de helft te zijn, ik heb er echt heel hard aan gewerkt.
14-6-2000	Ik heb de afgelopen week er niets aan kunnen doen, veel te druk met alle

21-6-2000

andere dingen. In de les ben ik wel hard bezig geweest. Ik heb af t/m deel II, hoofdstuk I. Ergens op de helft van hoofdstuk II aan het typen. Hoe krijg ik dit ooit op tijd allemaal af? Het lijkt een raadsel...

Ik heb het afgelopen weekend gelukkig weer hard kunnen werken (deel II afgemaakt). Blijkbaar gaat het het beste om een deel in één ruk te schrijven. Ik zit er dan echt in. Het nadeel is dat het dan erg laat wordt, aan zo' n de begin ik ' s avonds Het kost dan zo' n drie tot vier uur, dus wordt zoiets el uur à half twaalf eer ik klaar ben. Komend weekend wil ik dan het hele verhaal afmaken, dan heb ik volgende week nog voor het herschrijven.